

อาสาสมัครกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต: กรณีศึกษาอาสาสมัครพัฒนาสังคมและ
ความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา

Volunteer and Development of Quality of Life: A Case Study of
Social Development and Human Security Volunteer in Songkhla

นงนุช จิตตะเสโน

Nongnuch Jittasano

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Arts Degree in Human Social Development
Prince of Songkla University

2561

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ชื่อวิทยานิพนธ์ อาสาสมัครกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต: กรณีศึกษาอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา

ผู้เขียน นางนงนุช จิตตะเสโณ

สาขาวิชา พัฒนามนุษย์และสังคม

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

คณะกรรมการสอบ

.....

.....ประธานกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุทัย ปริญาสุทธีรัตน์)

(ดร.อัจฉรา วงศ์วัฒนามงคล)

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เก็ตถวา บุญปรากฏ)

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุทัย ปริญาสุทธีรัตน์)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อนุมัติให้บัณฑิตวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม

.....
(ศาสตราจารย์ ดร.ดำรงศักดิ์ ฟ้างู่งสง)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ขอรับรองว่า ผลงานวิจัยนี้มาจากการศึกษาวิจัยของนักศึกษาเองและได้แสดงความขอบคุณบุคคลที่มีส่วนช่วยเหลือแล้ว

ลงชื่อ.....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุทัย ปริญาสุทินันท์)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ลงชื่อ.....

(นางนงนุช จิตตะเสโน)

นักศึกษา

ข้าพเจ้าขอรับรองว่า ผลงานวิจัยนี้ไม่เคยเป็นส่วนหนึ่งในการอนุมัติปริญญาในระดับใดมาก่อนและไม่ได้ถูกใช้ในการยื่นขออนุมัติปริญญาในขณะนี้

ลงชื่อ.....

(นางนงนุช จิตตะเสโณ)

นักศึกษา

ชื่อวิทยานิพนธ์ อาสาสมัครกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต: กรณีศึกษาอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา

ผู้เขียน นางนงนุช จิตตะเสโน

สาขาวิชา พัฒนามนุษย์และสังคม

ปีการศึกษา 2560

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) เพื่อศึกษาอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลาเกี่ยวกับความเป็นกลไกการพัฒนาคุณภาพชีวิตและ (2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาจากเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลาที่มีผลการปฏิบัติงานที่ชาวบ้านให้การยอมรับเป็นอย่างมาก และชาวบ้านให้การยอมรับค่อนข้างน้อย จำนวน 8 คน หัวหน้าส่วนราชการและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องจากสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา จำนวน 2 คน และชาวบ้านผู้มีส่วนได้เสีย จำนวน 16 คน รวมทั้งสิ้น 26 คน โดยทำการสุ่มตัวอย่างแบบ Snowball Technique และการสนทนากลุ่มเฉพาะ

ผลการวิจัย พบว่า (1) อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลาเป็นกลไกการขับเคลื่อนงานด้านสังคมของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลาในพื้นที่ชุมชนทั้งในระดับจังหวัด อำเภอ และตำบล โดยการค้นหากลุ่มเป้าหมายและเฝ้าระวังสถานการณ์ทางสังคมในพื้นที่ การประสานงานกับเครือข่ายในระดับชุมชน นอกชุมชน และเชื่อมโยงการทำงานระหว่างภาครัฐกับท้องถิ่นรวมถึงการเป็นผู้ผลักดันและกระตุ้นให้ชุมชนร่วมมือ ร่วมใจกันเพื่อระดมความคิดเพื่อจัดทำแผนของชุมชน (2) การปฏิบัติงานของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านชี้เป้า เฝ้าระวัง ด้านเชื่อมกลุ่มเดิม เสริมสร้างกลุ่มใหม่ และด้านร่วมใจทำแผนชุมชน ส่งผลให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มเป้าหมายในทางที่ดีขึ้นใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพ ด้านจิตใจและอารมณ์ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม (3) มีแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ประจำหมู่บ้าน อพม. ที่ชัดเจน 2) การอบรมเพื่อเพิ่มทักษะให้กับอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ประจำหมู่บ้าน อพม. 3) การสนับสนุนเครื่องมือและงบประมาณในการปฏิบัติงาน และ 4) การสร้างการยอมรับและความร่วมมือในการปฏิบัติงานให้กับอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ประจำหมู่บ้าน อพม.

Thesis Title	Volunteers and Development of Quality of Life: A Case Study of Social Development and Human Security Volunteers in Songkhla
Author	Mrs.Nongnuch Jittasano
Major Program	Human and Social Development
Academic Year	2017

ABSTRACT

The purpose of this qualitative study was to (1) investigate working of Songkhla Provincial social development and human security volunteers of quality of life. (2) study the guidelines for the development of the volunteer work for social development and human security in Songkhla Province. This was a qualitative research. Data were collected from related documents, and through in-depth interviews with 8 volunteers of Songkhla Provincial social development and human security who were selected using purposive sampling to work in a working group, head of government offices and 2 related officials from Office of Songkhla Provincial Social Development and Human Security, and 16 stakeholders selected through purposive sampling from 26 people who were registered as recipients of services given by Songkhla Provincial social development and human security volunteers. By sampling Snowball Technique and group discussion.

The study found that (1) Songkhla provincial social development and human security volunteers were a mechanism driving social work of Songkhla Provincial Office of Social Development and Human Security in communities at the provincial, district, and sub-district levels to targeting prospects and monitoring social situations in the area. Coordination with community networks outside the community. And link work between the state and the local community, as well as motivate and motivate the community to collaborate to brainstorm ideas for a community plan. (2) Working of Songkhla Provincial social development and human security volunteers in 3 sides to improve the quality of life of the target groups in four areas: health, mental and emotional, social and environmental. (3) The guidelines for the development of the volunteer work for social development and human security in Songkhla include: 1) clear working guidelines Songkhla provincial social development and human security volunteers; 2) training to enhance the skills of Songkhla provincial social development and human security volunteers; 3) Support of tools and budgets; and 4) creation of recognition and cooperation in the work of the Songkhla provincial social development and human security volunteers.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วย的帮助เหลือ ให้คำปรึกษา และทุ่มเทดูแลเอาใจใส่จากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุทัย ปริญาสุทธีนนท์ ผู้เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่คอยช่วยเหลือ กระตุ้นและให้คำปรึกษาแนะนำ ตั้งแต่การเริ่มทำวิจัย การลงมือทำวิจัย การเขียนบทความ การนำเสนอบทความ จนทำให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้เสร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและขอขอบคุณเป็นอย่างสูงในความเมตตากรุณาและการทุ่มเทเอาใจใส่ตลอดระยะเวลาของการเป็นนักศึกษาภายใต้การดูแลของท่านอาจารย์ที่ผ่านมา และผู้วิจัยขอขอบคุณ ดร.อัฉร วังศ์วัฒนามงคล ประธานคณะกรรมการสอบ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เก็ดถวา บุญปรากฏ กรรมการสอบ ที่ให้คำแนะนำและชี้แนะแนวทางแก่ผู้วิจัยเพื่อให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ขอขอบคุณคณาจารย์ คณะศิลปศาสตร์ทุกท่านที่เป็นผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชา เพิ่มองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์อย่างมาก ซึ่งมีส่วนสำคัญที่ส่งผลให้ผู้วิจัยมีพื้นฐานในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ตลอดจนให้การชี้แนะที่เป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัย รวมถึงเจ้าหน้าที่คณะศิลปศาสตร์ เจ้าหน้าที่หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม ทุกท่านที่อำนวยความสะดวก ให้คำปรึกษา แนะนำ ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ เป็นไปด้วยดี

ผู้วิจัยขอขอบคุณอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เป็นผู้ให้ข้อมูลทุกท่าน ที่ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลสำหรับนำไปวิจัย และขอขอบคุณท่านหัวหน้าจรีส ชุมปาน พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา ที่ให้คำปรึกษา แนะนำ ชี้แนะ สนับสนุนให้ศึกษาต่อในระดับปริญญาโท รวมถึงให้กำลังใจในการที่ต้องปฏิบัติงานควบคู่กับการเป็นนักศึกษา รวมถึงเป็นผู้ให้ข้อมูลในการทำวิจัย ขอขอบคุณเพื่อน ๆ พี่ ๆ น้อง ๆ จากสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลาที่คอยให้กำลังใจ ช่วยเหลือการทำงานในช่วงระหว่างที่กำลังศึกษาเล่าเรียน ตลอดจนผู้ที่มีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลสำหรับการทำวิจัยทุกท่านที่ไม่ได้กล่าวนาม

สุดท้ายนี้ขอขอบคุณทุกคนในครอบครัว จิตตะเสโน ที่ให้ความรัก ความห่วงใย และสนับสนุนในทุก ๆ ด้าน เป็นกำลังใจที่ดีให้กับข้าพเจ้าจนประสบความสำเร็จในการทำวิจัยครั้งนี้

นงนุช จิตตะเสโน

สารบัญ

	หน้า
หน้าปกใน.....	(1)
บทคัดย่อ.....	(5)
Abstract.....	(6)
กิตติกรรมประกาศ.....	(7)
สารบัญ.....	(8)
สารบัญแผนภาพ.....	(10)
รายงานผลงานการนำเสนอบทความ.....	(11)
รายงานผลงานการเผยแพร่ตีพิมพ์บทความ	(12)
สำเนาต้นฉบับที่ได้รับการตอบรับให้นำเสนอบทความ.....	(13)
สำเนาต้นฉบับที่ได้รับการตอบรับให้ตีพิมพ์บทความ.....	(14)
บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
คำถามการวิจัย	5
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	5
ประโยชน์ของงานวิจัย	5
ขอบเขตการวิจัย	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	6
ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
แนวคิดเกี่ยวกับจิตอาสา จิตสาธารณะ และอาสาสมัคร.....	7
แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต.....	13
อาสาสมัครกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต	17
ความเป็นมาของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์	20
บทบาทของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา.....	24
กรอบแนวคิดการวิจัย	35
วิธีดำเนินการวิจัย	37
การเลือกพื้นที่ศึกษาและการศึกษาปรากฏการณ์.....	37
การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	38

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ผู้ให้ข้อมูล	38
เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล	39
การเก็บรวบรวมข้อมูล	41
การตรวจสอบคุณภาพข้อมูล.....	42
การวิเคราะห์ข้อมูล	42
ผลการวิจัย.....	43
อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลากับความเป็นกลไกการพัฒนา คุณภาพชีวิต	43
แนวทางการพัฒนาอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา.....	61
สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	65
สรุปผลการวิจัย.....	65
อภิปรายผล	67
ข้อเสนอแนะจากการวิจัย.....	72
บรรณานุกรม	74
บุคลากร	79
ภาคผนวก	81
ภาคผนวก ก แบบสัมภาษณ์การวิจัย.....	82
ภาคผนวก ข บทความนำเสนอ.....	85
ภาคผนวก ค บทความตีพิมพ์	104
ประวัติผู้เขียน	117

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 โครงสร้างอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์	22
2 โครงสร้างอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา.....	24
3 แนวทางปฏิบัติการกิจซึ่เป้า ใฝ่ระวัง	26
4 แนวทางปฏิบัติการกิจเชื่อมกลุ่มเดิม เสริมสร้างกลุ่มใหม่	28
5 แนวทางการปฏิบัติการกิจการร่วมใจทำแผนชุมชน	30
6 สรุปรูปทบาทภารกิจของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.....	35
7 กรอบแนวคิดการวิจัย	36
8 การสัมภาษณ์อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลาที่เป็นรองนายก อบต.	45
9 การสัมภาษณ์ประธานอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา อำเภอนาทวี.....	46
10 การสัมภาษณ์ชาวบ้านผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เป็นผู้สูงอายุ.....	47
11 การสัมภาษณ์ชาวบ้านผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่ประสบปัญหารายได้ไม่เพียงพอ.....	49
12 การสัมภาษณ์ชาวบ้านผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่ประสบปัญหาการประกอบอาชีพ.....	50
13 การสัมภาษณ์ชาวบ้านผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่ประสบปัญหาด้านที่อยู่อาศัย.....	51
14 การสนทนากลุ่ม	62
15 การสนทนากลุ่ม	63
16 บทสรุปการปฏิบัติงานของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลาใน การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในจังหวัดสงขลา.....	64

รายงานผลงานการนำเสนอบทความ

นงนุช จิตตะเสโน และอุทัย ปริญาสุทธีรัตน์. (2560). *อาสาสมัครกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนในจังหวัดสงขลา กรณีศึกษาอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา*. ในการประชุมวิชาการและการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ “มสธ. วิจัย ประจำปี 2560” ระหว่างวันที่ 24 มีนาคม 2560 (หน้า 144-159). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

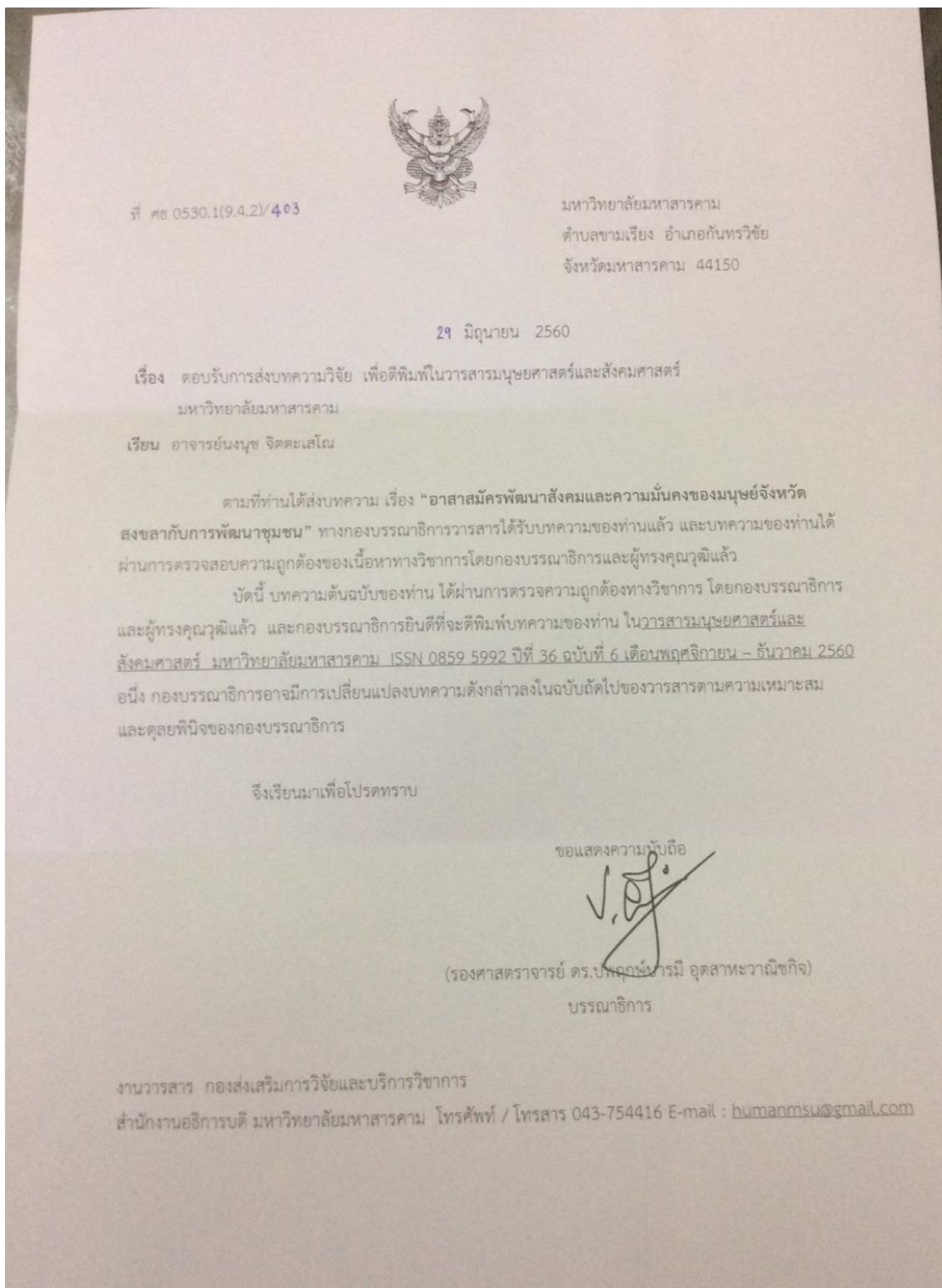
รายงานผลงานการเผยแพร่ตีพิมพ์บทความ

นางนุช จิตตะเสโน และอุทัย ปริญาสุทธีนันท์. (2560). อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลากับการพัฒนาชุมชน. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ISSN 0859 5992* ปีที่ 36 ฉบับที่ 6 เดือนพฤศจิกายน - ธันวาคม 2560, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สำเนาต้นฉบับที่ได้รับการตอบรับให้นำเสนอบทความ

สำเนาต้นฉบับที่ได้รับการตอบรับให้ตีพิมพ์บทความ

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเป็นอาสาสมัครนั้น ส่วนใหญ่เกิดจากการเป็นคนมีจิตสาธารณะหรือจิตอาสาโดยจิตอาสาในประเทศไทยมักเป็นการให้ทานที่ทำให้เกิดความสุขทั้งแก่ผู้ให้และผู้รับจิตที่เต็มไปด้วยความเมตตากรุณา ปราศจากอคติต่อผู้อื่น อยากให้เขาพ้นทุกข์ โดยไม่หวังประโยชน์สุขหรือผลตอบแทนให้แก่ตัวเอง เป็นจิตที่ทำด้วยความบริสุทธิ์ใจ อย่างไรก็ตาม คำว่า “จิตอาสา” ก็มีมิติในทางธรรมด้วยคือการให้เกิดจากความเมตตากรุณา การคิดถึงประโยชน์สุขของผู้อื่น ขณะเดียวกันก็เป็นการลดละตัวตนโดยนัยนี้ จิตอาสาเป็นการปฏิบัติธรรมอย่างหนึ่งในมิติศาสนา (นวลน้อย ตรีรัตน์ และคณะ, 2559, น.ก) โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงต่อจิตสาธารณะมากที่สุด ได้แก่ การรับรู้ความสามารถของตนเอง รองลงมาคือ เจตคติต่อจิตสำนึกสาธารณะ และการสนับสนุนทางสังคมจากมหาวิทยาลัย (สุนทรธำ เสงี่ยมเจริญ, 2556, น.101) นอกจากนี้เจตคติที่ดีต่อพฤติกรรมอาสาสมัครจะมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมอาสาสมัครมากที่สุด(สุพัฒนา บุญแก้ว, 2556, น.143)และอาสาสมัครก่อให้เกิดการกระจายเศรษฐกิจไปสู่สังคม เนื่องจากกิจกรรมที่อาสาสมัครดำเนินการได้รับการสนับสนุนจากรัฐหรือหน่วยงานเอกชน อาสาสมัครจึงเป็นการลดภาระค่าใช้จ่ายภาครัฐ และช่วยสร้างความเหนียวแน่นและความเข้มแข็งของชุมชน รวมทั้งเป็นการส่งเสริมความไว้วางใจระหว่างประชาชน ตลอดจนช่วยพัฒนาค่านิยมของความมีน้ำหนึ่งน้ำใจเดียวกัน (ปิยากร หวังมหาพร, 2556, น.15)

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นกระทรวงภาคสังคม ในการทำหน้าที่เกี่ยวกับการพัฒนาสังคม การสร้างความเป็นธรรมและความเสมอภาคในสังคม การส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพและความมั่นคงในชีวิต สถาบันครอบครัวและชุมชน เป็นกระทรวงที่เป็นกลไกหลัก ในการดำเนินนโยบายด้านสังคมของรัฐบาลให้ประชาชนทุกกลุ่มเป้าหมาย โดยเฉพาะเด็ก เยาวชน สตรี ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ มีความมั่นคงในการดำรงชีวิต ส่งเสริมพิทักษ์และคุ้มครองสิทธิของกลุ่มคนดังกล่าวให้มีชีวิตอยู่อย่างมีศักดิ์ศรีและมีความเสมอภาค มีความมั่นคงในการดำรงชีวิต โดยกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีการทำงานแบบบูรณาการแนวคิด ทิศทาง และการบริหารงานอย่างเป็นระบบจากทุกภาคีทุกภาคส่วนและทุกระดับ

การพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นเรื่องที่ทุกคนในสังคมต้องร่วมมือกัน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน และภาควิชาการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาคประชาชน ภาคเอกชน ที่มีบทบาทสำคัญในการดำเนินงานเพื่อชุมชน ได้แก่ ประชาชน องค์กรชุมชน และองค์กรเอกชน

ทั้งนี้โดยภาครัฐ และภาควิชาการ ซึ่งเป็นภาคีเครือข่ายการพัฒนา จะทำหน้าที่ส่งเสริม สนับสนุน สร้างกระบวนการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นแก่ประชาชนและองค์กรชุมชนจนสามารถดำเนินการพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์ได้ด้วยตนเองอย่างมีประสิทธิภาพและในช่วงสามทศวรรษที่ผ่านมา ประเทศไทยมีการพัฒนาแบบทันสมัย มุ่งเน้นการพัฒนาวัตถุ มุ่งความร่ำรวยแต่ละเลย เรื่อง “การพัฒนามนุษย์” ทำให้เกิดผลกระทบทางด้านความสมดุลระหว่างมนุษย์ สังคม สิ่งแวดล้อม ระบบเศรษฐกิจของสังคมสมัยใหม่ ก่อให้เกิดปัญหาตามมาหลายประการ เช่น การแตกสลายของ ครอบครัวในชนบท ปัญหาโสเภณีเด็ก โรคเอดส์ ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

การแก้ไขปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นนั้น เป็นเรื่องละเอียดอ่อนที่ต้องใกล้ชิดกับปัญหา และมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น การมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนกับปัจจุบันกำลังคน ภาครัฐที่ลดลง จึงจำเป็นต้องมีอาสาสมัครเข้ามาช่วยเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนงาน ด้านการช่วยเหลือและพัฒนาสังคมเผื่อแผ่ ร่วมป้องกันแก้ไขปัญหาในสังคม โดยอาสาสมัครจะเป็นพลังที่หนุนเสริมการดำเนินกิจกรรมที่เป็นภารกิจสำคัญของการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ซึ่งภารกิจด้านการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีขอบเขตกว้างขวางเกี่ยวข้องกับประชากรทุกกลุ่ม จำเป็นจะต้องส่งเสริมให้อาสาสมัครได้เข้าใจ ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้เรียนรู้ถึงบทบาทหน้าที่ที่จะเข้ามามีส่วนร่วม ในการปฏิบัติงานเพื่อการพัฒนาสังคมในท้องถิ่นของตนเองด้วยความสมัครใจ และเป็นอาสาสมัคร พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.) ในหมู่บ้านและชุมชนของตน อันจะทำให้เกิดเครือข่ายการทำงานในระดับพื้นที่ที่จะเป็นพื้นฐาน พลังสำคัญในการนำไปสู่สังคมแห่งสันติสุข เอื้ออาทร น่าอยู่ และยั่งยืน (กระทรวงการพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์, 2557, น.8)

สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา เป็นหน่วยงานสังกัด กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ในระดับจังหวัด มีหน้าที่ในการส่งเสริมสนับสนุน ให้อาสาสมัครอื่นที่มีอยู่ในชุมชนและมีความต้องการที่จะเข้ามาทำงานด้านการพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์ เพื่อมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหา รวมถึงการพัฒนาคุณภาพ ชีวิตของคนในชุมชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ด้วยเหตุนี้จึงได้มีการคัดเลือกผู้ที่เข้ามาทำหน้าที่เป็นจิตอาสาด้านการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และจัดให้มีการอบรมตามหลักสูตร เพื่อขึ้นทะเบียนเป็นอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา ตามระเบียบ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ว่าด้วยอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พ.ศ.2557 เพื่อเป็นกลไกสำคัญเชื่อมร้อยบริการระหว่างภาครัฐสู่ระดับพื้นที่

ขับเคลื่อนงานตามบทบาทภารกิจ 3 ด้าน ได้แก่ **ด้านชี้เป้า เฝ้าระวัง** หมายถึง การเสนอข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มเป้าหมายที่ประสบปัญหาข้อมูลด้านสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน เพื่อนำไปสู่การดำเนินงาน เพื่อป้องกัน แก้ไขปัญหา ซึ่งภารกิจที่จะนำไปสู่การชี้เป้า เฝ้าระวัง คือ การสำรวจ และรวบรวมข้อมูลกลุ่มเป้าหมาย และผู้รับบริการ การเฝ้าระวัง การส่งเสริมและแก้ไขปัญหาด้านสังคมเบื้องต้น และการรายงานสถานการณ์ทางสังคมของชุมชน **ด้านเชื่อมกลุ่มเดิม เสริมสร้างกลุ่มใหม่** อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จะเป็นผู้ทำหน้าที่ประสานการดำเนินงานกับเครือข่ายในระดับชุมชน นอกชุมชน ทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อร่วมกันในการดำเนินงาน เพื่อการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ของชุมชน เป็นกลไกเชื่อมโยงการทำงานระหว่างภาครัฐกับท้องถิ่น ภารกิจที่จะนำไปสู่การเชื่อมกลุ่มเดิมเสริมสร้างกลุ่มใหม่ คือการประสานงาน การส่งต่อผู้รับบริการและการให้ความร่วมมือและสนับสนุนการปฏิบัติงานตามภารกิจของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ส่วนราชการและเอกชนที่เกี่ยวข้อง และ**ด้านร่วมใจทำแผนชุมชน** แผนชุมชนมีความสำคัญอย่างยิ่งในการที่จะทำให้การพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้น ภารกิจของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ คือการเป็นผู้ผลักดันหรือกระตุ้นให้ชุมชนร่วมมือ ร่วมใจกัน ระดมความคิด เพื่อจัดทำแผนของชุมชน โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้อง กับการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เช่น การจัดทำแผนสวัสดิการชุมชน เป็นต้น

ดังนั้น กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จึงได้ออกระเบียบกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ว่าด้วยอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พ.ศ.2557 กำหนดให้สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดแต่งตั้งคณะกรรมการส่งเสริมงานอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ระดับจังหวัด (กอพม.จังหวัด) คณะอนุกรรมการส่งเสริมงานอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ระดับอำเภอ (กอพม.อำเภอ) และคณะอนุกรรมการส่งเสริมงานอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ระดับตำบล (กอพม.ตำบล) เพื่อกำหนดกลไกโครงสร้างการดำเนินงานด้านอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ในการขับเคลื่อนงานด้านการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ทุกกลุ่มเป้าหมายตามบทบาทภารกิจของกระทรวง ซึ่งในปี พ.ศ.2559 จังหวัดสงขลา มีอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา ตั้งแต่ระดับตำบล รวมจำนวน 1,905 คน กระจายอยู่ทุกพื้นที่ทั้ง 16 อำเภอ จัดตั้งเป็นชมรมอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ระดับตำบล อำเภอ และจังหวัด โดยขึ้นทะเบียนเป็นองค์กรสาธารณประโยชน์ จำนวน 144 องค์กร ดำเนินการขับเคลื่อนภารกิจตามบทบาทหน้าที่ภายใต้การบริหารจัดการของประธานคณะกรรมการบริหารอาสาสมัครพัฒนาสังคม

และความมั่นคงของมนุษย์ระดับจังหวัดโดยมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบตามบทบาทภารกิจ ออกเป็น 4 โชน มีประธานโชนเป็นผู้รับผิดชอบโชนละ 4 อำเภอ สำหรับการเข้าไปค้นหาและ ช่วยบรรเทาปัญหาความเดือดร้อนให้กับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นทั้งเด็ก เยาวชน ครอบครัว สตรี ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ ให้สามารถเข้าถึงสิทธิบริการที่พึงได้รับในเบื้องต้นจากภาครัฐ ตามพระราชบัญญัติและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มเป้าหมาย และจากการกระจายอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบทำให้ภารกิจด้านการพัฒนาสังคมได้รับการช่วยเหลืออย่างทันที่วงที่และครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย มีผลงานเป็นที่ประจักษ์ ส่งผลให้ประธานอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา เป็นหนึ่งในสามของจังหวัดภาคใต้ คือ สงขลา กระบี่ ตรัง ได้รับรางวัลอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ดีเด่นพิเศษ ประจำปี พ.ศ.2559 ซึ่งสามารถเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ให้กับจังหวัดอื่น ๆ ที่มีบริบทพื้นที่และสภาพปัญหาของชุมชนที่ใกล้เคียงกัน

ด้วยเหตุที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่อง อาสาสมัครกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต กรณีศึกษาอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา เนื่องจากจังหวัดสงขลาเป็นจังหวัดขนาดใหญ่เป็นอันดับสามของภาคใต้ และอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา มีการบริหารจัดการหน้าที่ความรับผิดชอบแบบกระจายอำนาจส่งผลให้ประธานอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา ได้รับรางวัลซึ่งน่าจะเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ให้กับจังหวัดอื่น ๆ ที่มีบริบทพื้นที่และสภาพปัญหาของชุมชนที่ใกล้เคียงกัน แต่อย่างไรก็ดี ผู้วิจัยคิดว่ายังมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาการปฏิบัติงานของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด สงขลาในภาพรวมทุกระดับ ตามโครงสร้างการเชื่อมโยงในการปฏิบัติภารกิจตามบทบาทหน้าที่ที่ส่งผลให้คุณภาพชีวิตของกลุ่มเป้าหมายมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น รวมถึงการศึกษาปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น เพื่อหาแนวทางแก้ไขนำไปสู่นโยบายการปฏิบัติอันจะเป็นประโยชน์ต่อผู้วิจัยเอง ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบงานด้านอาสาสมัคร มีประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ทุกระดับในจังหวัดสงขลา ซึ่งจะส่งผลให้ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียได้รับความช่วยเหลืออย่างทันที่วงที่และครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนสงขลาให้ดีขึ้น ก่อให้เกิดสังคมแห่งสันติสุข เอื้ออาทร และน่าอยู่ต่อไป

คำถามการวิจัย

อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลาเป็นกลไกในการช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในจังหวัดสงขลาอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา กับความเป็นกลไกการพัฒนาคุณภาพชีวิต
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา

ประโยชน์ของงานวิจัย

งานวิจัยนี้ทำให้ทราบถึงการปฏิบัติงานของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลาตามบทบาทภารกิจที่ได้รับมอบหมาย เพื่อบรรเทาปัญหาความเดือดร้อนให้กับคนทุกกลุ่มเป้าหมาย ทั้งเด็ก เยาวชน ครอบครัว สตรี ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ ให้สามารถเข้าถึงสิทธิบริการที่พึงได้รับในเบื้องต้นจากภาครัฐตามพระราชบัญญัติและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการประสานส่งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในจังหวัดสงขลาต่อไป

ขอบเขตการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ดังนี้

ขอบเขตพื้นที่

ผู้วิจัยเลือกพื้นที่จังหวัดสงขลา เนื่องจากจังหวัดสงขลาเป็นจังหวัดขนาดใหญ่เป็นลำดับที่สามของภาคใต้ และอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา มีการบริหารจัดการการปฏิบัติงานแบบกระจายอำนาจ โดยแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบออกเป็น 4 โซน มีประธานโซนเป็นผู้รับผิดชอบโซนละ 4 อำเภอ เกิดความคล่องตัวในการปฏิบัติงานในระดับตำบล โดยผ่านประธานโซน ซึ่งเป็นพื้นที่อำเภอใกล้เคียงกัน นำไปสู่การรายงานผลการปฏิบัติงานต่อประธานคณะกรรมการระดับจังหวัดในการประชุมประจำเดือนแต่ละครั้ง

ส่งผลให้การปฏิบัติงานด้านสังคมได้รับการแก้ไขอย่างทันท่วงที เกิดผลงานที่เด่นชัด เป็นที่ประจักษ์ ทำให้ประธานอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา ได้รับรางวัลอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ดีเด่นพิเศษ ประจำปี 2559

ขอบเขตเนื้อหา

มุ่งเน้นการศึกษาการปฏิบัติงานของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลาตามบทบาทภารกิจเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในจังหวัดสงขลา ได้แก่ ด้านซึ่เป้า ฝ่าระวัง ด้านเชื่อมกลุ่มเดิม เสริมสร้างกลุ่มใหม่ และด้านร่วมใจทำแผนชุมชน

ขอบเขตระยะเวลา

การวิจัยนี้ ใช้ระยะเวลาเริ่มตั้งแต่พฤศจิกายน 2559-พฤษภาคม 2560

นิยามศัพท์เฉพาะ

อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา (อพม.สงขลา) หมายถึง อาสาสมัครที่ผ่านการฝึกอบรมตามหลักสูตรที่กระทรวงกำหนดขึ้นทะเบียนเป็นอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา กับสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา ซึ่งปฏิบัติงานตามบทบาทภารกิจเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในจังหวัดสงขลา ได้แก่ ด้านซึ่เป้า ฝ่าระวัง ด้านเชื่อมกลุ่มเดิม เสริมสร้างกลุ่มใหม่ และด้านร่วมใจทำแผนชุมชน

การพัฒนาคุณภาพชีวิต หมายถึง การปฏิบัติงานของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลาตามบทบาทภารกิจที่ได้รับมอบหมายจากกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ในการเข้าไปสอบถามความเป็นอยู่ พุดคุย ให้คำปรึกษา เยี่ยมเยียน การมอบเงินสงเคราะห์ การมอบถุงยังชีพและเครื่องอุปโภคบริโภค การจัดทำแผนชุมชน และหาแนวทางแก้ไขปัญหา รวมทั้งการประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเข้ามาช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ภายในจังหวัดสงขลา โดยเข้าไปพัฒนาคุณภาพชีวิตใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพ ด้านจิตใจและอารมณ์ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ผู้ประสบปัญหา มีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีอาชีพ มีรายได้ สามารถพึ่งตนเองได้

ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง อาสาสมัครกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต กรณีศึกษาอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับจิตอาสา จิตสาธารณะ และอาสาสมัคร
2. แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต
3. อาสาสมัครกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต
4. ความเป็นมาของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
5. บทบาทของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา
6. กรอบแนวคิดการวิจัย

แนวคิดเกี่ยวกับจิตอาสา จิตสาธารณะ และอาสาสมัคร

จิตอาสา มีลักษณะหรือความหมายใกล้เคียงกับคำหลาย ๆ คำ อาทิ จิตสาธารณะ และอาสาสมัคร ซึ่งบางครั้งหลายท่านจะใช้สับสนหรือมีความเข้าใจผิดอยู่ ดังนั้น จึงมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของจิตอาสา จิตสาธารณะ และอาสาสมัคร ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

ความหมายของจิตอาสา

จิตอาสา (Volunteer Mind) หมายถึง ผู้ที่มีจิตใจที่ เป็นผู้ให้ เช่น ให้สิ่งของ ให้เงิน ให้ความช่วยเหลือด้วยกำลังร่างกายและแรงสมอง เป็นต้น ซึ่งเป็นคนที่มีจิตใจอาสาช่วยเหลืออยากให้ผู้อื่นมีความสุข (ธานีษฎ์ กองแก้ว, 2550, น.23-25) และความสำนึกของบุคคลที่มีต่อสังคมส่วนรวม โดยการเอาใจใส่ และการช่วยเหลือ ผู้ที่มีจิตอาสาจะแสดงออกซึ่งพฤติกรรมที่อาสาทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม เช่น การเสียสละเงิน สิ่งของ เวลา แรงกาย และสติปัญญา เป็นต้น เพื่อช่วยเหลือผู้อื่นและสังคม โดยไม่หวังผลตอบแทน (ณัฐนิชากร ศรีบริบูรณ์, 2550, น.22)

ในทางปฏิบัติจิตอาสาเป็นความสมัครใจ เต็มใจ ตั้งใจทำ และเสียสละทั้งร่างกาย แรงใจ หรือทรัพย์สินในการกระทำที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทนและมีความสุขที่ได้ช่วยเหลือผู้อื่น ๆ โดยมีพื้นฐานความคิด 4 ประการหลัก ได้แก่ 1) เป็นการบำเพ็ญประโยชน์ต่อส่วนรวมมิใช่เพื่อส่วนตัว 2) เป็นการกระทำที่เป็นไปโดยความสมัครใจ 3) เป็นการกระทำที่ไม่มุ่งหวังผลตอบแทน ในรูปสิ่งจางรางวัล และ 4) เป็นการอุทิศกำลังกาย กำลังใจและเวลาให้ส่วนรวม ไม่ใช่อุทิศกำลังทรัพย์แต่เพียงอย่างเดียว (ศุภย์คุณธรรม, 2550, น.41) รวมถึงการปฏิบัติกิจกรรมที่แสดงออกถึงความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การเสียสละเวลา

สิ่งของ เงินทอง แร่กาย สติปัญญาเพื่อสาธารณประโยชน์ หมายถึงถึงกิจกรรมที่เคยกระทำมาแล้ว และกำลังจะเข้าร่วมในอนาคต หรือเป็นจิตใจที่มีความสุขเมื่อได้ทำความดี ได้ช่วยเหลือผู้อื่นและสังคม เพื่อให้ผู้อื่นมีความสุขด้วยความสมัครใจและไม่หวังสิ่งตอบแทน การเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็น สาธารณประโยชน์ การมีสำนึกของบุคคลที่มีต่อส่วนรวมเอาใจใส่ป้องกันแก้ไขปัญหาสังคมโดยกระทำ ด้วยความสมัครใจ ไม่ใช่ภาระหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบ (ธิดาชนก วงศ์พิทักษ์, 2556, น.14)

สรุปได้ว่า จิตอาสาเป็นการแสดงออกของบุคคลที่มีต่อสังคมส่วนรวม โดยการทำประโยชน์ หรือแสดงออกในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การเสียสละเงิน สิ่งของ เวลา แร่กาย และสติปัญญา เป็นต้น และมีความสุขที่ได้ช่วยเหลือผู้อื่นและสังคม โดยไม่หวังผลตอบแทน

จิตอาสาและจิตสาธารณะ

ลักษณะของจิตอาสานัยหลักของคำเหล่านี้คือ การแสดงซึ่งพฤติกรรมที่เป็นประโยชน์ ต่อสังคมโดยไม่หวังผลประโยชน์ใดตอบแทน จิตอาสาเป็นจิตที่พร้อมจะสละเวลา แร่กายและ สติปัญญาเพื่อสาธารณประโยชน์ เป็นจิตที่ไม่นิ่งดูตาย เมื่อพบเห็นปัญหาหรือความทุกข์ยากเกิดขึ้นกับ ผู้คน เป็นจิตที่มีความสุขเมื่อได้ทำความดี สำหรับกลุ่มเยาวชน นักเรียน และนักศึกษา นั้นเป็น กลุ่มเป้าหมายที่สังคมพยายามมุ่งให้เป็นผู้มีจิตอาสาหรือมีพฤติกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมในสาม ด้านด้วยกัน ซึ่งแสดงได้ถึงคุณลักษณะที่สอดคล้องกับการมีจิตอาสา ดังนี้ ด้านแรก การช่วยเหลือผู้อื่น โดยไม่หวังผลตอบแทน การแสดงถึงความมีน้ำใจเอื้ออาทรมีจิตใจโอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ด้านที่ สองการเสียสละต่อสังคมที่แสดงออกถึงการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม การเสียสละเงิน เวลา กำลังกาย และกำลังทรัพย์ เพื่อช่วยเหลือผู้อื่นและสังคม รวมทั้งการเห็นประโยชน์ส่วนรวม มากกว่าส่วนตน รู้จักเป็นผู้ให้มากกว่าผู้รับ และด้านที่สาม ความมุ่งมั่นพัฒนา คิดริเริ่มในการพัฒนาตน และสังคมเพื่อให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข อาจกล่าวได้ว่า ความสำคัญของการมีจิตอาสา คือ การที่ บุคคลมีจิตอาสา รู้จักการให้แล้วก็จะได้รับด้วยในเวลาเดียวกัน ซึ่งหนึ่งในสิ่งที่ได้รับคือ ความสุขยิ่งการทำชีวิต มีพลังในการสร้างสรรค์สิ่งดีงามให้กับสังคม อีกด้วย โดยคุณลักษณะหลักของผู้ที่มีจิตอาสา ได้แก่ 1) การช่วยเหลือ ผู้อื่นและคนในสังคมโดยไม่หวังผลตอบแทน เช่น การช่วยแนะนำสิ่งที่ถูกที่ควรแก่ผู้อื่น การให้บริการ และอำนวยความสะดวก และการมีน้ำใจแบ่งปันสิ่งของให้ผู้อื่น เป็นต้น 2) การเสียสละต่อสังคมเป็นการ แสดงออกถึงพฤติกรรมต่อผู้อื่นและสังคม เช่น การใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม การเสียสละ เงิน เวลา และแร่กาย เป็นต้น เพื่อผู้อื่นและสังคมด้วยความเต็มใจ และ 3) ความมุ่งมั่นพัฒนา เป็นพฤติกรรมที่แสดงถึงความตั้งใจอย่างแน่วแน่ในการเปลี่ยนแปลงให้สังคมดีขึ้น เช่น การที่นักเรียน ให้ความสนใจต่อการเปลี่ยนแปลงหรือปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม ชุมชน หรือโรงเรียนมีการเสนอแนวคิด ในการพัฒนาสังคม ชุมชน และโรงเรียนของตน ตลอดจนร่วมพัฒนากิจกรรมการเสริมสร้างจิตอาสา เพื่อพัฒนาสังคม ชุมชน และโรงเรียน อย่างสร้างสรรค์และหลากหลายได้เหมาะสมตามวัย เป็นต้น ขณะที่จิตสาธารณะ (Public Mind) หมายถึง การกระทำของบุคคลที่มีความปรารถนาและตระหนัก

ถึงความรับผิดชอบต่อสังคม ด้วยการดูแลเอาใจใส่และมีส่วนร่วมในการอาสาทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม (ณัฐนิชากร ศรีบริบูรณ์, 2550, น.20) เป็นคุณลักษณะทางจิตใจของบุคคลในการตระหนักถึงการมองเห็นคุณค่าหรือการให้คุณค่าแก่การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นสิ่งสาธารณะที่ไม่มีผู้ใดผู้หนึ่ง เป็นเจ้าของหรือเป็นสิ่งที่คนในสังคมเป็นเจ้าของร่วมกัน เป็นสิ่งที่สามารถสังเกตได้จากความรู้สึกนึกคิด หรือการกระทำที่แสดงออกมา แบ่งได้สามองค์ประกอบ ได้แก่ 1) การหลีกเลี่ยงการใช้หรือการกระทำที่จะทำให้เกิดความชำรุดเสียหายต่อส่วนรวมที่ให้ประโยชน์ร่วมกันของกลุ่ม กำหนดตัวชี้วัดจากการดูแลรักษาของส่วนรวมใช้ของส่วนรวมแล้วเก็บเข้าที่ ลักษณะการใช้ของส่วนรวม รู้จักการใช้ของส่วนรวมอย่างประหยัด และทะนุถนอม 2) การถือเป็นหน้าที่ที่จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาของส่วนรวมในวิสัยที่ตนสามารถทำได้ กำหนดตัวชี้วัดในการทำตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเพื่อส่วนรวม การรับอาสาที่จะทำบางอย่างเพื่อส่วนรวม และ 3) การเคารพสิทธิในการใช้ของส่วนรวมที่เป็นประโยชน์ร่วมกันของกลุ่ม กำหนดตัวชี้วัดจากการไม่ยึดครองของส่วนรวมนั้นมาเป็นของตนเอง และการเปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้สามารถใช้ของส่วนรวมนั้น (สุคนธ์ธำ เสงี่ยมเจริญ, 2556, น.13)

สรุปได้ว่า จิตสาธารณะเป็นการกระทำของบุคคลที่มีความปรารถนาและตระหนักถึงการมองเห็นคุณค่าในสิ่งที่เป็นสาธารณะ โดยการหลีกเลี่ยงการใช้หรือการกระทำที่จะทำให้เกิดความชำรุดเสียหาย ถือเป็นหน้าที่ในการดูแลรักษาของส่วนรวมและการเคารพสิทธิในการใช้ของส่วนรวม

ความสัมพันธ์ระหว่างจิตอาสาและจิตสาธารณะ

จิตอาสา หมายถึง จิตใจที่คิดช่วยเหลือผู้อื่น จิตใจที่เป็นผู้ให้ เช่น ให้สิ่งของ ให้เงินให้ความช่วยเหลือด้วยกำลังร่างกาย แรงสมอง เป็นต้น ซึ่งเป็นการเสียสละ สิ่งที่ตนเองมีแม้กระทั่งเวลา โดยมีปัญหาเป็นเครื่องกำกับ เป็นการกระทำที่ไม่เบียดเบียนตนเอง ส่งผลให้แสดงพฤติกรรมหลักสามด้าน ได้แก่ 1) การช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน 2) การเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม และ 3) การมุ่งมั่นพัฒนาสิ่งรอบตัวให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นขณะที่จิตสาธารณะบางครั้งอาจใช้คำว่า “จิตสำนึกสาธารณะ” ซึ่งหมายถึง จิตใจ ที่คำนึงถึงส่วนรวมร่วมกัน คำนึงถึงบุคคลอื่นที่ต่างมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงเป็นหนึ่งเดียวกัน รวมทั้งมีความสำนึกและยึดมั่นในระบบคุณธรรม และจริยธรรมที่ดีงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ประหยัด และมีความสมดุลระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ ส่งผลให้ แสดงพฤติกรรมหลัก 3 ด้าน ได้แก่ 1) การงดเว้นการกระทำที่จะส่งผลทำให้เกิดความชำรุดเสียหายของทรัพย์สินส่วนรวม 2) การมีส่วนร่วมดูแลรักษาทรัพย์สินส่วนรวม และ 3) การเคารพสิทธิของบุคคลอื่นในการใช้ทรัพย์สินส่วนรวม บางครั้งหมายถึงจิตอาสา ทั้งนี้ การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างจิตอาสาและจิตสาธารณะ ถ้าใช้มุมมองของการคิดที่เป็นระบบไม่มองแยกส่วน จะพบว่า จิตอาสาและจิตสาธารณะเป็นสิ่งที่เกื้อกูลซึ่งกันและกัน

สรุปได้ว่า การมีจิตอาสาทำให้แสดงพฤติกรรมออกมาซึ่งอาจเป็นประโยชน์ ในระดับส่วนบุคคลหรือในระดับส่วนรวมถ้าเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม สิ่งนั้นจะกลายเป็นจิตสาธารณะส่วนการมีจิตสาธารณะ บางครั้งต้องอาศัยจิตอาสาเป็นสิ่งกระตุ้นให้แสดงพฤติกรรมเช่นกัน

คุณลักษณะของอาสาสมัคร

อาสาสมัครมีความหมายที่แตกต่างกันไปตามมุมมองของแต่ละบุคคลซึ่งนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้ดังนี้ คือ คนที่มาร่วมกิจกรรมจิตอาสาหรือบุคคลที่อาสาเข้ามาช่วยเหลือสังคมด้วยความสมัครใจ เสียสละเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น ป้องกันแก้ไข พัฒนาสังคมโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน (ธานีภักดิ์ กงแก้ว, 2550, น.23-25) หรือผู้ที่ทำงานเพื่อประโยชน์ของผู้อื่น โดยไม่รับค่าตอบแทน ซึ่งจิตสำนึกของผู้ที่อุทิศตนทำงานเช่นนี้มีทั่วไปในทุกท้องถิ่น รวมทั้งการให้ผู้อื่น โดยไม่หวังผลตอบแทน ซึ่งการให้นั้นไม่ได้ระบุว่าเป็นแรงงาน เป็นเงิน เป็นสิ่งของ แต่การให้ที่ถ่องแท้ จะส่งผลให้เกิดความสุขทางจิตใจทั้งผู้ให้และผู้รับ เช่นเดียวกับผู้ที่สมัครใจทำงานโดยคำนึงถึงเวลา ความสามารถ และความถนัดที่ตนเองมีอยู่เพื่อประโยชน์แก่สังคมโดยไม่หวังผลตอบแทนเป็นเงิน แต่ผลตอบแทนที่ได้รับคือความสุขทางใจ (ชุดิมา พิชิตรณชัยกุล, 2557, น.10-12) รวมทั้งผู้ที่สมัครใจทำงานให้ส่วนรวมหรือสังคมโดยไม่หวังสิ่งตอบแทนที่เป็นวัตถุหรือเงินที่เป็นรูปธรรม แต่ผลตอบแทนที่อาสาสมัครได้รับคือความสุขทางจิตใจ ซึ่งเป็นนามธรรม การเป็นอาสาสมัครต้องมีความอิสระและภาระหน้าที่ของอาสาสมัครจะต้องไม่ใช่งานในหน้าที่ที่ต้องทำเป็นประจำ (นพพร ทิพวงศ์, 2552, น.35) เช่นนี้ อาสาสมัคร จึงหมายถึงบุคคลที่สมัครใจหรืออาสาเข้ามาช่วยเหลือสังคมส่วนรวมเพื่อประโยชน์ของผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน และมีความสุขทางใจในสิ่งทำอยู่

จากสภาวะการมีจิตใจและพฤติกรรมอาสาสมัคร มีความพยายามในการศึกษาว่ามีปัจจัยอะไรบ้างที่ส่งเสริมให้คนประสงค์เป็นอาสาสมัครเพื่อนำไปสู่กระบวนการในการส่งเสริมให้เกิดการมีจิตใจอาสาสมัครมากยิ่งขึ้นในทุกสังคม เพราะอาสาสมัครจัดได้ว่าเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าอย่างสูง ในการพัฒนาชุมชน สังคม และประเทศชาติทั้งนี้ ในการศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อสภาวะการเป็นอาสาสมัคร ซึ่งอาจแบ่งปัจจัยนี้ออกเป็นสองประเภทด้วยกัน ได้แก่ 1) ปัจจัยส่วนบุคคล และ 2) ปัจจัยทางสังคม โดยที่ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ สิ่งที่เป็นทุนเดิมของตนเอง อันได้แก่ การศึกษา และทักษะฝีมือต่าง ๆ โดยจากการศึกษาพบว่า ผู้ที่มีระดับการศึกษาและอาชีพมีแนวโน้มที่จะร่วมเป็นอาสาสมัคร ส่วนปัจจัยทางสังคม ได้แก่ ระบบเครือข่ายด้านสังคมต่าง ๆ เช่น เพื่อนที่สนใจงานอาสาสมัครเช่นกัน ครอบครัวสนับสนุน ความสัมพันธ์ที่ดีภายในครอบครัว การนับถือศาสนา และการไปโบสถ์ เป็นต้น อีกทั้งยังพบว่าอาสาสมัครส่วนใหญ่มักมีแรงบันดาลใจจากการทำกิจกรรมอาสาสมัครครั้งแรกจากบุคคลที่ตนเองยึดถือเป็นต้นแบบ เช่น อาสาสมัครมีความตั้งใจที่จะทำความดี เพื่อถวายแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และการมีบุคคลในครอบครัวพ่อแม่พี่น้องเคยทำงานอาสาสมัครหรือกำลังทำงานอาสาสมัครอยู่แล้วทำให้อาสาสมัครเกิดแรงจูงใจที่จะเป็น

อาสาสมัคร เป็นต้น (ชุตินา พิษิตรณชัยกุล, 2557, น.11-12) นอกจากนี้ จากการศึกษาของณัฐารีย์ จินดา วงศ์ และคณะ (2556, น.138-150) ซึ่งได้ศึกษาปัจจัย ที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของอาสาสมัครพัฒนา สังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนครศรีธรรมราชในการเฝ้าระวังและเตือนภัยทางสังคม พบว่า ปัจจัย จูงใจในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้แก่ การที่ บุคคลที่มีจิตสาธารณะมีความเอื้ออาทรและสนใจช่วยเหลือผู้ประสบปัญหาในชุมชนและสังคมมี ความสุขกับการได้ช่วยเหลือสังคม มีความโอปอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เป็นบุคคลที่เข้ามาช่วยเหลือคน ในพื้นที่ด้วยความสมัครใจ เสียสละช่วยเหลือผู้อื่น ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางสังคมโดยไม่หวังสิ่ง ตอบแทน รวมถึงการให้ความสำคัญและร่วมมือกับทุกภาคส่วนในการเข้าไปมีส่วนร่วมจัดการกับ ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษางานวิจัยของญาณินี รัตติโชติ (2553, น.36) ซึ่งได้ ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน กรณีศึกษาเทศบาลเมืองคอหงส์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา พบว่า ในการเป็นอาสาสมัคร สาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ส่วนใหญ่รู้สึกดีและภูมิใจที่ช่วยเหลือคนในชุมชน

ส่วนงานวิจัยของปิยะนาถ สรวินูตร (2552, น.45-46) ซึ่งศึกษาแรงจูงใจ ของผู้นำเยาวชนที่มีจิตอาสาในการทำกิจกรรมเพื่อสังคมกรณีศึกษาสภาเยาวชนกรุงเทพมหานคร พบว่า มีปัญหาอุปสรรคของงานอาสาสมัคร ได้แก่ 1) อาสาสมัครขาดความรับผิดชอบ ขาดจิตสำนึก ขาดความพร้อมทางเศรษฐกิจ และเฉื่อยชาไม่พัฒนาและปรับปรุงบทบาทของตนเอง 2) อาสาสมัคร ขาดความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่และแนวทางการปฏิบัติงานของตนเอง รวมทั้งขาดเครื่องมือ อุปกรณ์ในการทำงานและขาดการประชาสัมพันธ์งาน 3) ขาดความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐ และไม่ให้ความสำคัญกับผู้ปฏิบัติงานอาสาสมัคร 4) ประชาชนขาดความรู้ ความเข้าใจ และขาดความเชื่อมั่นในงานอาสาสมัคร 5) ไม่มีกฎหมายคุ้มครองและสวัสดิการเพื่อเป็นขวัญ และกำลังใจ และ 6) ไม่มีศูนย์กลางในการประสานงานของอาสาสมัคร โดยเฉพาะข้อมูลข่าวสาร สอดคล้องกับผลการวิจัยของมนัส โนนุช (2557, น.126) ที่ศึกษาการพัฒนาบทบาทอาสาสมัคร ในการปฏิบัติงานช่วยเหลือผู้ประสบภัยกรณีศึกษามูลนิธิมิราเคิลออฟไลฟ์ พบว่า ข้อจำกัด ในการปฏิบัติงานช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติอยู่ในระดับมาก โดยมีข้อจำกัดในด้านการทับซ้อน ของบทบาทหน้าที่ ด้านการไม่ได้รับการยอมรับจากหน่วยงานภาครัฐ ด้านการขาด การประสาน เชื่อมโยงข้อมูล และด้านการปฏิบัติงาน ตามลำดับ ในขณะที่ปัญหาและอุปสรรคการปฏิบัติงาน ของ อพม. พบว่า ภาพรวมมีระดับปัญหาปานกลางโดยปัญหาด้านการดำเนินงานมาก ในด้านการพัฒนาทักษะการปฏิบัติงานเฉพาะด้าน ส่วนปัญหาด้านบุคลากร พบว่า ประเด็นการไม่ทราบ ขอบเขตและการปฏิบัติงานมากกลับกลุ่มเป้าหมาย เช่น เด็ก สตรี คนพิการ ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ เป็นต้น (นพพร ทิพวงศ์, 2552, น.25)

ขณะที่งานวิจัยของสุพรรณณี คลังทอง (2557, น.72) ซึ่งศึกษาแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ในจังหวัดอำนาจเจริญ พบว่า สภาพการปฏิบัติงานของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ในจังหวัดอำนาจเจริญ โดยภาพรวมมีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การปฏิบัติงาน ด้านการพัฒนาอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ด้านการชี้เป้า เฝ้าระวัง อยู่ในระดับรองลงมา ได้แก่ ด้านเชื่อมกลุ่มเดิม เสริมสร้างกลุ่มใหม่ และด้านการมีส่วนร่วมทำแผนชุมชน ในด้านการชี้เป้า เฝ้าระวัง พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ได้แนะนำหรือบอกระเบียบข้อบังคับในการปฏิบัติงานอาสาสมัครก่อนเข้ามาทำงาน ด้านเชื่อมกลุ่มเดิม เสริมสร้างกลุ่มใหม่ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ มีการจัดอบรม หรือมีการประชาสัมพันธ์ในเรื่องการดำเนินงานในการเชื่อมกลุ่มเดิม เพื่อสร้างกลุ่มใหม่หรือเครือข่าย เพื่อให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และด้านการมีส่วนร่วมทำแผนชุมชน พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การประสานหรือหาแนวร่วมเพื่อเตรียมข้อมูลทำแผนชุมชน ส่วนแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ในจังหวัดอำนาจเจริญ ด้านการชี้เป้า เฝ้าระวัง ควรมีการปฏิบัติงานประสานควบคู่กับหน่วยงานราชการ เพื่อชี้เป้าเฝ้าระวังในเรื่องร้ายต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น ควรมีการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มเป้าหมาย และผู้รับบริการในชุมชน ควรเรียนเชิญวิทยากรที่ความรู้ความเชี่ยวชาญมาบรรยายให้กับคนชุมชน ด้านการเชื่อมกลุ่มเดิม เสริมสร้างกลุ่มใหม่ ควรส่งเสริมให้ชุมชนสร้างกลุ่มเครือข่ายที่ยังไม่มีให้เกิดขึ้นในชุมชน ควรมีการวางแผนในการที่จะสร้างเครือข่ายหรือสร้างกลุ่มใหม่เพื่อช่วยเหลือด้านสวัสดิการสังคมร่วมกับหน่วยงานของรัฐ และด้านการมีส่วนร่วมทำแผนชุมชนควรให้คนในชุมชนระดมความคิดเห็นในการจัดทำแผนและกิจกรรมชุมชนให้คนในชุมชนเรียนรู้ร่วมกันเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมชุมชน และควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านเห็นประโยชน์ของการจัดทำแผนและกิจกรรมในชุมชน

เช่นเดียวกับผลการวิจัยของจุไรรัตน์ พลเลิศ (2550, น.76-78) ที่ศึกษาแนวทางการสร้างเครือข่ายอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เพื่อปฏิบัติงานด้านสวัสดิการสังคม พบว่า ลักษณะการปฏิบัติงานของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านการสำรวจรวบรวมข้อมูล การประสานงานอยู่ในระดับมาก ปัญหาและอุปสรรคของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง แต่ปัญหาด้านสวัสดิการอยู่ในระดับมาก ทิศนะของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ที่มีต่อประโยชน์ของการสร้างเครือข่ายอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ภาพรวมอยู่ในระดับมาก นอกจากนั้นทิศนะต่อแนวทางการสร้างเครือข่ายของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะการกำหนดกิจกรรมและการสร้างแกนนำ

ส่วนงานวิจัยของนพพร ทิพวงศ์ (2552, น.62) ซึ่งศึกษาการพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เพื่อการปฏิบัติงานด้านสวัสดิการสังคม พบว่า

ภาพรวมศักยภาพในการปฏิบัติงาน อพม. อยู่ในระดับปานกลางทั้งสามด้าน ไม่ว่าจะเป็นชี้เป้าเฝ้าระวัง เชื่อมกลุ่มเดิมเสริมสร้างกลุ่มใหม่ หรือร่วมใจทำแผนชุมชน โดยเฉพาะประเด็นชี้เป้าเฝ้าระวังซึ่งเป็นงานที่ปฏิบัติค่อนข้างมากในด้านการส่งเสริมบริการสังคมเบื้องต้น และงานวิจัยของมนัส โนนุช (2557, น.124-125) ที่ศึกษาการพัฒนาบทบาทอาสาสมัครในการปฏิบัติงานช่วยเหลือผู้ประสบภัยกรณีศึกษามูลนิธิมิราเคิลออฟไลฟ์ พบว่า อาสาสมัครมีบทบาทในการปฏิบัติงานช่วยเหลือผู้ประสบภัยในภาพรวมระดับมาก โดยมีบทบาทในช่วงฟื้นฟูหลังเกิดภัยพิบัติในด้านการเยียวยาและฟื้นฟู รองลงมาคือ ช่วงเตรียมความพร้อมก่อนภัยพิบัติในด้านการให้ข้อมูลความรู้และทักษะต่าง ๆ ช่วงรับมือเผชิญหน้ากับภัยพิบัติในด้านการช่วยเหลือ และช่วงรับมือเผชิญหน้ากับภัยพิบัติในด้านการประสานงาน ส่วนความคิดเห็นต่อการพัฒนาบทบาทอาสาสมัครในการปฏิบัติงานช่วยเหลือด้านภัยพิบัติอยู่ในระดับมาก โดยเห็นด้วยในด้านการสนับสนุนทรัพยากร รองลงมาคือ ด้านการพัฒนาความรู้ความสามารถด้านการส่งเสริมการเป็นอาสาสมัคร ด้านเครือข่ายอาสาสมัคร และด้านการเผยแพร่กิจกรรมผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างตัวแปรอายุและระดับการศึกษาแตกต่างกันมีการปฏิบัติงานบทบาทอาสาสมัคร และข้อจำกัดในการปฏิบัติงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สรุปได้ว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อสภาวะการเป็นอาสาสมัครมักขึ้นอยู่กับปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่การที่บุคคลที่มีจิตสาธารณะ มีความโอปออ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีความสมัครใจ และเสียสละช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน แต่การปฏิบัติงานอาสาสมัครบางครั้งมีข้อจำกัด ไม่ว่าจะเป็นความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ การขาดความเชื่อมั่นหรือยอมรับในการปฏิบัติงาน ซึ่งจะต้องได้รับการแก้ไขและพัฒนางานอาสาสมัครในบทบาทหน้าที่ เพื่อให้การปฏิบัติงานเกิดประสิทธิวิภาพมากที่สุด

แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต

แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต (Quality of Life) ได้มีนักวิชาการหลายท่านให้ความหมายซึ่งใช้ในแวดวงวิชาการมากมายหลายสาขาเพราะเป็นสิ่งที่พึงปรารถนาของในแต่ละสังคมและยังเป็นองค์ประกอบในการดำรงชีวิตของมนุษย์ซึ่งสามารถสังเกตได้จากความต้องการที่มองเห็นได้ชัดเจนคือ ปัจจัยสี่ส่วน ที่เป็นองค์ประกอบของการอยู่รวมในสังคมคือความต้องการภายนอกหรือความรู้สึกที่พึงปรารถนา เช่น ความรู้สึกสบายใจ ความมั่นคงปลอดภัย ความรับผิดชอบ ความเชื่อมั่นความร่วมมือร่วมใจหรือความสัมพันธ์ทางสังคมที่มนุษย์อยู่ในสังคมเดียวกัน เป็นต้น โดยคุณภาพชีวิตเป็นการดำรงชีวิตของมนุษย์ในระดับที่เหมาะสมตามความจำเป็นพื้นฐานในสังคมหนึ่ง ๆ ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ๆ (สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดนครราชสีมา, 2559, น.15) ซึ่งคุณภาพชีวิตเป็นระดับการดำรงชีวิตของมนุษย์ที่เป็นผลรวมทั้งในเชิงกายวิสัยและอัตตวิสัยในช่วงระยะเวลาหนึ่ง โดยมนุษย์จะมีคุณภาพ

ชีวิตระดับใดนั้น สามารถเปรียบเทียบกับค่ามาตรฐานหรือเปรียบกับช่วงเวลาในอดีตที่ใช้เป็นฐานในการเปรียบเทียบ (วีชีรี พุ่มทอง และตฤตถณัย นพคุณ, 2550, น.60-68) และคุณภาพชีวิตเป็นความรู้สึกมีความสุข ซึ่งมีผลมาจากความรู้สึกพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจในแต่ละด้านของชีวิตที่มีความสำคัญต่อบุคคลนั้น ๆ (สุขศรี สงวนสัตย์, 2552, น.53-58) รวมทั้งการพัฒนาคุณภาพชีวิต ซึ่งเป็นการพัฒนาตนในทุกมิติให้สามารถตอบสนองความจำเป็นต่าง ๆ ของชีวิต ได้แก่ 1) การพัฒนาด้านร่างกาย ได้แก่ การเสริมสร้างสุขภาพของร่างกายให้มีสถานะสุขภาพในระดับดี 2) การพัฒนาด้านจิตใจและอารมณ์ ได้แก่ การสร้างเสริมสุขภาพจิต การกำจัดความเครียด การพักผ่อนและนันทนาการ 3) การพัฒนาด้านสังคม ได้แก่ การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม การยึดหลักกฎหมายคุณธรรมและจริยธรรมในการดำเนินชีวิต และ 4) การพัฒนาด้านสติปัญญา ได้แก่ การฝึกฝนทักษะการแสวงหาความรู้เพื่อให้ทันการเปลี่ยนแปลงทุกมิติ โดยคุณภาพชีวิตของปัจเจกบุคคลที่มีความสำคัญต่อทั้งตนเองและต่อสังคม โดยมีเหตุผลสนับสนุน ได้แก่ 1) คนที่มีคุณภาพชีวิตจะใช้ชีวิตในทางที่ดีไม่ก่อให้เกิดปัญหาทั้งต่อตนเองและผู้อื่น 2) คนที่มีคุณภาพชีวิตจะปรับปรุงตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างสร้างสรรค์ 3) คนที่มีคุณภาพชีวิตจะใช้สติปัญญา เหตุผล และสันติ ในการแก้ไขปัญหา 4) คนที่มีคุณภาพชีวิตจะยอมรับในคุณค่าของตนเอง ผู้อื่น และสิ่งแวดล้อม จึงทำให้อยู่ร่วมกับคนอื่น ๆ และสิ่งแวดล้อมอย่างราบรื่นและปราศจากอคติ และ 5) คนที่มีคุณภาพชีวิตจะทำให้เกิดความสงบสุขในครอบครัว สังคม และทำให้ครอบครัวและสังคมเจริญก้าวหน้า มีความมั่นคง ปลอดภัย และเป็นระเบียบเรียบร้อยปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของปัจเจกบุคคลและชุมชน มีปัจจัยสำคัญหลายปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของปัจเจกบุคคลที่มุ่งให้ตนเป็นที่พึ่งแห่งตนได้ ได้แก่ การศึกษา เศรษฐกิจ ความเป็นปัจเจกบุคคล และสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม (ทิพย์วัลย์ เรืองขจร, 2554, น.62)

ในขณะที่ความมั่นคงของมนุษย์ (Human Security) หมายถึง การที่ประชาชนได้รับหลักประกันด้านสิทธิ ความปลอดภัย การสนองตอบต่อความจำเป็นขั้นพื้นฐาน สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีศักดิ์ศรี ตลอดจนได้รับโอกาสอย่างเท่าเทียมกันในการพัฒนาศักยภาพของตนเอง (สำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2556, น.5-7) โดยความมั่นคงของมนุษย์แบ่งออกเป็น 12 มิติ ได้แก่ 1) มิติที่อยู่อาศัย การมีที่อยู่อาศัยและสิทธิในการถือครองที่ถูกต้องตามกฎหมาย และสิทธิการครอบครอง มีการจัดระบบสาธารณูปโภคให้แก่สมาชิกใช้ร่วมกันได้อย่างเพียงพอ มีความคงทนถาวร เป็นสัดส่วน ถูกสุขลักษณะ และปลอดภัย 2) มิติสุขภาพ การมีสุขภาพอนามัยที่ดี มีหลักประกันด้านสุขภาพที่เหมาะสม เข้าถึงบริการทางสุขภาพได้ พฤติกรรมการดำเนินชีวิตมีความเสี่ยงต่อการเจ็บป่วยต่อร่างกาย จิตใจน้อย 3) มิติอาหาร การได้รับประทานอาหาร ปลอดภัย มีความรู้และพฤติกรรมในการเลือกรับประทานอาหารที่ถูกต้อง ไม่ก่อให้เกิดโรคที่รุนแรง 4) มิติการศึกษา การได้รับการศึกษาทั้งในระบบหรือนอกระบบอย่างน้อยไม่ต่ำกว่าภาคบังคับ

ตลอดจนการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นไป สามารถใช้ความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพ การสื่อสาร และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง 5) มิติการมีงานทำและมีรายได้ การได้งานทำ ที่ก่อให้เกิดรายได้เพียงพอต่อรายรับ รายจ่าย ไม่ก่อหนี้สินที่ไม่มีคุณค่าต่อตนเองและครอบครัว มีการออมที่เพียงพอต่อการดำเนินชีวิต มีความพึงพอใจต่อรายได้และงานที่ทำ 6) มิติครอบครัว การที่สมาชิกในครอบครัวรับรู้บทบาทหน้าที่ของตนเอง มีความสัมพันธ์ที่ดี มีความรับผิดชอบ สามารถช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้งที่รุนแรง 7) มิติชุมชนและการสนับสนุนทางสังคม การมีโครงสร้างของชุมชนที่ชัดเจน เข้มแข็ง สมาชิกในชุมชน มีทุนทางสังคมที่ใช้ประโยชน์และสนับสนุนทางสังคม มีการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน รวมถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ชุมชน มีความสงบสุขและปลอดภัย 8) มิติศาสนาและวัฒนธรรม การมีกิจกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรม การอนุรักษ์ และส่งเสริมให้เห็นคุณค่า รวมถึงการสืบทอดภูมิปัญญาให้คงอยู่อย่างยั่งยืน 9) มิติความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การมีวิถีชีวิตและการดำรงชีวิตที่ปกติสุข มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ไม่ได้รับความเดือดร้อนหรือผลกระทบจากภัยทางสังคมและภัยธรรมชาติ 10) มิติสิทธิและความเป็นธรรม การได้รับความเสมอภาค เท่าเทียม และเป็นธรรมตามสิทธิทางกฎหมายไม่สร้างความเดือดร้อนต่อตนเอง สามารถใช้สิทธิของตนเองอย่างถูกต้องตามสภาพ บทบาทและโอกาส 11) มิติการเมือง การมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ ได้รับการปฏิบัติตามระบอบประชาธิปไตยภายใต้หลักธรรมาภิบาล และ 12) มิติสิ่งแวดล้อม ทรัพยากร/พลังงาน การดำรงชีวิตที่ปลอดภัยจากภัยธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การใช้ทรัพยากรที่คุ้มค่า การมีกิจกรรมอนุรักษ์ค้นหาทรัพยากร สิ่งแวดล้อม และพลังงานทดแทน

จากการศึกษางานวิจัยของชนะโชค คำวัน (2553, น.43-46) ซึ่งศึกษาแนวทางการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลปลาปาก จังหวัดนครพนม พบว่าระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลปลาปาก มีคุณภาพชีวิตไม่ว่าจะเป็นในภาพรวม หรือรายด้าน ซึ่งประกอบด้วย ด้านสุขภาพกาย ด้านจิตใจ ด้านสัมพันธภาพทางสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม ส่วนใหญ่จะอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนแนวทางการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุมี 4 แนวทาง ได้แก่ แนวทางการมีส่วนร่วมของครอบครัว แนวทางการพัฒนาด้านจิตใจ แนวทางการช่วยเหลือกรณีการเจ็บป่วย แนวทางการส่งเสริมรายได้ และแนวทางการจัดสวัสดิการสังคมเพื่อการดำรงชีพของผู้สูงอายุ สอดคล้องกับงานวิจัยของสุพร คูหา (2552, น.53-57) ซึ่งศึกษาแนวทางการปรับปรุงคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลหนองขาว อำเภอกำแพง จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า สภาพคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีปัญหาด้านร่างกายโดยการเจ็บป่วยทางร่างกาย ด้านจิตใจพบว่ามีปัญหาเกี่ยวกับความจำไม่ดี แต่พบว่า มีความพอใจต่อความสัมพันธ์ทางสังคมเกี่ยวกับการดูแลเอาใจใส่ของสมาชิกในครอบครัว นอกจากนี้ยังพบว่ามีความพอใจต่อ

สภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมภายนอกบ้าน เช่น สะอาด บรรยากาศดี ไม่มีมลพิษ เป็นต้น

ส่วนงานวิจัยของสิงหา จันทริย์วงศ์ (2551, น.34-36) ซึ่งได้พัฒนารูปแบบที่เหมาะสมสำหรับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชนบทโดยใช้ครอบครัวเป็นศูนย์กลาง พบว่า องค์ประกอบคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชนบทของไทยเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบสองประการ ได้แก่ องค์ประกอบภายในเป็นผลจากความเสื่อมทางร่างกายที่ส่งผลต่อสุขภาพจิตและพฤติกรรมส่วนตัวและสังคม ซึ่งอธิบายได้ด้วยทฤษฎีผู้สูงอายุ และองค์ประกอบภายนอก ซึ่งเกี่ยวข้องกับภารกิจ เศรษฐกิจ เพื่อการดำรงชีพขั้นพื้นฐานในสังคมวัฒนธรรมยุคโลกาภิวัตน์ที่เปลี่ยนแปลงก่อให้เกิดปัญหาต่อผู้สูงอายุอย่างหลากหลาย นอกจากนี้การศึกษาที่ไม่เท่าเทียมและการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่ทันสมัยมีความขัดแย้ง กับภูมิปัญญาดั้งเดิม ทั้งนี้สิ่งแวดล้อมในอดีตถูกทำลายโดยระบบทุนนิยมเป็นอุปสรรคสำหรับผู้สูงอายุในชนบทซึ่งพึ่งพาธรรมชาติเพื่อการดำรงชีพอย่างไรก็ตามผู้สูงอายุมีโอกาสได้รับพิชภัยจากสิ่งแวดล้อม ทั้งทางตรงและทางอ้อม แม้ว่าสวัสดิการจากภาครัฐและเอกชนมีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือผู้สูงอายุในรูปแบบที่หลากหลาย แต่สวัสดิการดังกล่าวมีจำนวนจำกัดและยังไม่ครอบคลุมผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในชนบท

ขณะที่งานวิจัยของ ศรีสุตา มีชานาญ (2553, น.277-278) ซึ่งศึกษาคุณภาพชีวิตของประชาชน ในอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม พบว่า คุณภาพชีวิตในภาพรวมอยู่ในระดับดี เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านปัจจัยที่จำเป็นในการดำรงชีวิต รองลงมาได้แก่ ด้านครอบครัว ด้านสุขภาพกายและจิต ด้านเศรษฐกิจและสังคม และด้านความพึงพอใจในชีวิต ส่วนงานวิจัยของสุขศรี สงวนสัตย์ (2552, น.53-58) ซึ่งศึกษาคุณภาพชีวิตของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี พบว่า นักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรีมีคุณภาพชีวิตโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีคุณภาพชีวิตในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านอาหาร และโภชนาการ ด้านที่อยู่อาศัย ด้านสุขอนามัย ด้านการรับบริการพื้นฐาน และด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ส่วนปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของนักศึกษา ได้แก่ เพศของนักศึกษา ขณะที่นักศึกษาสังกัด ที่พักอาศัย ส่งผลต่อระดับคุณภาพชีวิตของนักศึกษา และนักศึกษามีความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ในด้านอาหารและโภชนาการมากที่สุด โดยเฉพาะเรื่องอาหารและสภาพแวดล้อมในโรงอาหาร ควรสะอาดและถูกสุขลักษณะมากกว่าปัจจุบัน รองลงมาคือ ด้านที่อยู่อาศัย นักศึกษาต้องการให้ค่าหอพักในมหาวิทยาลัยถูกลง ด้านสุขภาพอนามัย นักศึกษาต้องการให้มีการตรวจร่างกายประจำปีด้านการได้รับบริการพื้นฐาน นักศึกษาต้องการให้มีพื้นที่พักผ่อนในช่วงเวลาพักให้มากขึ้น เพิ่มต้นไม้เพื่อให้เกิดความร่มรื่น และด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน นักศึกษาต้องการให้เพิ่มพนักงานรักษาความปลอดภัยและจัดตามจุดต่าง ๆ ให้ทั่วถึง

สรุปได้ว่า คุณภาพชีวิตเป็นระดับการดำรงชีวิตของมนุษย์ในช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง ซึ่งสามารถเปรียบเทียบกับช่วงเวลาในอดีตที่ใช้เป็นฐานในการเปรียบเทียบ และทำให้รู้สึกพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจในแต่ละด้านของชีวิต อันได้แก่ ด้านสุขภาพ ด้านจิตใจและอารมณ์ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม

อาสาสมัครกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต

ปฏิญญาอาสาสมัครไทยได้กล่าวถึงบทบาทการปฏิบัติการกิจของอาสาสมัครให้มีประสิทธิภาพเพื่อเป็นประโยชน์แก่ประชาชน สังคมและประเทศชาติ โดยในข้อ 1 กล่าวว่า “อาสาสมัครมีบทบาทสำคัญในการบำเพ็ญประโยชน์ให้แก่สังคม ทั้งในด้านการสงเคราะห์ผู้ประสบความทุกข์ยากเดือดร้อน การป้องกัน แก้ไขปัญหา การพัฒนาสังคมและส่งเสริมความมั่นคงของชาติ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนอย่างเป็นธรรมและทั่วถึง” โดยนัยนี้ อาสาสมัครจึงเข้าไปมีส่วนช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ประสบปัญหาความเดือดร้อน โดยไม่หวังสิ่งตอบแทนทำงานด้วยความเสียสละ กระตือรือร้น เอื้ออาทร และบริสุทธิ์ใจ ดังจะเห็นได้จากงานวิจัยของมินตรา สาระรักษ์ (2553, น.39-45) ซึ่งศึกษาการเสริมสร้างศักยภาพอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) พบว่า อสม. มีบทบาทในการเป็นผู้นำการดำเนินงานพัฒนาสุขภาพอนามัยและคุณภาพชีวิตของประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านสุขภาพอนามัยของประชาชนในชุมชน และมีหน้าที่แก้ไขหรือกระจายข่าวดีซึ่งบริการ ประสานงานสาธารณสุข บำบัดทุกข์ประชาชนดำรงตนเป็นตัวอย่างที่ดีโดยมีหน้าที่ความรับผิดชอบ 8 ด้าน คือ 1) เป็นผู้สื่อข่าวสาธารณสุขระหว่างเจ้าหน้าที่และประชาชนในหมู่บ้าน นัดหมายเพื่อนบ้านมารับบริการสาธารณสุขแจ้งข่าวสาธารณสุข เช่น การเกิดโรคติดต่อที่สำคัญหรือโรคระบาดในท้องถิ่น เป็นต้น ตลอดจนข่าวความเคลื่อนไหวในกิจกรรมสาธารณสุข รับข่าวสาธารณสุขแล้วแจ้งให้เจ้าหน้าที่สาธารณสุขในท้องถิ่นทราบอย่างรีบด่วนในเรื่องสำคัญ เช่น เรื่องโรคระบาดหรือโรคติดต่อต่าง ๆ เป็นต้น รับข่าวสารแล้ว จดบันทึกไว้ในสมุดบันทึกผลการปฏิบัติงานของ อสม. 2) เป็นผู้ให้คำแนะนำถ่ายทอดความรู้ แก่เพื่อนบ้านและแกนนำสุขภาพประจำครอบครัวในเรื่องต่าง ๆ ได้แก่ การใช้สถานบริการสาธารณสุขและการใช้ยา การรักษาอนามัยของร่างกาย การให้ภูมิคุ้มกันโรค การสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อม และการจัดหาน้ำสะอาดโภชนาการและสุขภาพอาหาร การป้องกันและควบคุมโรคติดต่อประจำถิ่น การอนามัยแม่และเด็กและการวางแผนครอบครัว การดูแลรักษาและป้องกันสุขภาพเหงือกและฟัน การดูแลและส่งเสริมสุขภาพจิตการป้องกันและควบคุมโรคเอดส์ การป้องกันและควบคุมอุบัติเหตุอุบัติภัยและโรคไม่ติดต่อที่สำคัญ การป้องกันและแก้ไขมลภาวะและสิ่งแวดล้อมที่เป็นพิษเป็นภัย การคุ้มครองผู้บริโภคด้านสาธารณสุข การจัดหายาจำเป็นไว้ในชุมชน และการส่งเสริมการใช้สมุนไพรและแพทย์แผนไทย เป็นต้น

3) เป็นผู้ให้บริการสาธารณสุขแก่ประชาชน ได้แก่ การส่งต่อผู้ป่วย และการติดตามดูแลผู้ป่วยที่ได้รับการส่งต่อมาจากสถานบริการ การจ่ายยาเม็ดคุมกำเนิดในรายที่เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ได้ตรวจแล้ว และจ่ายถุงยางอนามัย การปฐมพยาบาลเบื้องต้นเกี่ยวกับบาดแผลสด กระดูกหัก ข้อเคลื่อน เป็นต้น การรักษาพยาบาลเบื้องต้นตามอาการ 4) หมุนเวียนกันปฏิบัติงานที่ศูนย์สาธารณสุข มูลฐานชุมชน (ศสมช.) โดยมีกิจกรรมที่ควรดำเนินการ ได้แก่ การจัดทำศูนย์ข้อมูลข่าวสารของหมู่บ้าน การถ่ายทอดความรู้และจัดกิจกรรมตามปัญหาของชุมชน การให้บริการที่จำเป็นใน 14 กิจกรรมสาธารณสุขมูลฐาน 5) ฝึกระวังและป้องกันปัญหาสาธารณสุขในหมู่บ้าน เช่น ฝึกระวังปัญหาโภชนาการโดยการชั่งน้ำหนักเด็กและร่วมแก้ไขปัญหาเด็กขาดสารอาหาร และขาดธาตุไอโอดีน ฝึกระวังด้านอนามัยแม่และเด็ก ฝึกระวังด้านสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรค และฝึกระวังเรื่องโรคติดต่อประจำถิ่นโดยการกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย เป็นต้น 6) เป็นผู้ดำเนินการบริหารจัดการวางแผนแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชนโดยใช้งบประมาณหมวดอุดหนุนทั่วไปที่ได้รับจากกระทรวงสาธารณสุขหรือจากแหล่งอื่น ๆ 7) เป็นแกนนำในการชักชวนเพื่อนบ้านเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนางานสาธารณสุขของชุมชนและพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยใช้เกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) และรวมกลุ่มในการพัฒนาสังคมด้านต่าง ๆ และ 8) ดูแลสิทธิประโยชน์ด้านสาธารณสุข ของประชาชนในหมู่บ้านโดยเป็นแกนนำในการประสานงานกับกลุ่มผู้นำชุมชนและองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) กระตุ้นให้มีการวางแผนและดำเนินงานเพื่อพัฒนางานสาธารณสุขของหมู่บ้าน

ขณะที่งานวิจัยของชุตินา พิชิตธรณชัยกุล (2557, น.4-21) ซึ่งศึกษาการเข้าสู่งานอาสาสมัครและบทบาทอาสาสมัครในสถานสงเคราะห์เด็กก่อนพิการทางสมองและปัญญาจังหวัดนนทบุรี พบว่า อาสาสมัครในสถานสงเคราะห์เด็กก่อนพิการทางสมองและปัญญาจังหวัดนนทบุรี มีบทบาทในด้านการกระตุ้นพัฒนาการให้กับเด็กพิการโดยอาสาสมัครทุกคนต้องเข้าร่วมปฐมนิเทศเพื่อทำความเข้าใจ ถึงความบกพร่องของเด็กพิการที่อยู่ภายใต้การดูแลของตนเองและรับคำแนะนำจากนักกายภาพบำบัดที่ประจำอยู่ในสถานสงเคราะห์เด็กก่อนพิการทางสมองและปัญญาจังหวัดนนทบุรีเกี่ยวกับวิธีการดูแลเด็กก่อนพิการทางสมองและปัญญาเบื้องต้นที่จะช่วยกระตุ้นพัฒนาการเด็กพิการทางสมองและปัญญา ได้แก่ การกระตุ้นทักษะทางการเคลื่อนไหว เช่น การฝึกให้เด็กนั่ง ยืน เดิน กินอาหารได้ด้วยตัวเอง และสอนชี้จักรยานสามล้อ เป็นต้น สำหรับเด็กพิการที่มีปัญหาเรื่องการมองเห็นจะฝึกให้เด็กได้สัมผัสกับสิ่งของต่าง ๆ และกระตุ้นทักษะทางด้านภาษา เช่น การฝึกพูดโต้ตอบสื่อสารกับอาสาสมัคร การอ่านออกเสียงทีละคำ การอ่านหนังสือให้เด็กฟังและให้เด็กออกเสียงตาม เป็นต้น รวมทั้งการกระตุ้นทักษะทางด้านอารมณ์และสติปัญญา ได้แก่ การหาของเล่นที่เด็กชอบหรือหากิจกรรมที่จะส่งเสริมให้เด็กได้มีสมาธิกับสิ่งที่ตัวเองทำ เช่น ฝึกการร้อยลูกปัด และเปิดเพลงให้เด็กฟัง เป็นต้น

นอกจากนี้งานวิจัยของธีราพร ทองปัญญา วีระฉัตร สุปัญญา ประสงค์ ต้นพิชัย และ สันติ ศรีสวนแดง (2558, น.483-497) ซึ่งศึกษาจิตสำนึกต่อการพัฒนาชุมชนของเยาวชน: กรณีศึกษา กลุ่มเยาวชนอาสาสมัครพัฒนาชุมชนห้วยหมอนทอง พบว่า การเข้าร่วมกิจกรรมของเยาวชน มีลักษณะเป็นเพียงผู้ทำตามในสิ่งที่ผู้ใหญ่ได้กำหนดหรือจัดให้เท่านั้น ซึ่งชี้ได้ว่าจิตสำนึกที่มีต่อการพัฒนาชุมชนของเยาวชน แม้จะอยู่ในระดับของการเห็นคุณค่าโดยมองเห็นประโยชน์หรือคุณค่าของการพัฒนาชุมชนร่วมกันจึงเกิดความต้องการหรืออยากจะทำการพัฒนาชุมชน แต่ยังไม่ถึงระดับของการที่จะเลือกทำได้ ด้วยตนเองทำให้การแสดงบทบาทในการพัฒนาชุมชนของเยาวชน จึงมีลักษณะที่ไม่สอดคล้องกับจิตสำนึกของตน นั่นคือ เยาวชนได้แสดงบทบาทในการพัฒนาชุมชน ด้านวัฒนธรรมมากที่สุด ขณะที่ระดับจิตสำนึกต่อการพัฒนาชุมชนเป็นรายด้านนั้น ในด้านสิ่งแวดล้อมมีมากที่สุด ซึ่งการที่เยาวชนยังไม่มีโอกาสในการคิดทำกิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชนตามจิตสำนึกที่ตนมีอยู่ได้ทำให้เยาวชนขาดความมั่นใจในตนเอง อันนำไปสู่การละเลยในบทบาทของการพัฒนาชุมชนได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของวลัยรัตน์ ยิงคำนุ่น (2554, น.71-75) ซึ่งศึกษาผลสัมฤทธิ์ของโครงการจิตอาสา : กรณีศึกษานักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนบางมดวิทยา สีสุกหวาดจวนอุปถัมภ์ พบว่า จิตอาสาช่วยพัฒนาชีวิตตนเองให้ดีขึ้นช่วยงานของกลุ่มด้วยความเต็มใจเห็นด้วยและยินดีกับการจัดโครงการจิตอาสาต่าง ๆ อุทิศเวลาในกิจกรรมกับเพื่อนขณะเข้าร่วมกิจกรรมเสียสละ ทั้งกำลังกาย กำลังใจ ทรัพย์สินของ ตามกำลัง ใช้เวลาว่างช่วยเหลือบุคคลอื่นด้วยความเต็มใจปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างแก่บุคคลอื่นได้ดีขึ้น ยอมอุทิศเวลาเพื่อส่วนรวม ใช้เวลาว่างมาช่วยกิจกรรมของโรงเรียน ใช้วันหยุดในการเข้าร่วมโครงการจิตอาสา กิจกรรมปลูกป่าชายเลน ใช้เวลาว่างบำเพ็ญประโยชน์ วัดต่าง ๆ และปฏิบัติกิจกรรมเลี้ยงอาหารกลางวันแก่น้อง ๆ บ้านเด็กอ่อนพญาไท อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

เช่นเดียวกับงานวิจัยของ ศิวพร ละม้ายนิล (2557, น.205-212) ซึ่งศึกษา ประสบการณ์ชีวิตการเป็นอาสาสมัครดวงตามืด การศึกษาเชิงปรากฏการณ์วิทยา พบว่า แก่นประสบการณ์ชีวิต การเป็นอาสาสมัครดวงตามืด คือ การเห็นคุณค่าในตนเอง ซึ่งก่อนที่อาสาสมัครดวงตามืดจะไปถึงขั้นของการเห็นคุณค่าในตนเองและมีแนวโน้มที่จะพัฒนาสู่การเห็นคุณค่าแท้ในตนเอง ซึ่งอาสาสมัครได้ผ่านช่วงของการเห็นคุณค่าในตนเองน้อยหรือบางคนไม่เห็นคุณค่าในตนเองเลย จากนั้นอาสาสมัครจะค่อย ๆ ก่อรูปการเห็นคุณค่าในตนเองและเมื่อเห็นคุณค่าในตนเองแล้วจึงนำไปสู่การมีแนวโน้มพัฒนาสู่การเห็นคุณค่าแท้ในตนเอง ซึ่งแต่ละช่วงนั้นพิจารณาจากการบอกเล่าประสบการณ์ ทั้งช่วงชีวิตก่อนการเป็นอาสาสมัครที่ผ่านความรู้สึกของการเห็นคุณค่าในตนเองน้อยหรือไม่เห็นคุณค่าในตนเองเลย แต่ได้มีประสบการณ์ชีวิตกับครอบครัว โรงเรียน กลุ่มเพื่อน และประสบการณ์ชีวิตในช่วงการทำงานที่ทำให้กล้าเปิดเผยตนเองออกสู่สังคมมีความรู้สึกอยากให้สังคมได้เรียนรู้ชีวิตตนเอง ตลอดจนมีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือแบ่งปันทั้งที่

เป็นการเรียนรู้ด้วยตนเอง และการถ่ายทอดทางสังคมช่วงชีวิตขณะเป็นอาสาสมัคร ซึ่งมีการก่อเกิดประสบการณ์กระบวนการของประสบการณ์และผลของประสบการณ์การเป็นอาสาสมัครได้หล่อหลอมให้อาสาสมัครค่อย ๆ เกิดการเห็นคุณค่าในตนเอง

สรุปได้ว่า อาสาสมัครมีส่วนในการช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งของตนเองและผู้อื่นโดยอาสาสมัครจะมีบทบาทในการเข้าไปช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ในชุมชนของตนเอง ก่อให้เกิดผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ในขณะที่เดียวกันก็จะเห็นคุณค่าของตนเองซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาตนเองต่อไป

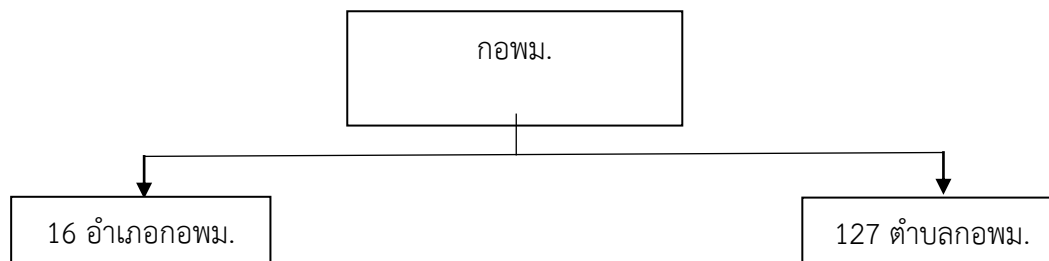
ความเป็นมาของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เกิดขึ้น เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมให้อาสาสมัครที่มีอยู่หลากหลายในชุมชนและหมู่บ้านได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เนื่องจากภารกิจด้านการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีขอบเขตกว้างขวางที่เกี่ยวข้องกับประชากรทุกกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งปัจจุบันอาสาสมัครที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่นมีหลายประเภท และปฏิบัติงานหลากหลายด้าน เช่น อาสาสมัครสาธารณสุข อาสาสมัครต่อต้านยาเสพติด อาสาสมัครคุมประพฤติ เป็นต้น ซึ่งอาสาสมัครเหล่านี้ล้วนปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ทั้งสิ้น การส่งเสริมให้กลุ่มอาสาสมัครเหล่านี้ได้เข้าใจตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้เรียนรู้บทบาทหน้าที่ที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานเพื่อการพัฒนาสังคมในท้องถิ่นของตนเองและเป็นอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ในหมู่บ้านและชุมชนของตนจะทำให้เกิดเครือข่ายในพื้นที่ที่จะเป็นพื้นฐานพลังสำคัญในการพัฒนาสังคมไปสู่สังคมแห่งสันติสุข ซึ่งอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์นั้น ใช้ชื่อย่อว่า “อพม.” มีชื่อภาษาอังกฤษว่า “Social Development and Human Security Volunteer” ชื่อย่อภาษาอังกฤษว่า “SDHSV” ซึ่งผู้ที่จะเป็นอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จะต้องผ่านกระบวนการสรรหาและได้รับการคัดเลือกเข้ารับการฝึกอบรมเป็นอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ตามคุณสมบัติ ได้แก่ 1) มีสัญชาติไทย 2) มีอายุตั้งแต่สิบแปดปีบริบูรณ์ขึ้นไป 3) มีชื่อในทะเบียนบ้านและอาศัยอยู่ในจังหวัดที่ประสงค์จะเป็นอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ไม่น้อยกว่าหกเดือน 4) มีความรู้ในขั้นอ่านออกเขียนได้ 5) เป็นบุคคลที่สมัครใจเพื่อช่วยเหลือการดำเนินงานตามภารกิจของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ด้วยความเต็มใจ 6) มีความซื่อสัตย์สุจริตมีคุณธรรมและความประพฤติดี 7) ไม่เป็นโรคติดต่อร้ายแรง 8) เป็นผู้จงรักภักดี ต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และ 9) เป็นผู้ที่มีเวลาให้กับการทำงานในบทบาทอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

ตามภารกิจหลักของกระทรวงสามประการ อันได้แก่ 1) ซึ่เป้า ฝ้าระวัง 2) เชื่อมกลุ่มเดิม เสริมสร้างกลุ่มใหม่ และ 3) ร่วมใจทำแผนชุมชน

ทั้งนี้ การเป็นอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์มีสิทธิได้รับประกาศเกียรติคุณ โล่ประกาศเกียรติคุณ หรือเข็มเชิดชูเกียรติ ตามหลักเกณฑ์ ขั้นตอน หรือวิธีการที่ กอพม. ประกาศกำหนดซึ่งอย่างน้อยต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไข นั่นคือ เป็นอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ที่ปฏิบัติงานดีเด่นอย่างต่อเนื่อง สม่าเสมอไม่น้อยกว่า 3 ปี มีสิทธิได้รับการพิจารณาคัดเลือก รับประกาศเกียรติคุณอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ดีเด่นประจำปี และหากยังคงปฏิบัติงานดีเด่นอย่างต่อเนื่อง สม่าเสมอ รวมระยะเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่า 5 ปี มีสิทธิได้รับการคัดเลือกเพื่อขอรับโล่ประกาศเกียรติคุณอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ดีเด่นพิเศษประจำปี และเข็มเชิดชูเกียรติอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ดีเด่นประจำปีสำหรับผู้ที่เคยได้รับโล่ประกาศเกียรติคุณอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ดีเด่นพิเศษประจำปี และเข็มเชิดชูเกียรติอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ดีเด่นพิเศษประจำปี และยังคงปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง สม่าเสมอ รวมระยะเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่า 8 ปี และมีผลงานเป็นที่ประจักษ์ มีสิทธิได้รับการพิจารณาเสนอชื่อเพื่อขอรับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ส่วนบุคคลที่ประกอบคุณงามความดี คุณประโยชน์ และเสียสละบำเพ็ญประโยชน์ด้านการพัฒนาสังคมอย่างต่อเนื่องและสม่าเสมอ อาจได้รับการแต่งตั้งให้เป็น “อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์กิตติมศักดิ์” มีสิทธิได้รับวุฒิบัตรกิตติมศักดิ์และเข็มอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์กิตติมศักดิ์ ทั้งนี้ตามหลักเกณฑ์ที่ กอพม. กำหนด นอกจากนี้อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ยังมีสิทธิได้รับโอกาสในการพัฒนาความรู้และทักษะ เพื่อยกระดับเป็นอาสาสมัครที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสนใจและศักยภาพของอาสาสมัครนั้นและมีสิทธิได้รับการสนับสนุนงบประมาณ และ/หรือเบิกค่าใช้จ่ายในการดำเนินการตามบทบาท หน้าที่ ความรับผิดชอบตามระเบียบ หรือตามประกาศกระทรวง โดยความเห็นชอบของกรมบัญชีกลางรวมถึงมีสิทธิได้รับสิทธิประโยชน์อื่น ๆ ตามที่กระทรวงหรือหน่วยงานอื่นกำหนด

ระเบียบกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ว่าด้วยอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พ.ศ.2557 กำหนดให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการส่งเสริมงานอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (กอพม.) คณะกรรมการส่งเสริมงานอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ระดับจังหวัด (กอพม.จังหวัด) และคณะกรรมการส่งเสริมงานอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์กรุงเทพมหานคร (กอพม.กทม.) ดังนี้ (ภาพที่ 1)

ภาพที่ 1 โครงสร้างอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
ที่มา : คู่มือการฝึกอบรมอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.),
กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2558, หน้า 259

คณะกรรมการส่งเสริมงานอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (กอพม.) มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นที่ปรึกษา และปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นประธาน มีอำนาจหน้าที่ ประกอบด้วย 1) เสนอนโยบายส่งเสริมศักยภาพ การกำหนดบทบาทและการสนับสนุนสวัสดิการให้แก่อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ต่อรัฐมนตรี 2) กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และแนวทางในการส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ 3) ให้ความเห็นชอบและกำหนดหลักสูตรอบรมอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และเห็นชอบมาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ 4) ส่งเสริม พัฒนา สนับสนุนกิจกรรมตามมาตรฐานสมรรถนะ ของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ 5) ส่งเสริม พัฒนา และสนับสนุนให้อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์รวมกลุ่มในการทำงานเป็นเครือข่ายอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ 6) ให้คำแนะนำแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 7) แต่งตั้งคณะอนุกรรมการ 8) พิจารณาหรือดำเนินการในเรื่องอื่นตามที่รัฐมนตรีมอบหมาย และ 9) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่ระเบียบนี้กำหนดให้เป็นอำนาจและหน้าที่ของ กอพม.

คณะกรรมการส่งเสริมงานอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ระดับจังหวัด (กอพม. จังหวัด) มีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นที่ปรึกษา รองผู้ว่าราชการจังหวัดซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดมอบหมาย เป็นประธาน มีอำนาจและหน้าที่ในเขตจังหวัด มีอำนาจหน้าที่ประกอบด้วย 1) ดำเนินการตามนโยบายการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพและสนับสนุนสวัสดิการแก่อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ 2) ส่งเสริมสนับสนุนให้อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์มีการรวมกลุ่มในการทำงานเป็นเครือข่ายพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ 3) พิจารณา

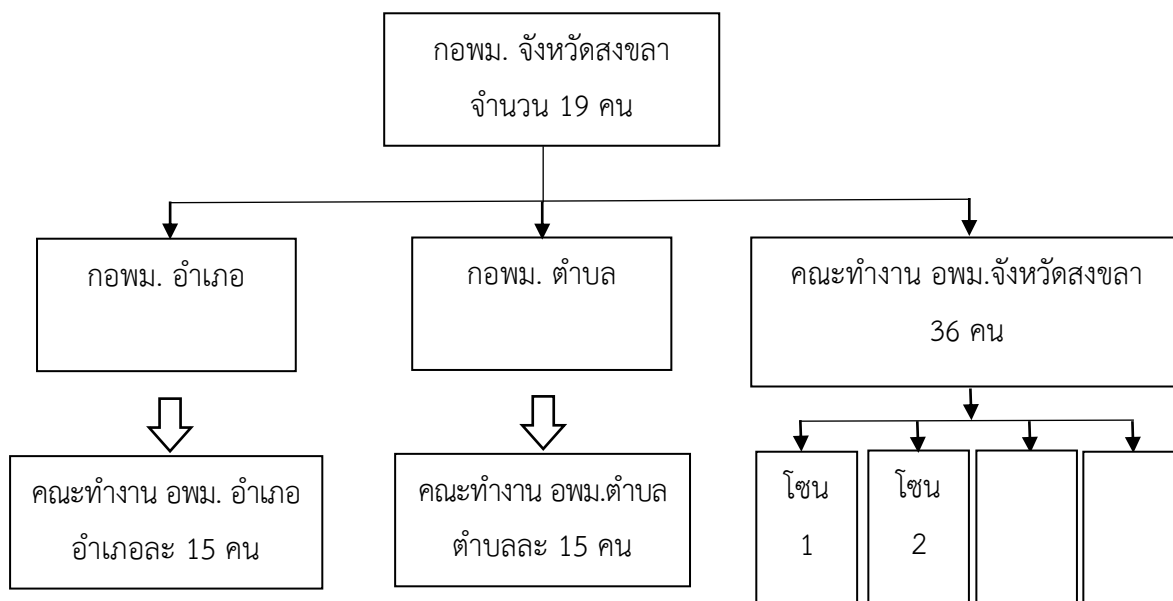
ตรวจสอบกรณีมีเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ 4) ออกคำสั่งให้อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์พ้นสภาพ 5) แต่งตั้งคณะอนุกรรมการหรือคณะทำงาน 6) พิจารณาหรือดำเนินการในเรื่องอื่น ๆ ตามที่รัฐมนตรี หรือ กอพม. มอบหมาย และ 7) รายงานผลการดำเนินงานและสรุปผลการดำเนินงานประจำปีให้ผู้ว่าราชการจังหวัด และ กอพม. ทราบอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้งหรือตามที่ได้รับมอบหมาย

คณะกรรมการส่งเสริมงานอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กรุงเทพมหานคร (กอพม. กรุงเทพมหานคร) มีอธิบดีกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการเป็นที่ปรึกษา และมีรองอธิบดีกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ซึ่งอธิบดีกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการมอบหมายเป็นประธาน มีอำนาจและหน้าที่ในเขตกรุงเทพมหานคร มีอำนาจหน้าที่ประกอบด้วย 1) ดำเนินการตามนโยบายการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพและสนับสนุนสวัสดิการแก่อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ 2) ส่งเสริมสนับสนุนให้อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีการรวมกลุ่มในการทำงานเป็นเครือข่ายพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ 3) พิจารณาตรวจสอบกรณีมีเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ในเขตกรุงเทพมหานคร 4) ออกคำสั่งให้อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์พ้นสภาพ 5) แต่งตั้งคณะอนุกรรมการหรือคณะทำงาน 6) พิจารณาหรือดำเนินการในเรื่องอื่น ๆ ตามที่รัฐมนตรี กอพม. หรืออธิบดี มอบหมาย และ 7) รายงานผลการดำเนินงานและสรุปผลการดำเนินงานประจำปีให้ กอพม. ทราบอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง หรือตามที่ได้รับมอบหมาย (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2558, น.209-212)

สรุปได้ว่า การปฏิบัติงานอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีการกำหนดบทบาทหน้าที่และภารกิจในการปฏิบัติงานที่ชัดเจน มีสิทธิประโยชน์ที่ได้รับจากการปฏิบัติงานและการยกย่องเชิดชูเกียรติ โดยได้รับประกาศเกียรติคุณ โล่ประกาศเกียรติคุณ หรือเข็มเชิดชูเกียรติ วุฒิบัตรกิตติมศักดิ์ละเข็มอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กิตติมศักดิ์ รวมทั้งการพัฒนาศักยภาพโดยการส่งเสริมความรู้และพัฒนาทักษะ ซึ่งมีโครงสร้างการปฏิบัติงานที่ชัดเจน มีคณะกรรมการส่งเสริมงานอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (กอพม.) ในระดับกระทรวง คณะกรรมการส่งเสริมงานอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ระดับจังหวัด (กอพม.จังหวัด) และคณะกรรมการส่งเสริมงานอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์กรุงเทพมหานคร (กอพม. กรุงเทพมหานคร) เพื่อเป็นกลไกในการขับเคลื่อนการปฏิบัติงานตามบทบาทภารกิจที่ได้รับมอบหมายจากกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

บทบาทของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา

จังหวัดสงขลา แบ่งการปกครองออกเป็น 16 อำเภอ 127 ตำบล 987 หมู่บ้าน ซึ่งประชากรในแต่ละตำบลมีสภาพปัญหาที่แตกต่างกัน สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา มีอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา จำนวน 1,905 คน จัดตั้งเป็นชมรมอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จำนวน 144 องค์กร และขึ้นทะเบียนเป็นองค์กรสาธารณประโยชน์ เป็นกลไกในการดำเนินงานตามบทบาทภารกิจของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีการแต่งตั้งคณะกรรมการส่งเสริมงานอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ระดับจังหวัด (กอพม.จังหวัด) คณะอนุกรรมการส่งเสริมงานอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ระดับอำเภอ (กอพม.อำเภอ) และคณะอนุกรรมการส่งเสริมงานอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ระดับตำบล (กอพม.ตำบล) เพื่อกำหนดกลไก ทั้งนี้ โครงสร้างการดำเนินงานด้านอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ประกอบด้วย คณะกรรมการ ดังนี้ (ภาพที่ 2)

ภาพที่ 2 โครงสร้างอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา

ที่มา : สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา, 2559

จะเห็นได้ว่า โครงสร้าง อพม. มีตั้งแต่ระดับตำบล ๆ ละ 15 คน คัดเลือกกันเองมาสู่ระดับอำเภอ และระดับจังหวัด โดยมีประธานคณะกรรมการระดับจังหวัด ซึ่งจะแบ่งพื้นที่รับผิดชอบออกเป็น 4 โซน โดยมอบหมายหน้าที่ให้ประธานโซนเป็นผู้รับผิดชอบการดำเนินงานโซนละ 4 อำเภอ เพื่อเป็นการกระจายอำนาจการบริหารจัดการของประธานคณะกรรมการระดับจังหวัดไปสู่ประธานโซน โดยมีบทบาทหน้าที่และภารกิจ 3 ด้าน ได้แก่

ด้านชี้เป้า เฝ้าระวัง เป็นการเสนอข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มเป้าหมายที่ประสบปัญหา ข้อมูลด้านสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน เพื่อนำไปสู่การดำเนินงาน เพื่อป้องกัน แก้ไขปัญหา ซึ่งภารกิจที่จะนำไปสู่การชี้เป้า เฝ้าระวัง คือ การจัดหาข้อมูลชุมชน การจัดเก็บรวบรวมข้อมูล และการนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ ได้แก่ 1) การจัดหาข้อมูลชุมชน อพม.จะต้องสำรวจข้อมูลตามแบบสำรวจที่หน่วยราชการจัดให้ เช่น แบบสำรวจผู้ประสบปัญหาทางสังคมของ พมจ. หรือทำแบบสำรวจเองตามประเด็นที่ต้องการทราบ เป็นต้น โดยออกเดินสำรวจเองหรือหาคนช่วยสำรวจหรืออาจจะขอข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นข้อมูลพื้นฐานของชุมชนและข้อมูลกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ข้อมูลผู้ด้อยโอกาสและผู้ต้องการความช่วยเหลือทุกประเภท เช่น เด็กกำพร้า เด็กถูกทอดทิ้ง เด็กยากจน เด็กที่พ่อแม่เสียชีวิตจากโรคเอดส์ วัยรุ่นที่มีปัญหาความประพฤติ ผู้สูงอายุ คนพิการ สตรีหม้าย ครอบครัวยากจน ผู้ติดสุราเรื้อรัง ผู้ติดยาเสพติด เป็นต้น และข้อมูลปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน 2) การจัดเก็บรวบรวมข้อมูล อพม. สามารถดำเนินการได้หลายวิธีเช่น การบันทึกข้อมูลชุมชนที่หาได้โดยวิธีการต่าง ๆ ในสมุดบันทึกประจำวัน หรือจัดทำเป็นแฟ้มโดยนำเอกสารข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้มา จัดเข้าแฟ้ม หรือคัดลอกข้อมูลตามประเด็นเนื้อหาที่ต้องการโดยการเขียนหรือการพิมพ์ แล้วจัดเข้าแฟ้มหรือจะจัดเก็บลงในคอมพิวเตอร์ และ 3) การนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ อพม. สามารถนำเสนอข้อมูลสถานการณ์ทางสังคมของชุมชน เพื่อให้หน่วยงาน/องค์กร/บุคคลที่เกี่ยวข้องได้นำไปพิจารณาดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับภารกิจ เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาเด็กวัยรุ่นประพฤติตนไม่เหมาะสม เป็นต้น หรือประสานเพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าไปช่วยเหลือ เช่น ข้อมูลผู้พิการ ผู้สูงอายุที่จำเป็นต้องเร่งให้การช่วยเหลือ เรียงลำดับความสำคัญเร่งด่วน เป็นต้น (ภาพที่ 3)

การจัดการข้อมูลชุมชน	การจัดเก็บรวบรวมข้อมูล	การนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์
(ข้อมูลสภาพชุมชน/กลุ่มเป้าหมาย/ สถานการณ์ทางสังคม/ศักยภาพชุมชน) - สํารวจตามแบบฟอร์ม - ขอลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง - สังเกตการณ์/วงสนทนา/การประชุม	- บันทึกในสมุดบันทึกประจำวัน - จัดทำเป็นแฟ้มข้อมูล - ทำสมุดทะเบียนแยกประเภท ข้อมูล - เก็บข้อมูลในคอมพิวเตอร์ - จัดเก็บข้อมูลลงแผ่นดิสก์	- นำเสนอข้อมูล หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ใช้ป้องกันแก้ไขและพัฒนาชุมชน - ประกอบการจัดทำแผน/โครงการ/ กิจกรรมของชุมชน - ขอความช่วยเหลือให้กลุ่มเป้าหมาย - เยี่ยมเยียนติดตามผล

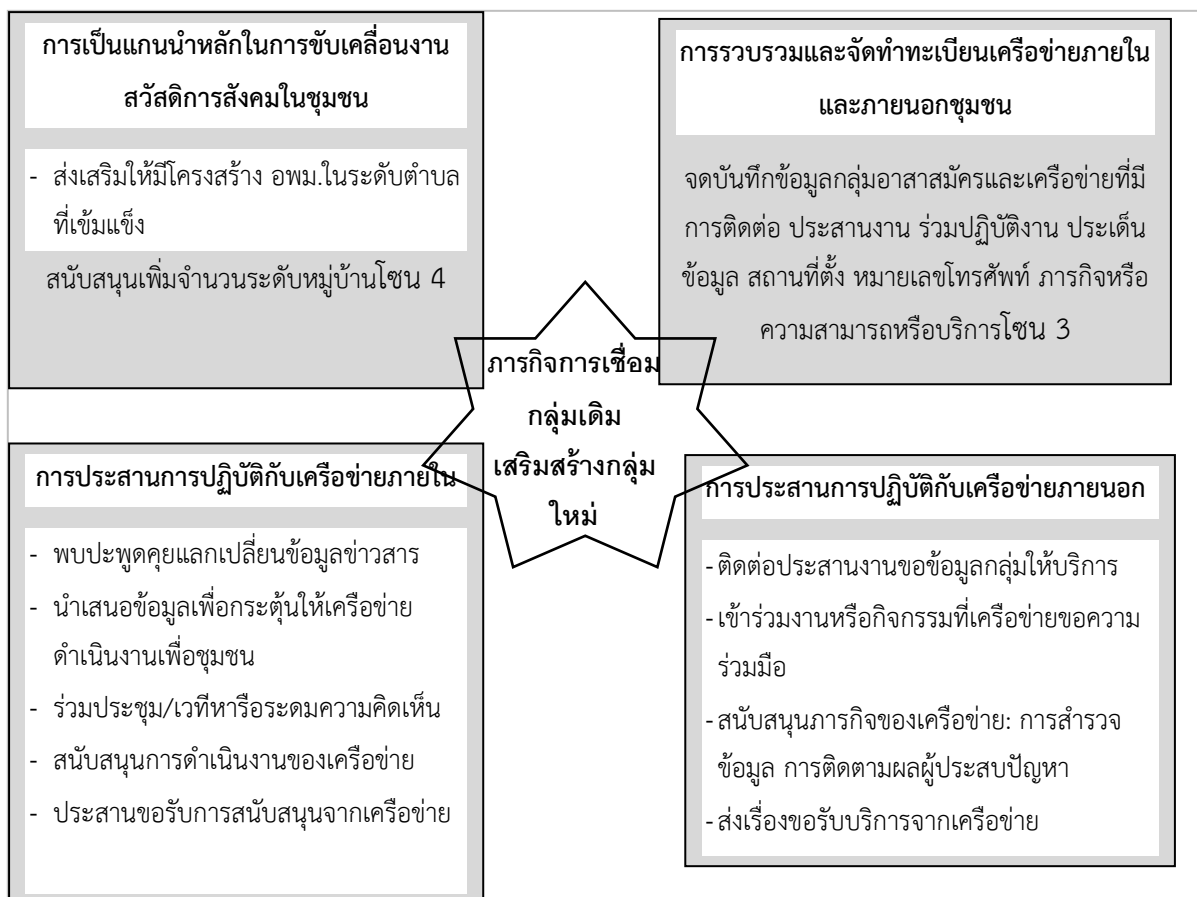
ภาพที่ 3 แนวทางปฏิบัติการกิจด้านชี้เป้า เฝ้าระวัง

ที่มา : คู่มือการฝึกอบรมอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

(อพม.), กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2558, หน้า 262

ด้านเชื่อมกลุ่มเดิม เสริมสร้างกลุ่มใหม่ อพม.จะเป็นผู้ทำหน้าที่ประสาน การดำเนินงานกับเครือข่ายในระดับชุมชน นอกชุมชน ทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อร่วมกัน ในการดำเนินงานเพื่อการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ของชุมชน เป็นกลไกเชื่อมโยง การทำงานระหว่างภาครัฐกับท้องถิ่น ภารกิจที่จะนำไปสู่การเชื่อมกลุ่มเดิมเสริมสร้างกลุ่มใหม่คือ การประสานงาน การส่งต่อผู้รับบริการและการให้ความร่วมมือและสนับสนุนการปฏิบัติงานตาม ภารกิจของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ส่วนราชการและเอกชนที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีการปฏิบัติงานได้แก่ 1) การเป็นแกนนำหลักในการขับเคลื่อนงานสวัสดิการสังคมในชุมชนในการร่วม ส่งเสริมให้มีโครงสร้าง อพม.ที่เข้มแข็งในระดับตำบล เช่น มีการจัดตั้งชมรม อพม.ในระดับตำบล และร่วมส่งเสริมและสนับสนุนการเพิ่มจำนวน อพม. ระดับหมู่บ้านอย่างน้อยหมู่บ้านละ 3-5 คน เป็นต้น 2) การรวบรวมข้อมูลและจัดทำทะเบียนเครือข่ายภายในและภายนอกชุมชนเพื่อให้มีข้อมูล เครือข่ายที่สามารถประสานขอความร่วมมือสนับสนุนการปฏิบัติงานหรือเข้าร่วมปฏิบัติงานเพื่อ การพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนและสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยการจดบันทึกข้อมูล กลุ่มอาสาสมัครและกลุ่มเครือข่ายทั้งภายในชุมชนและภายนอกชุมชนที่มีการติดต่อประสานงาน การร่วมปฏิบัติงาน การเข้าร่วมประชุมหรือร่วมกิจกรรมด้วย เพื่อเป็นทะเบียนเครือข่าย การดำเนินงานการพัฒนาสังคมและสวัสดิการสังคม 3) การประสานการปฏิบัติกับเครือข่ายภายใน เพื่อขอรับการสนับสนุนการปฏิบัติการกิจของ อพม.หรือเข้าไปมีส่วนร่วมในภารกิจหรือกิจกรรมของ เครือข่าย หรือเป็นการร่วมกันดำเนินงานเพื่อประชาชนและชุมชน ซึ่งเรื่องที่ประสาน เช่น เรื่องข้อมูล ชุมชน สถานการณ์ปัญหาสังคม หาแนวทางการแก้ปัญหา การทำแผนชุมชน และการประสานให้

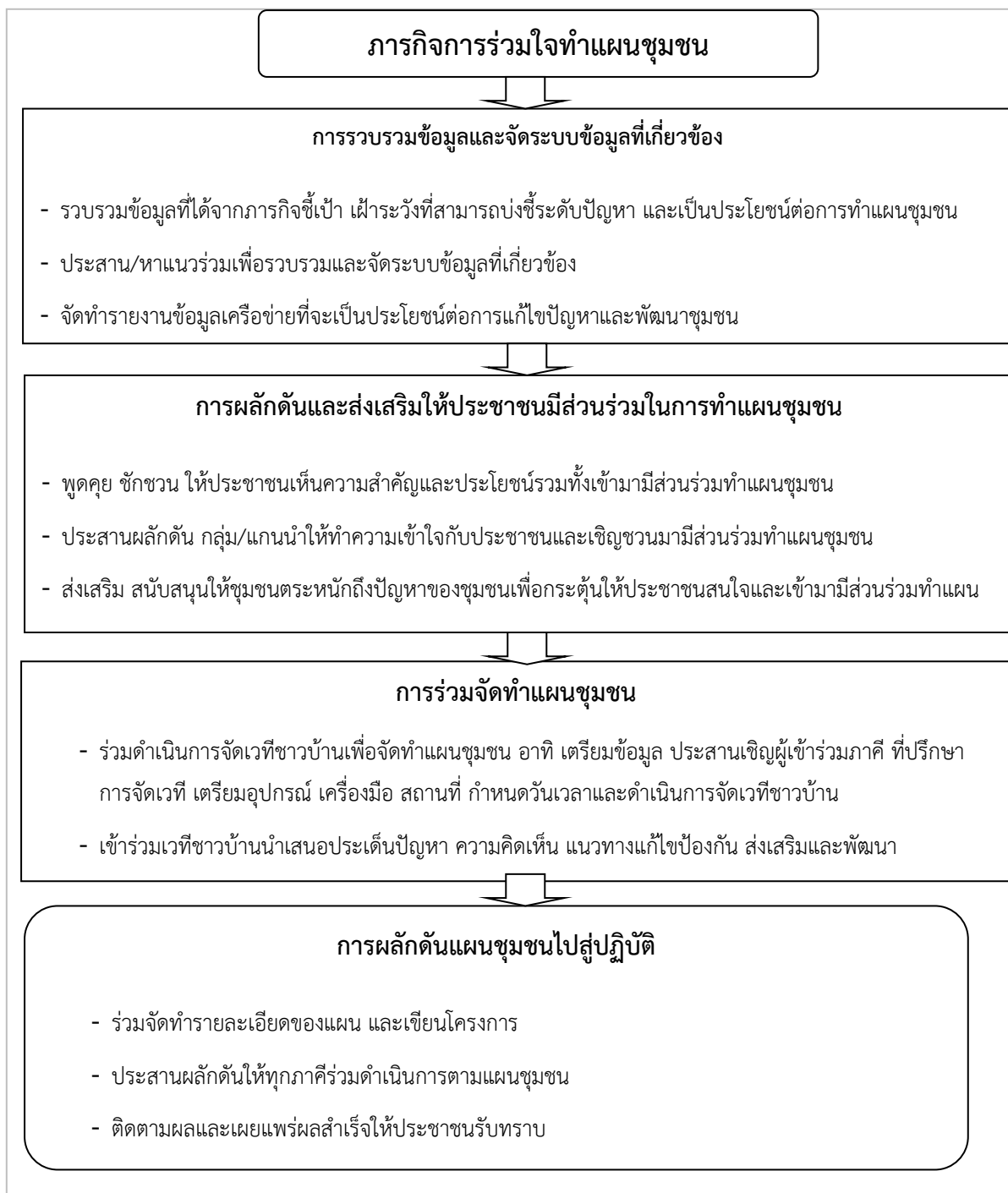
เกิดการนำไปปฏิบัติ เป็นต้น โดยการพบปะพูดคุย สร้างความคุ้นเคยสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกัน แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและนำเสนอข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับบทบาทภารกิจของเครือข่าย เพื่อกระตุ้นให้มีการดำเนินงานเพื่อชุมชนร่วมจัดประชุมหรือเวทีหารือ ระดมความคิดเห็นเพื่อดำเนินการแก้ไข ป้องกัน ปัญหา และพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนสนับสนุนการดำเนินงานของเครือข่าย และ 4) การประสานการปฏิบัติภารกิจของเครือข่ายภายนอก เช่น การสอบข้อเท็จจริงผู้ประสบ ปัญหา การติดตามผล การสำรวจข้อมูล การประสานกับเครือข่ายภายในชุมชน เป็นต้น การส่งเรื่องขอรับบริการจากเครือข่ายภายนอก สามารถประสานงานได้ทั้งแบบเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ อาจสอบถาม ขอคำแนะนำทางโทรศัพท์ในประเด็นที่จะขอรับความช่วยเหลือ จะทำได้แบบไหน อย่างไร หรือควรจะต้องขอรับบริการจากหน่วยงานไหน โดยทำหน้าที่เป็นตัวกลาง เชื่อมประสานระหว่างผู้ขอรับบริการกับเครือข่ายที่มีบริการช่วยเหลือกรณีที่ไม่ทราบว่าติดต่อขอรับ บริการช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายได้จากหน่วยงานไหน ให้ขอคำแนะนำจากสำนักงานพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา (ภาพที่ 4)

ภาพที่ 4 แนวทางปฏิบัติภารกิจด้านเชื่อมกลุ่มเดิม เสริมสร้างกลุ่มใหม่
 ที่มา: คู่มือการฝึกอบรมอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.), กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2558, หน้า 264

ด้านร่วมใจทำแผนชุมชน แผนชุมชนเป็นการกำหนดถึงสิ่งที่ต้องทำเพื่อพัฒนา หรือแก้ไขปัญหาของชุมชนอย่างเป็นระบบ โดยคนในชุมชนร่วมกันคิด ร่วมกันค้นหา เรียนรู้ร่วมกัน ร่วมกันกำหนดกิจกรรม สามารถใช้แผนชุมชนเป็นกรอบในการดำเนินงาน ซึ่งหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ซึ่งเป็นเพียงหน่วยงานที่คอยให้การสนับสนุนเท่านั้น ซึ่งแผนชุมชนจะช่วยให้การดำเนินงานต่าง ๆ ของชุมชนประสบความสำเร็จ เนื่องจากมีเป้าหมาย กระบวนการขั้นตอน ระยะเวลาและบทบาทหน้าที่ของผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน รวมทั้งทรัพยากรที่จำเป็นต้องใช้ไว้อย่างชัดเจน ดังนั้น ภารกิจของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ทุกระดับ ในการจัดทำแผนชุมชน คือ การชักชวน กระตุ้นให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนชุมชน ผลักดัน สนับสนุน ให้ชุมชนร่วมมือ ร่วมใจกันระดมความคิดเห็น ค้นหาปัญหา ความต้องการเรียนรู้ หาแนวทางแก้ไขป้องกันปัญหา หรือพัฒนาชุมชนร่วมกัน เพื่อกำหนดเป็นแผนของชุมชน

ดังนั้น แผนชุมชนจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการที่จะทำให้การพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งภารกิจหนึ่งของ อพม. คือ การเป็นผู้ผลักดันหรือ กระตุ้นให้ชุมชนร่วมมือ ร่วมใจกัน ระดมความคิด เพื่อจัดทำแผนของชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เช่น การจัดทำแผนสวัสดิการชุมชน เป็นต้น (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2558) (ภาพที่ 5)

ภาพที่ 5 แนวทางการปฏิบัติภารกิจด้านร่วมมือทำแผนชุมชน

ที่มา: คู่มือการฝึกอบรมอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.), กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2558, หน้า 266

ทั้งนี้ แนวทางปฏิบัติในการร่วมใจทำแผนชุมชนนั้น อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จะทำการรวบรวมและจัดระบบข้อมูลที่เกี่ยวข้องโดยการรวบรวมข้อมูลที่ได้จากภารกิจารชี้เป้าเฝ้าระวัง จากข้อมูลกลุ่มเป้าหมายและข้อมูลสถานการณ์ทางสังคม ปัญหาของชุมชนที่สามารถบ่งชี้ประเด็นปัญหาสถานการณ์ทางสังคมที่มีแนวโน้มจะก่อให้เกิดปัญหา และข้อมูลทั่วไป ข้อมูลศักยภาพของชุมชนที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดทำแผนชุมชนการประสานหาแนวทางร่วมเพื่อรวบรวมและจัดระบบข้อมูลที่เกี่ยวข้องการจัดระบบข้อมูลเครือข่ายที่เกี่ยวข้องที่จะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหาหรือสถานการณ์ที่เป็นอยู่และพัฒนาชุมชนการผลักดันและส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการทำแผนชุมชน โดยการพูดคุย ชักชวนประชาชนในชุมชนให้เห็นความสำคัญและประโยชน์ของการจัดทำแผนชุมชน เพื่อให้เข้ามาร่วมเสนอปัญหา ความต้องการ และความคิดเห็นในเวทีชาวบ้าน เพื่อร่วมกันทำแผนชุมชนและประสานกลุ่มที่เกี่ยวข้องที่จะมีส่วนร่วมในการทำแผนชุมชน ได้แก่ กลุ่มผู้นำ กรรมการหมู่บ้าน เพื่อผลักดันให้เกิดการชี้แจง ทำความเข้าใจกับประชาชน และเชิญชวนมามีส่วนร่วมในการทำแผนชุมชนรวมทั้งแลกเปลี่ยนสถานการณ์ของชุมชนโดยการให้ข้อมูลแก่ประชาชนหรือกลุ่มหรือองค์กรในชุมชน หรือการจัดเวทีชาวบ้าน เพื่อกระตุ้นให้ประชาชนสนใจและเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนชุมชน

อนึ่ง การร่วมจัดทำแผนชุมชนโดยร่วมมือกับกลุ่มผู้นำกรรมการหมู่บ้านดำเนินการจัดเวทีชาวบ้าน เพื่อร่วมกันจัดทำแผนชุมชน จะเริ่มตั้งแต่การเตรียมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง การประสานจัดหาผู้เข้าร่วมระดมความคิดเห็น (ประชาชนในชุมชน) การประสานองค์การบริหารส่วนตำบล หรือเทศบาล หน่วยงานองค์กรที่เกี่ยวข้องขอสนับสนุน นักวิชาการ หรือเจ้าหน้าที่เข้ามาเป็นที่ปรึกษาหรือพี่เลี้ยงให้คำแนะนำในการจัดทำแผน การจัดเตรียมผู้รับผิดชอบ การจัดเวทีชาวบ้าน การเตรียมสถานที่และอุปกรณ์เครื่องมือที่ใช้ในการจัดเวทีชาวบ้าน การกำหนดวันจัดเวทีชาวบ้าน การนัดหมายผู้เข้าร่วมเวที และการดำเนินการจัดเวทีชาวบ้านการเข้าร่วมเวทีชาวบ้านนำเสนอประเด็นปัญหา ความต้องการและแนวทางแก้ไข ป้องกัน ส่งเสริมหรือพัฒนา โดยวิเคราะห์จากข้อมูลที่มีอยู่ทุกด้านเพื่อหาแนวร่วมสนับสนุน ให้นำเสนอเข้าแผนชุมชน รวมทั้ง การร่วมจัดทำรายละเอียดของแผน และเขียนโครงการ ส่วนการผลักดันแผนชุมชนไปสู่การปฏิบัติจะต้องประสานกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานตามแผน เพื่อผลักดันให้มีการปฏิบัติตามแผนชุมชนและติดตามผล การดำเนินงานตามแผนชุมชน นำไปประชาสัมพันธ์ให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและประชาชนในชุมชนได้รับทราบ และเห็นประโยชน์ที่เป็นรูปธรรมของการจัดทำแผนชุมชน

นอกจากภารกิจที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว อพม ยังต้องปฏิบัติภารกิจและ บทบาทหน้าที่ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องด้วยเช่นกัน อันประกอบด้วยพระราชบัญญัติหลัก ๆ ดังนี้ (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2558, น.271-272)

พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ.2546 และแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2550

มีบทบาทในการส่งเสริมให้กลุ่มหรือองค์กรในชุมชน ขึ้นทะเบียนเป็นองค์กรสาธารณประโยชน์ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ.2546 และแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2550 ซึ่งองค์กรที่ขึ้นทะเบียนเป็นองค์กรสาธารณประโยชน์จะได้รับการสนับสนุนการจัดสวัสดิการสังคม ได้แก่

- 1) เงินอุดหนุนจากกองทุน
- 2) การช่วยเหลือจากสำนักงานในด้านวิชาการและการพัฒนาบุคลากรที่ปฏิบัติงานในองค์กรสาธารณประโยชน์ตามความจำเป็นและเหมาะสม และ
- 3) การช่วยเหลืออื่น ๆ ตามที่คณะกรรมการกำหนด

พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 มีบทบาทในการสำรวจข้อมูลและเฝ้าระวัง

ปัญหาที่จะเกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชน (ชี้เป้าเฝ้าระวัง) ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 เช่น เด็กถูกทอดทิ้ง เด็กถูกระงับอาหารกรรม เด็กเร่ร่อนหรือเด็กกำพร้า เด็กพิการ และเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำผิด เป็นต้น และมีบทบาทในการประสานเครือข่ายเพื่อส่งต่อกลุ่มเป้าหมาย (เชื่อมกลุ่มเดิมเสริมสร้างกลุ่มใหม่) ให้ได้รับสวัสดิการและการคุ้มครองสวัสดิภาพตามที่กฎหมายกำหนด

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ.2551 มีบทบาท

ในการสำรวจข้อมูลและเฝ้าระวังปัญหาที่จะเกิดขึ้นกับเด็กและสตรี (ชี้เป้าเฝ้าระวัง) ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ.2551 เช่น ให้การช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550

มีบทบาทในการสำรวจข้อมูลและเฝ้าระวังปัญหาที่จะเกิดขึ้นกับเด็กและสตรี หรือบุคคลในครอบครัว (คู่สมรสคู่สมรสเดิมผู้ที่ยู่กินหรือเคยอยู่กินฉันสามีภรรยาโดยมิได้จดทะเบียนสมรส บุตร บุตรบุญธรรม สมาชิกในครอบครัว รวมทั้งบุคคลใด ๆ ที่ต้องพึ่งพาอาศัยและอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน) ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 ซึ่งถูกกระทำให้เกิดอันตรายแก่ร่างกายจิตใจหรือสุขภาพ

พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546 มีบทบาทในการสำรวจข้อมูลและเฝ้าระวัง

ปัญหาที่จะเกิดขึ้นกับผู้สูงอายุ ตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546 และทำการประสานงานเพื่อส่งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อจัดสวัสดิการที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ ได้แก่

- 1) การบริการทางการแพทย์และการสาธารณสุข
- 2) การประกอบอาชีพหรือฝึกอาชีพที่เหมาะสม
- 3) การช่วยเหลือผู้สูงอายุ ซึ่งได้รับอันตรายจากการถูกรังแกหรือถูกแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมายหรือถูกทอดทิ้ง
- 4) การจัดที่พักอาศัยอาหารและเครื่องนุ่งห่มให้ตามความจำเป็นอย่างทั่วถึงและ
- 5) การสงเคราะห์ในการจัดการศพตามประเพณี

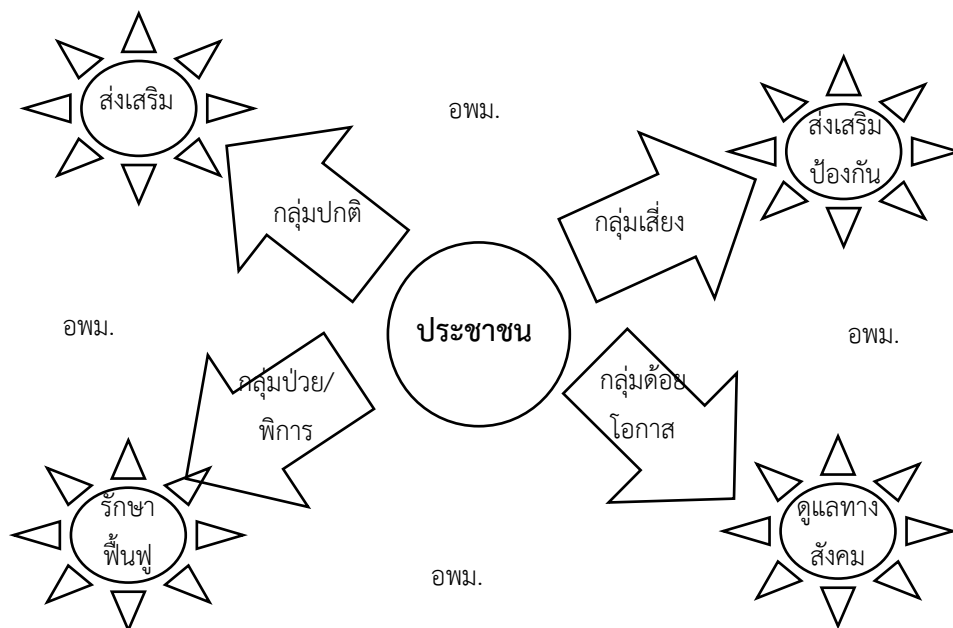
พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.2550 มีบทบาทในการสำรวจข้อมูลและเฝ้าระวังปัญหาที่จะเกิดขึ้นกับคนพิการ ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.2550 และทำการประสานงานเพื่อส่งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อจัดสวัสดิการที่เหมาะสมสำหรับคนพิการ ได้แก่ 1) การบริการฟื้นฟูสมรรถภาพโดยกระบวนการทางการแพทย์ และค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลค่าอุปกรณ์ เครื่องช่วยความพิการ และสื่อส่งเสริมพัฒนาการเพื่อปรับสภาพทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมพฤติกรรม สติปัญญา การเรียนรู้ หรือเสริมสร้างสมรรถภาพให้ดีขึ้น 2) การฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอาชีพ การให้บริการที่มีมาตรฐาน การคุ้มครองแรงงานมาตรการเพื่อการมีงานทำ ตลอดจนได้รับการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระและบริการสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก เทคโนโลยี หรือความช่วยเหลืออื่นใดเพื่อการทำงาน และประกอบอาชีพของคนพิการ 3) การจัดสวัสดิการเบี้ยความพิการ และ 4) การปรับสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย การมีผู้ช่วยคนพิการหรือการจัดให้มีสวัสดิการอื่น ๆ

อนึ่ง ในแต่ละปีนอกเหนือจากบทบาทภารกิจ 3 ประการ แล้วยังมีภารกิจตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการปฏิบัติงานตามภารกิจที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณจากกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์สำหรับจัดกิจกรรมหรือโครงการเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านสังคมอยู่เป็นประจำทุกปีแล้ว สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา จะจัดสรรงบประมาณเงินอุดหนุนสงเคราะห์ครอบครัวกรณีฉุกเฉินหรือจำเป็นเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบปัญหาทางสังคมในชุมชน ที่อยู่ในความรับผิดชอบของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.) ในแต่ละตำบล โดยให้สำรวจข้อมูลจัดลำดับความเดือดร้อนของผู้ที่ประสบปัญหาทางสังคมเพื่อให้การสงเคราะห์ช่วยเหลือเร่งด่วนเบื้องต้น ตำบลละ 2 ราย ๆ ละ 1,000 บาท รวมทั้งการประสาน ส่งต่อกลุ่มเป้าหมายหรือผู้รับบริการให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการประชาสัมพันธ์แจ้งข้อมูล ข่าวสารสิทธิประโยชน์ที่ประชาชนควรได้รับในพื้นที่ของตนเองเพื่อขอรับการช่วยเหลือผ่านประธานอำเภอ นำสู่ประธานโซน และเสนอคณะกรรมการระดับจังหวัดต่อไป

ทั้งนี้ อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา ถือเป็นอาสาสมัครซึ่งสมัครใจและมีจิตอาสาเข้ามาช่วยเหลือบริการด้านสวัสดิการสังคมทุกกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ เด็ก เยาวชน ครอบครัว สตรี ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นการดำเนินงานภายใต้กฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ.2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2550 พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ.2551 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546 และพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.2550

ซึ่งอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา เปรียบเสมือนนักปฏิบัติการในชุมชนที่ทำหน้าที่เข้าถึงคนพื้นที่ หรือจุดเกิดเหตุอย่างรวดเร็วและทันท่วงที ซึ่งหมายถึง บทบาทการชี้เป้า เผ่าระวัง การสำรวจข้อมูลในพื้นที่ เพื่อนำข้อมูลเหล่านั้นมาใช้ในการวางแผนชุมชน รวมทั้งการประสานคนหรือองค์กรหรือภาคีเครือข่าย เพื่อช่วยเหลือและจัดบริการที่จำเป็นกับประชาชน นอกจากนี้ยังเป็นกลไกสำคัญระดับชุมชนที่ส่งเสริม และสนับสนุนให้ประชาชนได้รับบริการเบื้องต้นอย่างรวดเร็ว ส่วนกรณีที่เกิดกำลังความสามารถก็จะส่งต่อหน่วยงานของรัฐ เช่น สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนสงขลาให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นต่อไป

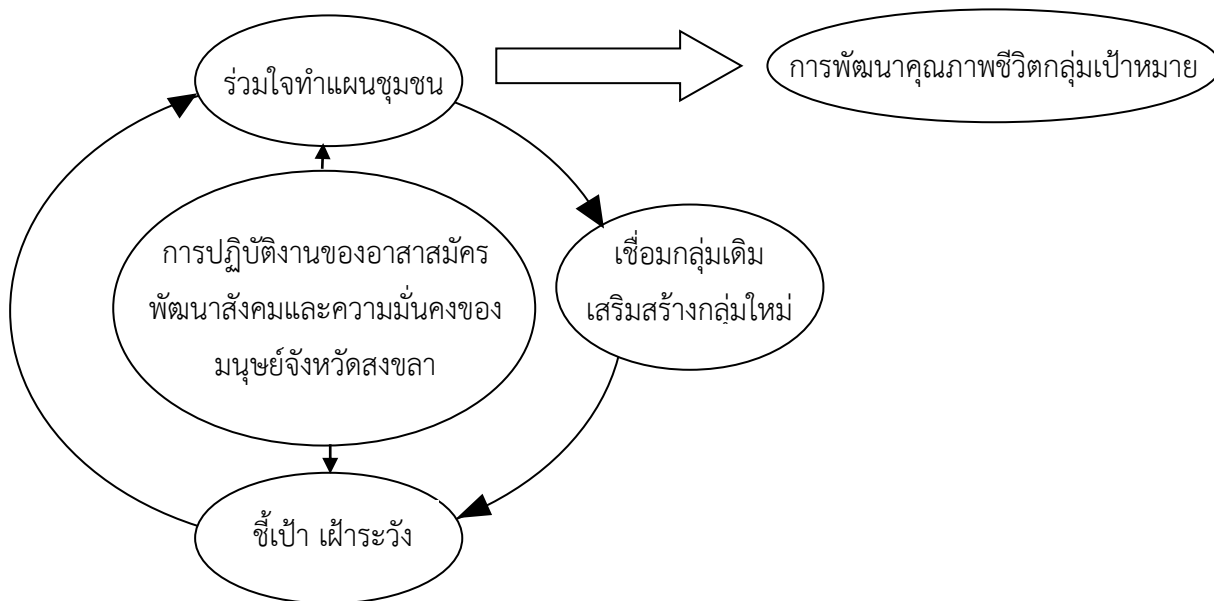
สรุปได้ว่า อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา มีจำนวนทั้งหมด 1,905 คน กระจายครอบคลุมทั่วทุกตำบล ซึ่งนอกเหนือจากการปฏิบัติงานตามภารกิจที่ได้รับมอบหมายแล้ว ยังต้องปฏิบัติการกิจตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่ของตนเองเข้าถึงบริการของภาครัฐ ทั้งในด้านการป้องกันและการแก้ไขปัญหาด้านสังคมเบื้องต้น อันจักนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนทุกกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ของตนเองให้เป็นที่ไปในทางที่ดีขึ้น (ภาพที่ 6)

ภาพที่ 6 สรุบบทบาทภารกิจของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
 ที่มา: คู่มือการฝึกอบรมอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.
 กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2558, หน้า 39

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับจิตอาสา จิตสาธารณะ และอาสาสมัคร แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต อาสาสมัครกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต ความเป็นมาของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และบทบาทของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา เพื่อนำมาสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ โดยอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา มีบทบาท ได้แก่ 1) ชี้เป้า ใฝ่ระวัง 2) เชื่อมกลุ่มเดิม เสริมสร้างกลุ่มใหม่และ 3) ร่วมใจทำแผนชุมชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนสงขลา ทั้งเด็ก เยาวชน สตรี ครอบครัว ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ เพื่อให้ประชาชนกลุ่มเป้าหมายเหล่านี้เข้าถึงสิทธิบริการของภาครัฐ เป็นไปตามพระราชบัญญัติต่าง ๆ และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการประสานส่งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนเบื้องต้นให้เบาบางลง โดยผู้วิจัยจะใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสนทนากลุ่มเฉพาะ และการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม เป็นเครื่องมือรวบรวมข้อมูลภาคสนาม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริง ตลอดจนการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้ข้อมูลวิจัยที่ละเอียดและชัดเจนยิ่งขึ้น (ภาพที่ 7)

ภาพที่ 7 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “อาสาสมัครกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต กรณีศึกษาอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Documentary) และทำการเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Study) ในการนำเสนอวิจัยครั้งนี้มีการนำเสนอขั้นตอนออกมาเป็น 7 ขั้นตอน ดังนี้

1. การเลือกพื้นที่ศึกษาและการศึกษาปรากฏการณ์
2. การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
3. ผู้ให้ข้อมูล
4. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล
6. การตรวจสอบคุณภาพข้อมูล
7. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษางานวิจัยมีการวิเคราะห์โดยใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยมีผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลาที่มีผลการปฏิบัติงานที่ชาวบ้านให้การยอมรับเป็นอย่างมากและชาวบ้านให้การยอมรับค่อนข้างน้อย หัวหน้าส่วนราชการและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องจากสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา และผู้ให้ข้อมูลรอง คือ ชาวบ้านผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยนำข้อมูลมาศึกษาตีความปรากฏการณ์ร่วมกับการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและเขียนรายงานผล โดยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

การเลือกพื้นที่ศึกษาและการศึกษาปรากฏการณ์

การศึกษานี้ ผู้วิจัยได้ใช้พื้นที่ศึกษาในจังหวัดสงขลา เนื่องจากกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้กำหนดให้สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด มีการแต่งตั้งคณะกรรมการส่งเสริมงานอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ระดับจังหวัด (กอพม.จังหวัด) คณะอนุกรรมการส่งเสริมงานอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ระดับอำเภอ (กอพม.อำเภอ) และคณะอนุกรรมการส่งเสริมงานอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ระดับตำบล (กอพม.ตำบล) เพื่อกำหนดกลไกโครงสร้างการดำเนินงานด้านอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่างานอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.) ของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด

สงขลา มีความสำคัญหรือเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนงานด้านการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ทุกกลุ่มเป้าหมายตามบทบาทภารกิจของกระทรวง และจังหวัดสงขลาเป็นจังหวัดขนาดใหญ่เป็นอันดับสามของภาคใต้ มีการบริหารจัดการ การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่โดยการกระจายอำนาจจากประธานคณะกรรมการระดับจังหวัดไปสู่ประธานโซน 4 โซน เป็นผู้รับผิดชอบในพื้นที่โซนละ 4 อำเภอ เกิดความคล่องตัวในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ สามารถประสานส่งต่อภารกิจที่ได้รับมอบหมายด้านสวัสดิการสังคมอย่างทันท่วงที มีผลงานเด่นชัด เป็นที่ประจักษ์ จนทำให้ประธานอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา เป็นหนึ่งในสามของจังหวัดภาคใต้ คือ สงขลา กระบี่ ตรัง ซึ่งได้รับรางวัลอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ดีเด่นพิเศษ ประจำปี 2559 ผู้วิจัยจึงเลือกพื้นที่ในการศึกษาในจังหวัดสงขลา

การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การสำรวจศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาเป็นกรอบแนวคิดของการปฏิบัติงานอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ผู้วิจัยได้ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ บทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และฐานข้อมูลทางเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้อง ตรวจสอบทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นในการวิจัย โดยผู้วิจัยดำเนินการสรุปข้อค้นพบของนักวิจัยหรือนักวิชาการที่ได้ศึกษาวิจัยในประเด็นที่ใกล้เคียงนำมาพัฒนาประเด็นคำถาม หรือข้อกำหนดสมมติฐานในการวิจัยให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อผู้วิจัยในการนำมาใช้ ในการวางแผนและดำเนินงานวิจัย

ผู้ให้ข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยศึกษาและได้เลือกผู้ให้ข้อมูลใน 2 กลุ่ม คือ ผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นผู้เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษาโดยตรง และกลุ่มที่ 2 ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลรองเป็นผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียที่เป็นผู้ได้รับผลจากการปฏิบัติงานของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ผู้ให้ข้อมูลหลัก มีดังนี้

1. อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลาที่มีผลการปฏิบัติงานที่ชาวบ้านให้การยอมรับเป็นอย่างมากและชาวบ้านให้การยอมรับค่อนข้างน้อยจำนวน 8 คน ซึ่งทำการสุ่มตัวอย่างแบบ Snowball Technique โดยดำเนินการสัมภาษณ์อาสาสมัครพัฒนา

สังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลาซึ่งมีผลการปฏิบัติงานที่ชาวบ้านให้การยอมรับเป็นอย่างมาก และชาวบ้านให้การยอมรับค่อนข้างน้อย ในพื้นที่ 4 โชน ๑ ละ 2 คน โดยการสอบถามจากประธานอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา ว่าในโชนที่ 1 มีอาสาสมัครที่ชาวบ้านให้การยอมรับเป็นอย่างมากและชาวบ้านให้การยอมรับค่อนข้างน้อย อย่างละ 1 คน โดยให้อาสาสมัครที่ผู้วิจัยสัมภาษณ์ในโชนที่ 1 บอกรายชื่อของอาสาสมัครที่ต้องการ ให้ไปสัมภาษณ์ในโชนอื่น ๆ จนครบตามจำนวนที่กำหนดไว้ จากนั้นจะเชิญอาสาสมัครทั้งหมดมาสนทนากลุ่มเฉพาะในประเด็นต่าง ๆ ที่ได้จากการสัมภาษณ์อีกครั้งหนึ่ง

2. หัวหน้าส่วนราชการและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องจากสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา จำนวน 2 คน

กลุ่มที่ 2 ผู้ให้ข้อมูลรองเป็นชาวบ้านผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 16 คน ที่จะสะท้อนการปฏิบัติงานของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลาว่ามีผลการปฏิบัติงานเป็นอย่างไร และทำการสุ่มตัวอย่างแบบ Snowball Technique โดยดำเนินการสัมภาษณ์อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา ในพื้นที่ 16 อำเภอ ๑ ละ 1 คน โดยให้อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา บอกรายชื่อของชาวบ้านคนที่ต้องการให้ไปสัมภาษณ์ จนครบตามจำนวน 16 คน ที่กำหนดไว้

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงคุณภาพศึกษาการปฏิบัติงานของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการศึกษาต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ โดยผู้วิจัยได้เลือกเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์ โดยทำการสัมภาษณ์อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลาที่ชาวบ้านให้การยอมรับเป็นอย่างมาก และชาวบ้านให้การยอมรับค่อนข้างน้อย หัวหน้าส่วนราชการและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องจากสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา และชาวบ้านผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลาที่ชาวบ้านให้การยอมรับเป็นอย่างมาก และชาวบ้านให้การยอมรับค่อนข้างน้อย ประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ ชื่อ-นามสกุล อายุ สถานภาพระดับการศึกษาและระยะเวลาที่ปฏิบัติงานเป็น อพม.

ส่วนที่ 2 ลักษณะการปฏิบัติงานอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลาในการพัฒนาคุณภาพชีวิต มี 6 ข้อ ดังนี้

- ลักษณะการปฏิบัติงานของท่านในบทบาทอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลาในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนสงขลาใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านชี้เป้า เฝ้าระวัง ด้านเชื่อมกลุ่มเดิม เสริมสร้างกลุ่มใหม่ และด้านร่วมใจทำแผนชุมชน เป็นอย่างไร โปรดอธิบายในแต่ละด้าน

- ขอให้ท่านยกตัวอย่างการช่วยเหลือชาวบ้านที่ท่านภูมิใจ/ประทับใจที่ได้เข้าไปช่วยเหลือหรือพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น จำนวน 1 ตัวอย่าง

- ท่านคิดว่าการปฏิบัติงานของท่านสามารถช่วยเหลือ/พัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่ได้หรือไม่ โปรดอธิบาย

- ขอให้ท่านยกตัวอย่างการช่วยเหลือชาวบ้านที่ท่านไม่สามารถเข้าไปช่วยเหลือหรือพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นได้ จำนวน 1 ตัวอย่างและท่านมีแนวทางในการแก้ไขปัญหาอย่างไร โปรดอธิบาย

- ท่านมีปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานเพื่อช่วยเหลือ/พัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่หรือไม่ ถ้ามีปัญหาโปรดอธิบายว่าเป็นอย่างไร

- ในตำบลของท่าน ท่านคิดว่ามีอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์คนใดที่ชาวบ้านให้การยอมรับค่อนข้างน้อย โปรดบอกชื่อ-นามสกุล (การสัมภาษณ์ครั้งนี้จะเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการศึกษาเท่านั้น และจะเก็บข้อมูลเป็นความลับ)

2. แบบสัมภาษณ์หัวหน้าส่วนราชการและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องจากสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา ประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ ชื่อ-นามสกุล อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง ระยะเวลาที่ปฏิบัติงาน

ส่วนที่ 2 การปฏิบัติงานอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา มี 3 ข้อ ดังนี้

- ลักษณะการปฏิบัติงานของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลาเป็นอย่างไร โปรดอธิบาย

- สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาอุปสรรคของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลาหรือไม่ อย่างไร โปรดอธิบาย

- สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา มีส่วนสนับสนุนการปฏิบัติงานของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลาอย่างไร โปรดอธิบาย

3. แบบสัมภาษณ์ชาวบ้านผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ ชื่อ-นามสกุล อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ และลักษณะกลุ่มเป้าหมาย

ส่วนที่ 2 ลักษณะปัญหาที่ประสบอยู่มี 4 ข้อ ดังนี้

- ท่านมีความเดือดร้อนหรือมีปัญหาที่ประสบอยู่ที่ไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยตนเอง มีอะไรบ้าง และต้องการให้ช่วยเหลืออย่างไร

- อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลาได้เข้ามาช่วยเหลือ/พัฒนาคุณภาพชีวิตของท่านใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพ ด้านจิตใจและอารมณ์ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม อย่างไรก็ตาม โปรดอธิบาย

- การช่วยเหลือ/พัฒนาคุณภาพชีวิตของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลาตรงกับความต้องการของท่านหรือไม่ อย่างไร โปรดอธิบาย

- ท่านมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลาหรือไม่ ถ้ามีโปรดอธิบาย

จากนั้นจะทำการสนทนากลุ่มเฉพาะผู้ให้ข้อมูลหลักได้พิจารณาประเด็นจากการสัมภาษณ์อีกครั้งหนึ่ง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามโดยแจ้งไปยังบุคคลและหน่วยงานที่เจาะจงให้ทราบความมุ่งหมายของผู้วิจัยและเพื่อให้เป้าหมายเต็มใจในการให้ข้อมูลกับผู้วิจัยตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ใช้การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) โดยการสังเกตสภาพแวดล้อมและชีวิตความเป็นอยู่ รวมทั้งจัดบันทึกภาคสนามในพื้นที่วิจัย และใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลาที่มีผลการปฏิบัติงานที่ชาวบ้านให้การยอมรับเป็นอย่างมากและชาวบ้านให้การยอมรับค่อนข้างน้อย หัวหน้าส่วนราชการและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องจากสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา และชาวบ้านผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

การตรวจสอบคุณภาพข้อมูล

การตรวจสอบข้อมูลขณะเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยตรวจสอบความแม่นยำ (Validity) และความเชื่อถือได้ (Reliability) ของข้อความข้อมูลภาคสนามทุกครั้งที่ได้รับข้อมูลด้วยการดูข้อความสื่อความหมายตรงตามที่ต้องการหรือไม่ในขณะที่สัมภาษณ์คำตอบที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชนข้อมูลเดิม ข้อสังเกตของนักวิจัยหรือทดสอบกับสภาพแวดล้อมและข้อมูลอื่นกับบริบทของชุมชนข้อมูลเดิม ข้อสังเกตของนักวิจัยหรือทดสอบกับสภาพแวดล้อมและข้อมูลอื่นที่มีอยู่เดิมจากแหล่งอื่น ๆ ในลักษณะทดสอบแบบสามเส้า (Triangulations) ตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ข้อมูลมีความแม่นยำและครอบคลุมเนื้อหาได้มากที่สุดจากการสังเกตพฤติกรรมและการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักและผู้ให้ข้อมูลรอง โดยมีการตรวจสอบสามเส้าในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ตรวจสอบข้อมูลโดยบุคคลที่เกี่ยวข้อง (Member Checks) หรือสมาชิกในกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักฐานต่าง ๆ ในภาคสนามวิจัย ตรวจสอบความถูกต้องและครบถ้วนของข้อมูลพื้นฐาน ตลอดจนกระบวนการแสวงหาความรู้ ความจริงที่กระทำอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ

2. ตรวจสอบโดยกลุ่มเพื่อนวิจัย (Peer Group Examination) โดยขอรับรองให้บุคคลหรือเพื่อนนักวิจัยให้รายละเอียด แสดงความคิดเห็น วิพากษ์ วิเคราะห์หรือตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับข้อมูลหลักฐาน และแบบแผนอันเป็นแก่นสาระที่วิเคราะห์ได้จากข้อมูลหลักฐานที่เก็บรวบรวมได้จากสนามวิจัย

3. เชื่อมโยงข้อมูลการวิจัยแบบสามเส้า (Triangulation) เพื่อสื่อให้เห็นว่าข้อมูลหลักฐานและแผนการวิจัยที่อาศัยการตีความหมายของข้อมูลหลักฐานที่เก็บรวบรวมได้ มีความไว้วางใจได้ว่ามีความถูกต้อง ตรงตามความเป็นจริงที่น่าเสนอในทางปฏิบัติ จะกระทำโดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากหลากหลายแห่ง (Data Triangulation) หลากหลายวิธี (Methodological Triangulation) และโดยนักวิจัยหลายคน (Investigator Triangulation) เพื่อเป็นการตรวจสอบความไว้วางใจ และสามารถเข้าถึงข้อเท็จจริง (Fact) หรือปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยที่ผู้วิจัยต้องการสืบค้นหาคำตอบได้อย่างละเอียด ถี่ถ้วนและลุ่มลึกมากยิ่งขึ้น ตามปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย (ทรงคุณ จันทจร, 2549, น.78)

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้จะวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูล โดยนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับแนวคิดทฤษฎีเอกสารงานวิจัยและข้อค้นพบที่ได้หามา รวมทั้งใช้การสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ปัญหาที่พบและหาวิธีการแก้ปัญหา และตรวจสอบข้อมูล รวมทั้งเขียนรายงานผลการวิจัยด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง อาสาสมัครกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต : กรณีศึกษาอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา กับความเป็นกลไกการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในจังหวัดสงขลา และแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา โดยผู้ศึกษาแบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา กับความเป็นกลไกการพัฒนาคุณภาพชีวิตและส่วนที่ 2 แนวทางการพัฒนาอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา

ส่วนที่ 1 อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา กับความเป็นกลไกการพัฒนาคุณภาพชีวิต

จากการสัมภาษณ์อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา ที่มีผลการปฏิบัติงานที่ชาวบ้านให้การยอมรับเป็นอย่างมากและชาวบ้านให้การยอมรับค่อนข้างน้อย จำนวน 8 คน หัวหน้าส่วนราชการและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องจากสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา จำนวน 2 คน และชาวบ้านผู้มีส่วนได้เสีย จำนวน 16 คน ที่จะสะท้อนการปฏิบัติงานของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา พบว่า

อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา เป็นกลไกตามความมุ่งหวังของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และเป็นกลไกสำคัญของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลาในการเข้าไปสำรวจ ค้นหา และช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เช่น เด็กและเยาวชน สตรี คนพิการ ผู้สูงอายุ และผู้ด้อยโอกาส เป็นต้น โดยการชี้เป้า ประสานและส่งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ตามบทบาทของ อพม. คือ “ชี้เป้า ฝ้าระวัง เชื่อมกลุ่มเดิม เสริมสร้างกลุ่มใหม่ และร่วมใจทำแผนชุมชน” ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในจังหวัดสงขลาใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพ ด้านจิตใจและอารมณ์ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม

กลไกด้านซีเป่า เฝ้าระวัง ของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดสงขลาต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลพบว่า การปฏิบัติงานของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ด้านซีเป่า เฝ้าระวัง มีผลต่อชุมชนใน 4 ด้าน ดังนี้

1. ด้านสุขภาพ

อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา มีการปฏิบัติหน้าที่ในการซีเป่า เฝ้าระวัง ด้านสุขภาพ โดยการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับคนพิการ และผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะยากลำบาก เพื่อประสานส่งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการขอรับการช่วยเหลือที่จำเป็น เช่น การทำกายภาพบำบัด การฟื้นฟูและพัฒนา เป็นต้น รวมถึงการให้คำปรึกษา แนะนำบุคคลในครอบครัวในการดูแล พัฒนา และฟื้นฟู คนพิการและผู้สูงอายุที่ป่วยติดเตียง ซึ่งในแต่ละปี อพม.จะมีการจัดทำแผนลงเยี่ยมเยียนและมอบเครื่องอุปโภคบริโภค ภายอุปกรณ์ รถเข็น รถโยก ให้แก่ กลุ่มเป้าหมายที่ประสบปัญหาทางสังคมในแต่ละตำบล ดังข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์ว่า

“...ตนเองเป็นรองนายก อบต. และเป็น อพม.มา 14 ปีแล้ว การดำเนินงานจะเน้น การเข้าถึงประชาชนในท้องถิ่น เช่น เวลาที่มีการประชุมจะเปิดโอกาสให้ชาวบ้านได้เสนอความคิดเห็น และบอกถึงปัญหาต่าง ๆ เป็นต้น แล้วนำข้อคิดเห็นและปัญหาของชาวบ้านประสานกับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อให้ความช่วยเหลือโดยเฉพาะในยามที่ชาวบ้านเจ็บไข้ได้ป่วย เช่น การช่วยเหลือคนพิการ ให้ได้รับเงินทุนประกอบอาชีพ เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ และเงินอุดหนุนเด็กแรกเกิด เป็นต้น...”

(นายเถ็ก กุลนิล, วันที่ 15 พฤศจิกายน 2559)

ภาพที่ 8 การสัมภาษณ์อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา
ที่เป็นรองนายก อบต.

ที่มา : ถ่ายภาพโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน 2559

“...ปัจจุบันทำงานเป็น อพม. ในตำแหน่งประธาน อพม. อำเภอนาทวี เป็นรองประธาน อพม.จังหวัดสงขลา เป็นประธาน โซนที่ 3 (จระนะ เทพา นาทวี สะบ้าย้อย) ทำงานเป็น อพม. มาตั้งแต่ปี 2546 และเป็นคนแรกที่ได้รับรางวัล อพม.ดีเด่น ของจังหวัดสงขลา สิ่งที่เป็นแรงบันดาลใจให้เข้ามาทำงาน อาสาสมัคร เพราะต้องการช่วยเหลือชาวบ้านในชุมชนของตนเอง ที่เป็นผู้ด้อยโอกาสทุกกลุ่มเป้าหมาย และอีกอย่างหนึ่ง ที่ทำให้การทำงานราบรื่น คือ มีหน่วยงานภาครัฐสนับสนุน การทำงานอย่างเต็มที่ เช่น โรงพยาบาล สำนักงาน สาธารณสุข อบต.เทศบาล เวลาประสานการช่วยเหลือ ผู้ด้อยโอกาส จะได้รับการตอบรับเป็นอย่างดี สามารถช่วยเหลือได้อย่างทันท่วงที เช่น การแนะนำให้ทำบัตรคนพิการ การช่วยเหลือผู้ป่วยติดเชื้อ HIV ให้ได้รับเงินรายเดือน การประสานในเรื่องกายอุปกรณ์ให้กับ คนพิการ เป็นต้น...”

(นางน้อย อินทอง, วันที่ 15 พฤศจิกายน 2559)

ภาพที่ 9 การสัมภาษณ์ประธานอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ อำเภอนาทวี
ที่มา : ถ่ายภาพโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน 2559

“...ตนเองเป็นผู้ที่ได้รับความช่วยเหลือจาก อพม. เนื่องจากตนเองเป็นผู้สูงอายุที่เดินไม่ได้และอาศัยอยู่กับลูกสาว โดย อพม. เข้ามาเยี่ยมบ้านของตนเอง ได้พูดคุย แนะนำเรื่องสุขภาพ และการดูแลตนเองรวมทั้งช่วยประสานสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา ในการขอสนับสนุนรถเข็นผู้สูงอายุให้แก่ตนเอง...”

(นางพั้ว กุมบุรี, วันที่ 15 พฤศจิกายน 2559)

จากข้อมูลจะเห็นได้ว่า อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา มีการปฏิบัติงานในการชี้เป้า เฝ้าระวัง ในด้านสุขภาพ โดยการจัดเก็บข้อมูลตามสภาพปัญหา เช่น ผู้สูงอายุที่ยากลำบาก ผู้สูงอายุที่พิการ ผู้พิการ เป็นต้น เพื่อเป็นข้อมูลในการให้ความช่วยเหลือ รวมถึงการนำข้อมูลให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้ในการให้ความช่วยเหลือด้านสุขภาพ เช่น หน่วยงานสาธารณสุขในการตรวจสุขภาพให้กับผู้สูงอายุและผู้พิการ โรงพยาบาลในด้านการสนับสนุนกายอุปกรณ์ เป็นต้น เพื่อให้ได้รับการบริการด้านสุขภาพและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

2. ด้านจิตใจและอารมณ์

อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลามีการปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านจิตใจและอารมณ์ โดยการจัดเก็บรวบรวมข้อมูล และเฝ้าระวังผู้ที่ประสบปัญหาทางสังคมที่อยู่ในภาวะเสี่ยงหรือความเครียดสูงที่จะส่งผลกระทบต่อจิตใจและอารมณ์ โดย อพม.จะลงเยี่ยมเยียน สอบถามความเป็นอยู่ พูดคุยให้กำลังใจ ให้คำปรึกษา แนะนำเพื่อช่วยเหลือและแก้ไขปัญหา เช่น ประสานการช่วยเหลือเงินทุนประกอบอาชีพ เงินสงเคราะห์ครอบครัว เงินทุนการศึกษาบุตร เครื่องอุปโภคบริโภค รวมถึงเงินกู้ของกองทุนต่างๆ เป็นต้น เพื่อแก้ไขและบรรเทาปัญหาความเดือดร้อนเบื้องต้น ดังข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์ว่า

“...เป็นผู้สูงอายุ รับเงินเบี้ยยังชีพ ไม่มีรายได้อื่น อาศัยอยู่กับ ลูก และหลาน ครอบครัวมีหนี้สิน ต้องการความช่วยเหลือเรื่องเงินทุนการศึกษาของหลาน โดย อพม. ได้เข้ามาเยี่ยมบ้าน และพูดคุยสอบถามความเป็นอยู่ ปัญหาความเดือดร้อน และให้คำปรึกษา รวมทั้งช่วยประสานสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลาในการขอลูกยังชีพ และเงินสงเคราะห์ครอบครัวเพื่อมามอบให้แก่ตนเองและครอบครัว...”

(นางอิม พรหมแก้ว, วันที่ 15 พฤศจิกายน 2559)

ภาพที่ 10 การสัมภาษณ์ชาวบ้านผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เป็นผู้สูงอายุ
ที่มา : ถ่ายภาพโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน 2559

จากข้อมูลจะเห็นได้ว่า อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลามีการปฏิบัติงานในการชี้เป้า เฝ้าระวัง ในด้านจิตใจและอารมณ์ โดยการจัดเก็บข้อมูลของกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ เช่น ผู้สูงอายุ ผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาส เป็นต้น ที่มีปัญหาด้านจิตใจและอารมณ์ จากนั้นอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา จะเข้าไปเยี่ยมเยียน พูดคุย สอบถามความเป็นอยู่ และให้คำปรึกษาแนะนำ รวมทั้งให้กำลังใจและติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สาธารณสุขจังหวัด กษาดจังหวัด เป็นต้น เข้ามาให้ความช่วยเหลือต่อไป

3. ด้านสังคม

อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลามีการปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสังคม โดยการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลสถานการณ์ด้านสังคมเกี่ยวกับผู้ประสบปัญหาทุกประเภท เช่น เด็กกำพร้า เด็กถูกทอดทิ้ง ครอบครัวยากจน คนพิการ ผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะยากลำบาก ผู้ติดสุราเรื้อรัง ติดยาเสพติด รวมถึงบุคคลเร่ร่อน ขอดทาน ไม่มีที่อยู่อาศัยเป็นหลักแหล่ง เป็นต้น เพื่อประสานการให้ความช่วยเหลือ รวมถึงการนำเสนอข้อมูลให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปใช้ในการป้องกันแก้ไขและพัฒนาชุมชน ดังข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์ว่า

“...ตนเองมีอาชีพรับจ้างตัดยาง แต่ประสบปัญหาหารายได้ไม่เพียงพอ เนื่องจากมีบุตร 6 คน ต้องการความช่วยเหลือด้านทุนการศึกษาบุตร โดย อพม. เข้ามาให้คำปรึกษา เยี่ยมเยียน แนะนำเรื่องการประกอบอาชีพ ประสานขอรับสนับสนุนจากจังหวัดช่วยเหลืออุปกรณ์การเกษตร เช่น เครื่องตัดหญ้า จอบ เสียม เพื่อรับจ้างตัดหญ้าเป็นอาชีพเสริม ซึ่งสามารถช่วยบรรเทาความเดือดร้อนเรื่องค่าใช้จ่ายได้บ้าง และ อพม. ประสานขอรับการสนับสนุนสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลาในการขอเงินสงเคราะห์ครอบครัวสำหรับใช้เป็นทุนการศึกษาบุตร...”

(นางสัณณลักษณ์ ไชยสร, วันที่ 18 พฤศจิกายน 2559)

ภาพที่ 11 การสัมภาษณ์ชาวบ้านผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่ประสบปัญหารายได้ไม่เพียงพอ
ที่มา : ถ่ายภาพโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน 2559

“...ตนเองต้องการช่วยเหลือลูกที่พิการ และต้องการให้หน่วยงาน
ช่วยเรื่องการเข้ามาทำกายภาพบำบัดให้แก่ลูกพิการ เพราะตอนนี้
ต้องพาลูกพิการเดินทางไปโรงพยาบาลเพื่อทำกายภาพบำบัด
ซึ่งเวลาไปที่ไปโรงพยาบาลจะไม่มีคนคอยดูแลแม่ซึ่งพิการ
ทางสายตา และตนเองมีคนพิการที่ต้องดูแลถึง 2 คน ไม่สามารถ
ไปทำงานนอกบ้านได้จึงต้องประกอบอาชีพที่บ้าน โดย อพม.
เข้ามาช่วยเหลือโดยประสานกับจังหวัดเพื่อขอเงินทุนประกอบ
อาชีพ และประสานสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของ
มนุษย์จังหวัดสงขลาเกี่ยวกับเงินสงเคราะห์คนพิการ รวมทั้ง อพม.
เข้ามาช่วยทำกายภาพบำบัดให้แก่ลูกที่พิการด้วย...”

(นางพรทิพย์ จุลพันธ์, วันที่ 14 พฤศจิกายน 2559)

ภาพที่ 12 การสัมภาษณ์ชาวบ้านผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่ประสบปัญหาการประกอบอาชีพ
ที่มา : ถ่ายภาพโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 14 พฤศจิกายน 2559

จากข้อมูลจะเห็นได้ว่า อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลามีการปฏิบัติงานในการชี้เป้า เฝ้าระวัง ในด้านสังคม โดย อพม.จะเป็นผู้ประสานขอรับการสนับสนุนงบประมาณด้านฝึกอาชีพจากสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา และจัดหาวิทยากรหรือภูมิปัญญาในชุมชนมาสอนในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านการเกษตร ด้านการจักสาน เป็นต้น รวมถึงการประสานกับ อบต. ในเรื่องของเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุเพื่อให้ได้รับการช่วยเหลือตามสิทธิที่พึงจะได้ และประสานให้การช่วยเหลือจากสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลาในด้านเงินสงเคราะห์ช่วยเหลือคนพิการ

4. ด้านสิ่งแวดล้อม

อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลามีการปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม โดยการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลคนพิการและผู้สูงอายุที่ประสบปัญหาด้านที่อยู่อาศัย เพื่อประสานส่งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการขอสนับสนุนปรับปรุงซ่อมแซมที่อยู่อาศัย รวมถึงการปรับสภาพแวดล้อม ซึ่งในแต่ละปีจะได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และงบประมาณของจังหวัดในการปรับปรุงซ่อมแซมที่อยู่อาศัยสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะยากลำบาก ดังข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์ว่า

“...ตนเองมีที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมไม่เหมาะสมกับการดำรงชีวิตของคนพิการ อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลาเข้ามาช่วยในการปรับปรุงสภาพแวดล้อมร่วมกับชาวบ้านในพื้นที่ ให้มีทางลาดสำหรับรถเข็น และให้คำแนะนำเรื่องเงินทุนประกอบอาชีพสำหรับคนพิการเพื่อใช้ในการประกอบอาชีพตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.2550...”

(นางสาวปานิศา พัฒนกุล, วันที่ 15 พฤศจิกายน 2559)

ภาพที่ 13 การสัมภาษณ์ชาวบ้านผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่ประสบปัญหาด้านที่อยู่อาศัย
ที่มา : ถ่ายภาพโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน 2559

จากข้อมูลจะเห็นได้ว่า อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา มีการปฏิบัติงานในการชี้เป้า เฝ้าระวัง ในด้านสิ่งแวดล้อม โดย อพม. จะมีการจัดเก็บข้อมูลผู้สูงอายุ ผู้พิการและแยกประเภทตามสภาพความพิการ และประสานให้การช่วยเหลือจากสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลาในด้านที่อยู่อาศัยในเรื่องของการซ่อมบ้านให้กับผู้สูงอายุและผู้พิการ โดยให้ชาวบ้านเข้าไปมีส่วนร่วมในการปรับปรุงและซ่อมแซมที่พักอาศัยผู้สูงอายุและผู้พิการ และประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อขอรับการสนับสนุนเงินทุนสำหรับการซ่อมแซมปรับปรุงที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุและผู้พิการ

กลไกด้านเชื่อมกลุ่มเดิม เสริมสร้างกลุ่มใหม่ ของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลาต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลพบว่า การปฏิบัติงานของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ด้านเชื่อมกลุ่มเดิม เสริมสร้างกลุ่มใหม่ มีผลต่อชุมชนใน 4 ด้าน ดังนี้

1. ด้านสุขภาพ

อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลามีการปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพ โดยบูรณาการการทำงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่เพื่อเข้าไปมีส่วนร่วมในการกิจหรือกิจกรรมเพื่อประชาชนและชุมชน เช่น ร่วมกับหน่วยงานสาธารณสุข อบต. และเทศบาล จัดกิจกรรมโครงการเพื่อให้คำปรึกษาแนะนำ ดูแลด้านสุขภาพ การใช้อุปกรณ์เครื่องช่วยความพิการ การดูแลผู้ป่วยติดเตียง เป็นต้น เพื่อให้สามารถพัฒนาตนเองให้ดีขึ้น ดังข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์ว่า

“...ตนเองมีลูกพิการ 2 คน ไม่สามารถออกไปทำงานนอกบ้านได้ ต้องคอยดูแล และต้องสลับกันกับสามีในการดูแล ทำให้รายได้ไม่เพียงพอ เพราะมีค่าใช้จ่ายสำหรับคนพิการในแต่ละเดือนเป็นจำนวนมาก โดย อพม. ได้ประสานกับหน่วยงาน อบต. ในการขอรถรับส่งเวลาต้องพาลูกไปโรงพยาบาล และประสานสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลาเกี่ยวกับเงินสงเคราะห์ครอบครัวสำหรับบรรเทาปัญหาความเดือดร้อน รวมทั้งเข้ามาเยี่ยมเยียนให้กำลังใจและมอบเครื่องอุปโภคบริโภคให้...”

(นางนพวรรณ แก้วดำ, วันที่ 18 พฤศจิกายน 2559)

จากข้อมูลจะเห็นได้ว่า อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลามีการปฏิบัติงานในการเชื่อมกลุ่มเดิม เสริมสร้างกลุ่มใหม่ ในด้านสุขภาพ โดย อพม.จะประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สาธารณสุขจังหวัดสงขลา และโรงพยาบาลสร้างเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) เข้ามาให้คำแนะนำด้านการดูแลสุขภาพแก่ผู้สูงอายุและผู้พิการ และการทำกายภาพบำบัดแก่ผู้สูงอายุและผู้พิการ การใช้อุปกรณ์เครื่องช่วยความพิการ การดูแลผู้สูงอายุ และผู้พิการที่ติดเตียง เป็นต้น

2. ด้านจิตใจและอารมณ์

อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลามีการปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านจิตใจและอารมณ์ โดยทำหน้าที่เป็นตัวกลางเชื่อมประสานการส่งต่อระหว่างผู้ขอรับบริการกับเครือข่ายที่มีบริการ รวมถึงการติดตาม ประเมินผลการให้ความช่วยเหลือ เพื่อให้เกิดการพบปะ เยี่ยมเยียน พุดคุย ให้กำลังใจ และลดภาวะเครียด ดังข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์ว่า

“...ตนเองประสบปัญหาต้องรับภาระเลี้ยงดูส่งเสียบุตรที่กำลังศึกษา 2 คน หลาน 1 คน และน้องชายซึ่งเป็นผู้ป่วยติดเชื่อ รายได้ไม่เพียงพอ ต้องการทุนการศึกษาสำหรับบุตร โดย อพม. เข้ามาช่วยเหลือเป็นเงินสงเคราะห์ครอบครัว และเครื่องอุปโภคบริโภค มาเยี่ยมเยียนให้กำลังใจ และแนะนำให้พาบุตรไปขึ้นทะเบียนเด็กแรกเกิดของหลาน ประสานกับสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา และเทศบาล ในการขอรับการช่วยเหลือเป็นเงินสงเคราะห์ผู้ป่วยติดเชื่อของน้องชาย รวมถึงประสานช่วยเหลือในเรื่องเงินทุนประกอบอาชีพนำมาลงทุนทำสวนปลูกผัก ทำให้สร้างรายได้เพิ่มขึ้น บรรเทาความเดือดร้อนไปได้บ้าง...”

(นางลักขณา หมัดอาดัม, วันที่ 14 พฤศจิกายน 2559)

จากข้อมูลจะเห็นได้ว่า อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลามีการปฏิบัติงานในการเชื่อมกลุ่มเดิม เสริมสร้างกลุ่มใหม่ ในด้านจิตใจและอารมณ์ โดย อพม. จะเข้าไปเยี่ยมเยียนผู้ประสบปัญหาทางสังคมในพื้นที่เพื่อพุดคุยให้กำลังใจ แนะนำ เพื่อแก้ไขปัญหาเบื้องต้น เพื่อประสานส่งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

“...ตนเองเป็นรองนายก อบต. และเป็น อพม. ได้รับการยอมรับจากคนในชุมชน เนื่องจากตนเองเป็นที่ปรึกษาให้กับชาวบ้าน ในยามที่เจ็บไข้ได้ป่วย ยามเดือดร้อน และเป็นเหมือนสื่อกลางในการประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เคยและไม่เคยเข้ามาช่วยเหลือเพื่อให้ชาวบ้านได้รับการช่วยเหลือและพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น...”

(นายเถ็ก กุลนิล, วันที่ 15 พฤศจิกายน 2559)

จากข้อมูลจะเห็นได้ว่า อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลามีการปฏิบัติงานในการเชื่อมกลุ่มเดิม เสริมสร้างกลุ่มใหม่ ในด้านจิตใจและอารมณ์ โดย อพม. จะเข้าไปเยี่ยมเยียนผู้สูงอายุและผู้พิการในพื้นที่เพื่อให้กำลังใจ และประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา หรือเทศบาล เป็นต้น เข้ามาให้ความช่วยเหลือโดยการจัดเจ้าหน้าที่สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา หรือเทศบาลลงพื้นที่เยี่ยมบ้านผู้สูงอายุและผู้พิการเพื่อมอบถุงยังชีพและให้กำลังใจ

3. ด้านสังคม

อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลามีการปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสังคม โดยประสานการดำเนินงานกับเครือข่ายที่เกี่ยวข้องในการนำข้อมูลผู้ที่ประสบปัญหาทางสังคมทุกกลุ่มเป้าหมายที่เกิดขึ้นในชุมชน นำเสนอหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปใช้ประโยชน์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหา รวมถึงการให้ความช่วยเหลือเบื้องต้น ดังข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์ว่า

“...ตนเองเป็นประธาน อพม.อำเภอระโนด อสม. กรรมการในหมู่บ้าน และเป็นสมาชิกสภาเทศบาลเมืองระโนด มีการสำรวจและจัดเก็บข้อมูลทุกปีโดยบูรณาการร่วมกับสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา เทศบาล และจังหวัดสงขลา ในการส่งต่อกลุ่มผู้ประสบปัญหาทางสังคม เช่น ผู้สูงอายุ คนพิการ ผู้ประสบปัญหาที่อยู่อาศัย เป็นต้น รวมทั้งบูรณาการร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดกิจกรรมโครงการให้ความรู้แก่เด็กและเยาวชนในเรื่องต่าง ๆ เช่น ยาเสพติด ความรุนแรงในครอบครัว เป็นต้น...”

(นายถิรคุณ จันทร์พงศ์, วันที่ 18 พฤศจิกายน 2559)

จากข้อมูลจะเห็นได้ว่า อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดสงขลา มีการปฏิบัติงานในการเชื่อมกลุ่มเดิม เสริมสร้างกลุ่มใหม่ ในด้านสังคม โดย อพม. ประสานงานกับสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลาในการขอรับการสนับสนุนเงินทุนประกอบอาชีพสำหรับผู้ที่ต้องการเงินทุนประกอบอาชีพ และขอรับเงินสงเคราะห์ครอบครัวแก่ผู้ประสบปัญหาทางสังคม รวมทั้งประสานการช่วยเหลือด้านฝึกอาชีพแก่ผู้สูงอายุและผู้พิการ โดยการจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ และจัดหาตลาดในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ เพื่อช่วยเหลือและส่งเสริมในผู้สูงอายุและผู้พิการมีรายได้เพิ่มขึ้น สามารถช่วยเหลือตนเองได้ ไม่เป็นภาระของหน่วยงานมากเกินไป

“...ตนเองเป็น อพม. อำเภอกาบังใหญ่ ที่ปฏิบัติหน้าที่มานานถึง 14 ปี โดยการทำงาน ของ อพม.ในพื้นที่ จะใช้วิธีการลงสำรวจโดยตนเองเพื่อให้ชาวบ้านได้เข้าใจและรู้สึกดี และมีการทำงานร่วมกับเครือข่ายต่าง ๆ เพื่อเข้ามาช่วยเหลือชาวบ้านในพื้นที่ และ อพม.ยังคอยเป็นตัวกลางในการช่วยเหลือ ซึ่งการช่วยเหลือชาวบ้านในแต่ละครั้ง ผลตอบรับจะออกมาด้วยรอยยิ้ม พร้อมคำดูแลใส่ใจคนในชุมชน เพื่อความสุขและเห็นประชาชนมีความเป็นอยู่ที่สบายขึ้น...”

(นางฉายะ บิลหีม, วันที่ 20 พฤศจิกายน 2559)

4. ด้านสิ่งแวดล้อม

อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา มีการปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม โดยบูรณาการร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุจังหวัดสงขลา ศูนย์บริการคนพิการจังหวัดสงขลา สำนักงานจังหวัดสงขลา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับพื้นที่ ในการนำเสนอข้อมูลผู้ที่ประสบปัญหาด้านที่อยู่อาศัยสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุ ซึ่งในแต่ละปีจะได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการซ่อมแซมปรับปรุงที่อยู่อาศัยสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุ ในพื้นที่ 16 อำเภอ ดังข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์ว่า

“...ตนเองมีรายได้น้อย รับจ้างเย็บผ้า ต้องดูแลพ่อแม่ที่อายุมาก ร่างกายไม่แข็งแรง มีโรคประจำตัว ต้องการหารายได้เสริม และปรับปรุงที่อยู่อาศัยสำหรับพ่อแม่ที่เป็นผู้สูงอายุ โดย อพม. เข้ามาช่วยเหลือดูแล เยี่ยมเยียน ประสานงานกับสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลาเรื่อง เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ และประสานกับสำนักงานเกษตรจังหวัดสงขลาในการฝึกอบรมเลี้ยงปลาตกเป็นอาชีพเสริม รวมทั้งการประสานงานกับศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคม

(นางสาวปิเส้า หมดโตะเหล็ก, วันที่ 20 พฤศจิกายน 2559)

จากข้อมูลจะเห็นได้ว่า อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา มีการปฏิบัติงานในการเชื่อมกลุ่มเดิม เสริมสร้างกลุ่มใหม่ ในด้านสิ่งแวดล้อม โดย อพม. เข้าไปเยี่ยมเยียน พูดคุย แนะนำ และติดตามการช่วยเหลือ เมื่อทราบถึงความจำเป็นด้านที่อยู่อาศัย ก็จะประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาให้การช่วยเหลือปรับปรุงซ่อมแซมเพื่อให้มีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

“...ตนเองประสบปัญหาด้านที่อยู่อาศัยคนพิการ และต้องการปรับปรุงที่อยู่อาศัยให้มีความเหมาะสมกับการใช้ชีวิตของคนพิการ อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ประสานงานกับศูนย์บริการคนพิการจังหวัดสงขลา เข้ามาปรับปรุงที่พักอาศัยให้แก่คนพิการในพื้นที่...”

(นางสาวชะอ้อน สิ้นธุ์สาย, วันที่ 20 พฤศจิกายน 2559)

จากข้อมูลจะเห็นได้ว่า อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา มีการปฏิบัติงานในการเชื่อมกลุ่มเดิม เสริมสร้างกลุ่มใหม่ ในด้านสิ่งแวดล้อม โดย อพม. จะเข้าไปเยี่ยมเยียน พูดคุย สอบถามความเป็นอยู่ และเมื่อทราบถึงความต้องการด้านที่อยู่อาศัยก็จะประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา ศูนย์การจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุจังหวัดสงขลา เหล่ากาชาดจังหวัดสงขลา อบต. เทศบาล เป็นต้น เพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณในการปรับปรุง ซ่อมแซมที่อยู่อาศัยให้แก่ผู้สูงอายุและผู้พิการในพื้นที่ ซึ่งจะส่งผลให้ผู้สูงอายุและผู้พิการสามารถดำรงชีวิตในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมมากขึ้น

กลไกด้านร่วมใจทำแผนชุมชน ของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดสงขลาต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลพบว่า การปฏิบัติงานของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ด้านร่วมใจทำแผนชุมชน มีผลต่อชุมชนใน 4 ด้าน ดังนี้

1. ด้านสุขภาพ

อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา มีการปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพ เนื่องจาก อพม.ปฏิบัติหน้าที่หลากหลายตำแหน่ง เช่น เป็น อสม. รองนายก อบต. สมาชิกสภาเทศบาล ผู้ช่วยกำนัน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน เป็นต้น จึงมีการจัดทำแผนด้านสุขภาพ ร่วมกับ อบต.เทศบาล และมีการจัดกิจกรรมอบรมให้ความรู้ เพื่อพัฒนาทักษะด้านการดูแลสุขภาพให้กับชุมชนเป็นประจำทุกปี ดังข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์ว่า

“...ตนเองเป็นสมาชิกสภาเทศบาลตำบลระโนด ซึ่งจะมีการจัดทำแผนชุมชนด้านสุขภาพร่วมกับเทศบาลอยู่เป็นประจำทุกปี โดยจะเสนอแผนด้านสุขภาพผ่านเทศบาลโดยให้ อพม.เข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสร่วมกับเทศบาล...”

(นายถิรคุณ จันทรวงศ์, วันที่ 18 พฤศจิกายน 2559)

จากข้อมูลจะเห็นได้ว่า อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา มีการปฏิบัติงานในการร่วมใจทำแผนชุมชน ในด้านสุขภาพ โดยการสำรวจและจัดเก็บข้อมูลของกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ เช่น ผู้สูงอายุ ผู้พิการ ผู้ประสบปัญหาทางสังคม เป็นต้น ในพื้นที่ทุกปี และมีการประสานงานกับเทศบาล และ อบต. ในพื้นที่ เพื่อให้เทศบาลและ อบต. เห็นความสำคัญกับงานด้านสังคม และมีการวางแผนงานและงบประมาณสำหรับช่วยเหลือผู้สูงอายุ ผู้พิการ และผู้ประสบปัญหาทางสังคมในพื้นที่ รวมทั้งการผลักดันและเสนอเข้าเทศบาลของ อบต. เพื่อเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคน ในพื้นที่ต่อไป

2. ด้านจิตใจและอารมณ์

อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา มีการปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านจิตใจและอารมณ์ โดยการผลักดัน ชักชวน กระตุ้นให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในการจัดทำแผนชุมชนทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เช่น มีการพูดคุย ปรึกษาหารือ แลกเปลี่ยน เพื่อเสนอความคิดเห็น ความต้องการในการพัฒนา ป้องกัน และแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของชุมชน ดังข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์ว่า

“...บางคนเป็นทั้ง อสม. และ อพม. ก็จะมีการประชุมกัน
ทุกเดือนมีการรวมกลุ่ม การทำกิจกรรมต่างๆ หรือไปประชุม
ที่ อบต. เพื่อวางแผนช่วยเหลือผู้ประสบปัญหาทางสังคม
ในชุมชน...”

(นางหนูผิว จันทร์ตน์, วันที่ 21 พฤศจิกายน 2559)

จากข้อมูลจะเห็นได้ว่า อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
จังหวัดสงขลามีการปฏิบัติงานในการร่วมใจทำแผนชุมชน ในด้านจิตใจและอารมณ์ โดยการเข้ามา
ทำกิจกรรมร่วมกับชาวบ้านในชุมชน เป็นการพูดคุยสอบถามความเป็นอยู่ เพื่อให้มีความรู้สึก
เป็นกันเองได้รับความไว้วางใจ พร้อมที่จะรับการช่วยเหลือ เพื่อแก้ไข้ปัญหาให้เบาบางลงในเบื้องต้น

“...ทำงานร่วมกับ อบต. อสม. และผู้นำชุมชน มีการพูดคุยกัน
อยู่ตลอด สอบถามปัญหาของคนในหมู่บ้าน แล้วก็แจ้ง
ให้หน่วยที่รับผิดชอบช่วยเหลือต่อไป...”

(นายคลอง ศรีสุทธิ, วันที่ 21 พฤศจิกายน 2559)

จากข้อมูลจะเห็นได้ว่า อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
จังหวัดสงขลามีการปฏิบัติงานในการร่วมใจทำแผนชุมชน ในด้านจิตใจและอารมณ์ โดยการเข้ามา
พูดคุยสอบถามความเป็นอยู่ และสภาพปัญหา เพื่อนำไปปรึกษาหาทางช่วยเหลือร่วมกับ อบต.
เทศบาล ทำผู้ประสบปัญหาทางสังคมมีความรู้สึกดีที่ยังมีคนมาดูแลเอาใจใส่ รวมทั้งวางแผนช่วยเหลือใน
ระยะยาว

3. ด้านสังคม

อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลามีการปฏิบัติงาน
เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสังคม โดยการนำเสนอข้อมูลผู้ประสบปัญหาทางสังคม ในการประชุม
ประจำเดือนร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งระดับตำบล อำเภอ และจังหวัด เพื่อนำข้อมูลดังกล่าว
จัดทำแผนนำไปสู่การให้ความช่วยเหลือป้องกันและแก้ไขอย่างเป็นระบบ ดังข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์ว่า

“...มีการประชุม อพม.ในตำบล และอำเภอ หรือบางครั้ง มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนกันอยู่บ่อย ๆ เวลาในงานที่ต้องมาพบปะกัน เช่น งานบวช งานแต่ง งานศพ หรือร้านน้ำชากาแฟ ใครมีปัญหา ก็เอามาคุยกันเพื่อหาทางช่วยเหลือร่วมกับอาสาสมัครอื่น ๆ ในตำบลด้วย...”

(นายเถ็ก กุลนิล, วันที่ 15 พฤศจิกายน 2559)

จากข้อมูลจะเห็นได้ว่า อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดสงขลามีการปฏิบัติงานในการร่วมใจทำแผนชุมชน ในด้านสังคม โดยมีการพบปะ พูดคุย สอบถามความเป็นอยู่ สภาพปัญหา อยู่เป็นประจำเมื่อมีการพบปะกันในงานต่างๆหรือมีกิจกรรมที่ต้องทำร่วมกับชุมชน ซึ่งเป็นการพูดคุยแลกเปลี่ยนอย่างเป็นกันเองเพื่อนำไปสู่การช่วยเหลือต่อไป

“...มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนถึงปัญหาของชาวบ้านและหาทางช่วยเหลือต่อไป มีการประชุมในคณะกรรมการของ อพม.อำเภอ ปีละครั้ง แต่ถ้ามีปัญหาที่จะต้องช่วยกันก็สามารถนัดมาเจอเพื่อพูดคุยกันได้ และหน่วยงานภาครัฐในตำบล ในการช่วยเหลือผู้ประสบปัญหาด้านสังคม มีการประชุม อพม. ในตำบล และอำเภอ...”

(นางฉายะ บิลหีม, วันที่ 20 พฤศจิกายน 2559)

จากข้อมูลจะเห็นได้ว่า อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดสงขลามีการปฏิบัติงานในการร่วมใจทำแผนชุมชน ในด้านสังคม โดยการประชุมประจำเดือนร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และนำข้อมูลดังกล่าวจัดทำแผนป้องกันและแก้ไขอย่างเป็นระบบ

4. ด้านสิ่งแวดล้อม

อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลามีการปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม โดยจัดทำแผนชุมชนด้านที่อยู่อาศัยร่วมกับ อบต. เทศบาล เพื่อให้การช่วยเหลือผู้ประสบปัญหาด้านที่อยู่อาศัยในแต่ละปีเป็นไปอย่างมีระบบครอบคลุมและทั่วถึง ดังข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์ว่า

“...มีการประชุมกันที่จังหวัด และอำเภอ จะคุยกันเรื่องแผน การช่วยเหลือชุมชนด้านที่อยู่อาศัย ใครมีปัญหาหรือ เจอคนลำบากเฉพาะหน้าจะมาคุยกันว่าจะแก้ปัญหาอย่างไร แล้วก็ประสานไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ช่วยเหลือ ส่วนในระยะยาวจะให้เทศบาลบรรจุแผนช่วยเหลือ ในเทศบัญญัติเพื่อช่วยเหลือต่อไป...”

(นางหนูผิว จันทรัตน์, วันที่ 20 พฤศจิกายน 2559)

จากข้อมูลจะเห็นได้ว่า อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดสงขลา มีการปฏิบัติงานในการร่วมใจทำแผนชุมชน ในด้านสิ่งแวดล้อม การช่วยเหลือ เฉพาะหน้าโดยการประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำงบประมาณในการซ่อมแซมที่อยู่อาศัยให้แก่ ผู้ประสบปัญหาทางสังคมและในระยะยาวจัดทำแผนชุมชนด้านที่อยู่อาศัยร่วมกับ อบต. และเทศบาล สรุปได้ว่า การปฏิบัติงานของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดสงขลา จะมีการสำรวจข้อมูลผู้ด้อยโอกาสทุกประเภท และจัดเก็บข้อมูลโดยการแยกประเภท กลุ่มเป้าหมาย เช่น ได้แก่ เด็ก เยาวชน ครอบครัว สตรี ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ เป็นต้น จากการสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่จะเห็นได้ว่าถ้าเป็นผู้สูงอายุ อพม.ก็จะแยกการจัดเก็บข้อมูลตาม สภาพปัญหา เช่น ผู้สูงอายุที่ยากลำบากช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ ผู้สูงอายุที่พิการ ผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้ง และผู้สูงอายุที่มีศักยภาพสามารถช่วยเหลือตนเองและผู้อื่นได้ เป็นต้น ซึ่งในเบื้องต้นจะประสาน การช่วยเหลือไปยังสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา ในเรื่องของการให้คำปรึกษา และช่วยเหลือเงินสงเคราะห์ครอบครัว รายละเอียด 2,000 บาท และในกรณี ผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้ง หรืออยู่ในสภาวะยากลำบากมีปัญหาด้านที่อยู่อาศัยก็จะประสานส่งต่อไปยัง ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุจังหวัดสงขลา ซึ่งตั้งอยู่ที่อำเภอสะบ้าย้อย เพื่อให้ การช่วยเหลือด้านที่พักอาศัย และช่วยเหลือด้านการซ่อมบ้าน เป็นค่าวัสดุอุปกรณ์ หลังละไม่เกิน 20,000 บาท โดย อพม.จะประสานไปยัง อบต. ผู้นำชุมชน กลุ่มอาสาสมัครอื่น ๆ เข้ามามีส่วนร่วม ในการซ่อมบ้านซึ่งไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการจ้างช่าง สำหรับผู้สูงอายุที่มีศักยภาพก็จะประสาน ให้มีการรวมกลุ่มเพื่อฝึกอาชีพส่งเสริมการมีรายได้ โดย อพม. จะเป็นผู้ประสานขอรับการสนับสนุน งบประมาณด้านฝึกอาชีพจากสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา และจัดหาวิทยากรหรือภูมิปัญญาในชุมชนมาสอนในด้านเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการเกษตร ด้านการจักสาน เพื่อส่งเสริมให้มีรายได้และใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และนอกจากนี้ยังเป็น

ผู้ประสานกับหน่วยงานสาธารณสุข ในด้านการตรวจสุขภาพให้กับผู้สูงอายุ รวมถึงการประสานกับ อบต. ในเรื่องของเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เพื่อให้ได้รับการช่วยเหลือตามสิทธิที่พึงจะได้

ส่วนคนพิการ จากการที่ได้สัมภาษณ์ อพม. ก็จะมีการจัดเก็บข้อมูลและแยกประเภทตามสภาพความพิการ และประสานให้การช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลาในด้านเงินสงเคราะห์ช่วยเหลือคนพิการด้านที่อยู่อาศัย ในเรื่องของการซ่อมบ้านให้กับผู้พิการ และการจัดและต่อทะเบียนคนพิการ การประสานกับหน่วยงานสาธารณสุขในการตรวจสุขภาพ และสนับสนุนกายอุปกรณ์ช่วยเหลือความพิการ ประสานกับ อบต. ในด้านการช่วยเหลือเรื่องบริการด้านยานพาหนะเดินทางไปพบแพทย์ของคนพิการ การประสานกับหน่วยงานกาชาดในเรื่องของถุงยังชีพ และผู้พิการบางรายที่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ อพม. จะประสานในการช่วยเหลือด้านฝึกอาชีพโดยการจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ และประสานสำนักงานพัฒนาชุมชนเพื่อจัดหาตลาดในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ เพื่อช่วยเหลือและส่งเสริมในผู้พิการมีรายได้เพิ่มขึ้น สามารถช่วยเหลือตนเองได้ เป็นต้น ทำให้ผู้พิการมีความภาคภูมิใจที่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ไม่เป็นภาระของหน่วยงานมากเกินไป

สำหรับผู้ด้อยโอกาสกลุ่มอื่น ๆ นอกเหนือจากผู้สูงอายุและคนพิการ อพม. ก็จะมีการช่วยเหลือในรูปแบบคล้าย ๆ กัน แต่จะแตกต่างกันไปตามบทบาทการช่วยเหลือรวมถึงสิทธิที่ได้รับตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

ส่วนที่ 2 แนวทางการพัฒนาอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา

อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลาได้มีการปฏิบัติงานในหลายบทบาทหน้าที่ อันได้แก่ ชี้เป้า เฝ้าระวัง เชื่อมกลุ่มเดิม เสริมสร้างกลุ่มใหม่ และร่วมใจทำแผนชุมชน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในจังหวัดสงขลาให้ดีขึ้น ผู้ศึกษาได้เก็บข้อมูลเพื่อมาวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการปฏิบัติงานของ อพม. โดยทำการสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักและผู้ให้ข้อมูลรองร่วมกัน ซึ่งผลการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT) ปรากฏผลดังนี้

จุดแข็ง ได้แก่ อพม. เป็นคนที่มีจิตสำนึกและมีความเสียสละ เป็นคนในพื้นที่ที่เข้าใจความต้องการของพื้นที่ได้ดี รวมทั้งมีบทบาทหน้าที่ในการทำงานช่วยเหลือสังคมหลายบทบาท เช่น อพม. มีตำแหน่งทางการเมืองในท้องถิ่น เป็นต้น และยังเป็นอาสาสมัครอื่น ๆ เช่น อสม. อช. และ อปกร. เป็นต้น รวมทั้งมีระเบียบกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ว่าด้วยอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พ.ศ.2557 เพื่อเป็นกลไกในการขับเคลื่อนงานตามบทบาทหน้าที่

จุดอ่อน ได้แก่ อพม.ยังต้องการพัฒนาทักษะในการปฏิบัติงาน และมีหลายบทบาทหน้าที่ซึ่งอาจทำให้ปฏิบัติหน้าที่ของตนเองได้ไม่เต็มที่ รวมทั้งต้องการการยอมรับและความร่วมมือในการปฏิบัติงานจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน

โอกาส ได้แก่ มีสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา (พมจ.สงขลา) เป็นหน่วยงานสนับสนุนการปฏิบัติงาน การจัดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพในด้านต่าง ๆ และมีการจัดประชุมประจำเดือนให้กับ อพม. เพื่อพบปะแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานในพื้นที่ รวมทั้งการเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการต่าง ๆ ในระดับจังหวัด

อุปสรรค ได้แก่ ขาดงบประมาณและเครื่องมือสนับสนุนในการปฏิบัติงานในระดับพื้นที่ และ อพม. มีอาชีพที่ต้องรับผิดชอบครอบครัวทำให้มีเวลาในการปฏิบัติงานน้อย (ภาพที่ 14)

ภาพที่ 14 การสนทนากลุ่ม

ที่มา : ถ่ายภาพโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 9 มกราคม 2560

จากผลการวิเคราะห์ SWOT ทำให้ทราบถึงอุปสรรคในการปฏิบัติงานของ อพม.สงขลา อันได้แก่ ปัญหา อพม.ขาดทักษะขาดงบประมาณและขาดเครื่องมือสนับสนุนในการปฏิบัติงาน รวมทั้งอพม. มีหลายบทบาทหน้าที่ซึ่งอาจทำให้ปฏิบัติหน้าที่ของตนเองได้ไม่เต็มที่ และมีเวลาการปฏิบัติงานน้อย นอกจากนี้ อพม.ยังขาดการยอมรับและความร่วมมือในการปฏิบัติงานจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนดังนั้น สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา ในฐานะที่เป็นหน่วยงาน

สนับสนุนการดำเนินงานของ อพม. จึงควรมีการพัฒนา อพม.สงขลา โดยดำเนินการฝึกอบรม อพม. ให้มีทักษะความสามารถที่เหมาะสมกับลักษณะงานในการปฏิบัติหน้าที่ความรับผิดชอบที่ได้รับ มอบหมายการกำหนดทิศทางและแนวทางการทำงานที่ชัดเจน และการสนับสนุนงบประมาณและ เครื่องมือในการปฏิบัติงาน รวมทั้งการสร้างการยอมรับและความร่วมมือในการปฏิบัติงานให้กับ อพม. ซึ่งจะเป็นการส่งเสริมการปฏิบัติงานให้กับ อพม. ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจักนำไปสู่การพัฒนา คุณภาพชีวิตที่ดีของคนในจังหวัดสงขลา (ภาพที่ 15)

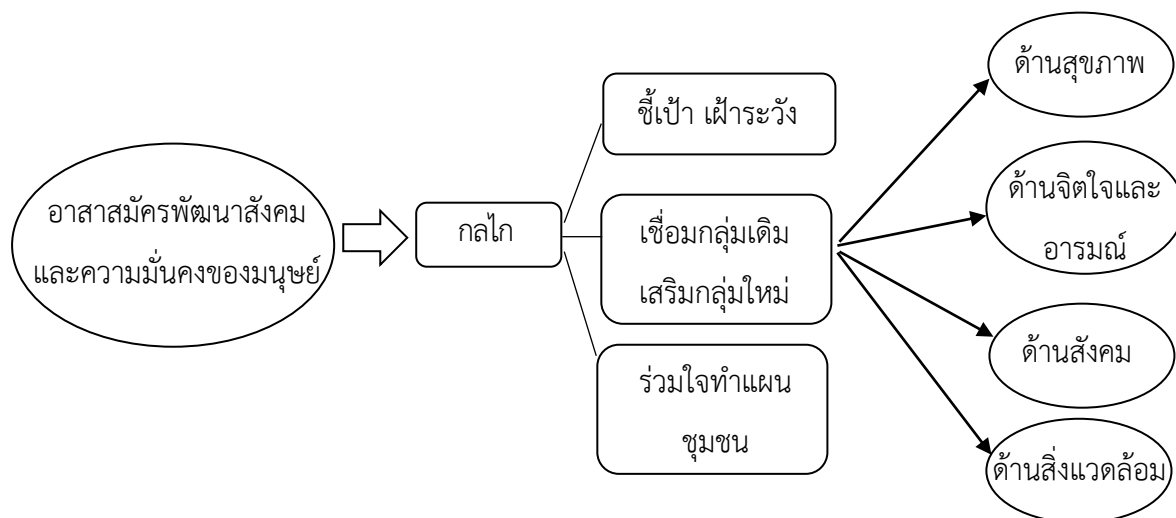

ภาพที่ 15 การสนทนากลุ่ม

ที่มา : ถ่ายภาพโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 9 มกราคม 2560

กล่าวโดยสรุปจากการวิเคราะห์ข้อมูลในด้านแนวทางการพัฒนา อพม.สงขลา ได้ 4 ประการ ดังนี้ **ประการแรก** การกำหนดแนวทางการทำงานของ อพม. ที่ชัดเจนโดยการมีคู่มือ การปฏิบัติงานตามบทบาทและภารกิจ **ประการที่สอง** การอบรมเพื่อเพิ่มทักษะให้กับ อพม. โดย การจัดอบรมให้ความรู้อย่างน้อยปีละครั้ง **ประการที่สาม** การสนับสนุนเครื่องมือและงบประมาณ ในการปฏิบัติงาน โดยการสนับสนุนงบประมาณในการปฏิบัติงาน เช่น ค่าน้ำมันรถยนต์ หรือค่าน้ำมัน รถจักรยานยนต์ เป็นต้น เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน และ **ประการที่สี่** การสร้าง การยอมรับและความร่วมมือในการปฏิบัติงานให้กับ อพม. โดยให้สำนักงานพัฒนาสังคมและ ความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา เป็นหน่วยงานช่วยเผยแพร่การทำงานของ อพม. เพื่อสร้างการยอมรับให้เกิดขึ้น

ภาพรวมการปฏิบัติงานของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดสงขลาสรุปได้ว่า อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลาเป็นกลไกในระดับพื้นที่ ในการชี้เป้า เฝ้าระวัง เชื่อมกลุ่มเดิม เสริมสร้างกลุ่มใหม่ และร่วมใจทำแผนชุมชน ซึ่งการปฏิบัติงานของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลาจะช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในจังหวัดสงขลาในด้านสุขภาพ ด้านจิตใจและอารมณ์ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม โดยอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลาจะเข้าไปบรรเทาปัญหาในเบื้องต้น การเข้าไปสอบถามความเป็นอยู่ พูดคุยให้คำปรึกษาแนะนำ เยี่ยมเยียน การมอบเงินสงเคราะห์ เงินทุนประกอบอาชีพ และทุนการศึกษา การมอบถุงยังชีพและเครื่องอุปโภคบริโภค และการประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา สำนักงานจังหวัดสงขลา สาธารณสุขจังหวัด ศึกษาธิการจังหวัด เป็นต้น เข้ามาช่วยเหลือผู้ที่ประสบปัญหาความเดือดร้อนในชุมชนให้ได้รับการช่วยเหลือและพัฒนาคุณภาพชีวิตในด้านสุขภาพ ด้านจิตใจและอารมณ์ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้น (ภาพที่ 16)

ภาพที่ 16 บทสรุปการปฏิบัติงานของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดสงขลาในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในจังหวัดสงขลา

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา เป็นกลไกสำคัญระดับพื้นที่ ตั้งแต่ระดับตำบล ระดับอำเภอ และระดับจังหวัด รวมทั้งเป็นตัวแทนของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา ในการลงพื้นที่ช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายต่างๆ เช่น คนพิการ ผู้สูงอายุ เป็นต้น ที่อยู่ในสภาวะยากลำบากหรือไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ โดยการมอบเงินสงเคราะห์ การมอบถุงยังชีพ การจัดหาเครื่องมือและเงินทุนประกอบอาชีพ รวมถึงการประสานส่งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง อาสาสมัครกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต กรณีศึกษาอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา กับความเป็นกลไกการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในจังหวัดสงขลา และแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาจากเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา ที่มีผลการปฏิบัติงานที่ชาวบ้านให้การยอมรับเป็นอย่างมากและชาวบ้านให้การยอมรับค่อนข้างน้อย จำนวน 8 คน หัวหน้าส่วนราชการและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องจากสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา จำนวน 2 คน และชาวบ้านผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 16 คน รวมทั้งสิ้น 26 คน โดยทำการสุ่มตัวอย่างแบบ Snowball Technique และการสนทนากลุ่ม ผลการศึกษาพบว่า

1. อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา มีการปฏิบัติหน้าที่ในบทบาทการชี้เป้า เฝ้าระวัง เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในจังหวัดสงขลา

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลพบว่า อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา มีการปฏิบัติหน้าที่ในบทบาทการชี้เป้า เฝ้าระวัง เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในจังหวัดสงขลา ใน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านสุขภาพ มีการปฏิบัติงานในการประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาช่วยเหลือตามบทบาทภารกิจของหน่วยงานนั้น ๆ เช่น การประสานเรื่องการดูแลสุขภาพ การทำกายภาพบำบัด การขอรถรับส่งไปโรงพยาบาล การขอสนับสนุนรถเข็นผู้สูงอายุ เป็นต้น 2) ด้านจิตใจและอารมณ์ มีการปฏิบัติงานในการเข้าไปเยี่ยมเยียนผู้ประสบปัญหาทางสังคม โดยการเข้าไปเยี่ยมเยียนพูดคุย สอบถามความเป็นอยู่ และให้คำปรึกษาแนะนำ เพื่อหาทางช่วยเหลือ

โดยการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา เทศบาล อบต. เป็นต้น 3) ด้านสังคม มีการปฏิบัติงานในการเข้าไปเยี่ยมเยียนผู้ประสบปัญหาทางสังคมที่เดือดร้อนและต้องการประกอบอาชีพ โดยการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา เทศบาล อบต. เป็นต้น เพื่อขอรับการสนับสนุนเงินทุนประกอบอาชีพ และอุปกรณ์ที่ใช้ในการประกอบอาชีพ ทำให้ผู้ประสบปัญหาทางสังคมสามารถมีอาชีพเลี้ยงตนเองได้ และ 4) ด้านสิ่งแวดล้อม มีการปฏิบัติงานในการประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อขอรับการสนับสนุนเงินทุนสำหรับการซ่อมแซมปรับปรุงที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุและคนพิการ รวมทั้งการเข้าไปมีส่วนร่วมในการปรับปรุงและซ่อมแซมที่พักอาศัยของผู้สูงอายุและคนพิการ

2. อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา มีการปฏิบัติหน้าที่ในบทบาทการเชื่อมกลุ่ม เสริมสร้างกลุ่มใหม่ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในจังหวัดสงขลา

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลพบว่า อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา มีการปฏิบัติหน้าที่ในบทบาทการเชื่อมกลุ่ม เสริมสร้างกลุ่มใหม่ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในจังหวัดสงขลา ใน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านสุขภาพ มีการปฏิบัติงานโดยประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น รพ.สต. มาให้คำแนะนำด้านการดูแลสุขภาพ การทำกายภาพบำบัด เป็นต้น 2) ด้านจิตใจและอารมณ์ มีการปฏิบัติงานโดยการเยี่ยมเยียน ให้กำลังใจ และประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าไปช่วยเหลือ เช่น สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา เทศบาล เป็นต้น 3) ด้านสังคม มีการปฏิบัติงานโดยการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าไปช่วยเหลือเรื่องเงินทุนประกอบอาชีพ และช่วยเหลือเงินสงเคราะห์ครอบครัวแก่ผู้ประสบปัญหาทางสังคม รวมทั้งการส่งเสริมอาชีพ และ 4) ด้านสิ่งแวดล้อม มีการปฏิบัติงานโดยประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เข้ามาปรับปรุงที่พักอาศัยให้แก่คนพิการและผู้สูงอายุในพื้นที่

3. อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา มีการปฏิบัติหน้าที่ในบทบาทการร่วมใจทำแผนชุมชน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในจังหวัดสงขลา

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลพบว่า อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา มีการปฏิบัติหน้าที่ในบทบาทการร่วมใจทำแผนชุมชน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในจังหวัดสงขลา ใน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านสุขภาพ มีการปฏิบัติงานโดยการสำรวจและจัดเก็บข้อมูลทุกปี และมีการบูรณาการด้านข้อมูลร่วมกับเทศบาล เพื่อเสนอเข้าเทศบาลฯ ของ อบต. ในให้ความช่วยเหลือชาวบ้านที่ประสบปัญหาทางสังคม 2) ด้านจิตใจและอารมณ์ มีการปฏิบัติงานโดยการเข้ามาสอบถามความเป็นอยู่ เพื่อหาทางช่วยเหลือ รวมทั้งการสร้างความรู้สึกดีที่ยังมีคนมา

ดูแลเอาใจใส่ และมีการวางแผนช่วยเหลือในระยะยาว 3) ด้านสังคม มีการปฏิบัติงานโดยการประชุมประจำเดือนร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และนำข้อมูลดังกล่าวจัดทำแผนป้องกันและแก้ไขอย่างเป็นระบบ และ 4) ด้านสิ่งแวดล้อม มีการปฏิบัติงานโดยการช่วยเหลือเฉพาะหน้า และการประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำงบประมาณในการซ่อมแซมที่อยู่อาศัยให้แก่ผู้ประสบปัญหาทางสังคม และในระยะยาวจัดทำแผนชุมชนด้านที่อยู่อาศัยร่วมกับ อบต. และเทศบาล

อภิปรายผล

การศึกษานี้ ผู้วิจัยค้นพบประเด็นที่น่าสนใจและควรนำมาอภิปรายผล ตลอดจนนำไปสู่ข้อเสนอแนะต่าง ๆ รายละเอียดมีดังนี้

มุมมองการปฏิบัติงาน

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลพบว่า อพม.มีบทบาทตามภารกิจ 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านชี้เป้า ฝ้าระวัง 2) ด้านเชื่อมกลุ่มเดิม เสริมสร้างกลุ่มใหม่ และ 3) ด้านร่วมใจทำแผนชุมชน กล่าวคือ อพม. จะทำหน้าที่สำรวจ รวบรวมข้อมูลและนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มเป้าหมายที่ประสบปัญหา ข้อมูลด้านสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน เพื่อนำไปสู่การดำเนินงานเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาของชุมชน จึงส่งผลให้กลุ่มเป้าหมายของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์สามารถเข้าถึงบริการและสวัสดิการสังคมของภาครัฐตามที่กฎหมายกำหนด เช่น พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546 กำหนดให้มีการจัดบริการทางการแพทย์และการสาธารณสุขการประกอบอาชีพหรือฝึกอาชีพที่เหมาะสมการช่วยเหลือผู้สูงอายุซึ่งได้รับอันตรายจากการถูกรังแกหรือถูกละเมิดสิทธิโดยมิชอบด้วยกฎหมายหรือถูกทอดทิ้งการจัดที่พักอาศัยอาหารและเครื่องนุ่งห่มให้ตามความจำเป็นอย่างทั่วถึง การสงเคราะห์ในการจัดการศพตามประเพณี เป็นต้น และพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.2550 กำหนดให้มีการบริการฟื้นฟูสมรรถภาพ เช่น กระบวนการทางการแพทย์การฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอาชีพและการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระ การจัดสวัสดิการเบี้ยยังชีพความพิการ การปรับสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย เป็นต้น รวมทั้งพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในจังหวัดสงขลาให้ดีขึ้นในระดับหนึ่งซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์ (2550, น.11-13) ที่ศึกษาเรื่อง อสม.: ศักยภาพและยุทธศาสตร์ ในสถานการณ์การเปลี่ยนแปลง พบว่า อสม. ส่วนใหญ่ได้รับการคัดเลือกจากความไว้วางใจและเชื่อถือของชุมชน อุทิศตนให้กับการทำงานเพื่อชุมชน และมีความสามารถในการทำงานให้เสร็จสิ้นในระยะเวลาสั้น ๆ โดยเฉพาะการสำรวจและรวบรวมข้อมูล ทั้งนี้ อพม. ยังทำหน้าที่ประสานการดำเนินงานกับเครือข่ายในระดับชุมชนและนอกชุมชน ทั้งภาครัฐและเอกชน โดยการประสานงานและการส่งต่อผู้รับบริการ เพื่อร่วมกันในการดำเนินงานเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน รวมทั้งยัง

เป็นผู้ผลักดันหรือกระตุ้นให้ชุมชนร่วมมือร่วมใจกัน ระดมความคิดเพื่อจัดทำแผนชุมชน ซึ่งจะทำให้ชุมชนทราบถึงสภาพปัญหาและความต้องการในพื้นที่ สามารถพึ่งตนเองได้ และยังสามารถคล้องกับงานวิจัยของ จรรยา พุคยาภรณ์ และคณะ (2557, น.135) ซึ่งศึกษาการพัฒนาและแก้ไขความเหลื่อมล้ำทางสังคมในกรุงเทพมหานคร: กรณีศึกษาชุมชนโรงซ้อ 45 แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ พบว่า การพัฒนาด้านกายภาพของชุมชนถือเป็นความต้องการจำเป็นของชุมชน ในขณะที่คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในภาพรวมในระดับปานกลางในการจัดทำแผนชุมชน และเข้ามามีส่วนร่วมในด้านการร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมรับผลประโยชน์ รวมทั้งส่งผลให้ชุมชนทราบถึงสภาพปัญหาและความต้องการในพื้นที่

เช่นเดียวกับงานวิจัยของ ยุทธศักดิ์ บัวแก้ว (2553, น.112-113) ที่ศึกษาการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนในเขตอำเภอภูคดจับ จังหวัดอุดรธานี พบว่า ปัญหาการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนในด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล สอดคล้องกับงานวิจัยของ เสมอ ชั่งทอง (2551, น.227) ที่ศึกษาการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนในชุมชนเขตเทศบาลนครนครราชสีมา พบว่า การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนในชุมชนเขตเทศบาลนครนครราชสีมาโดยภาพรวม ประชาชนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนอยู่ในระดับปานกลางทุกด้านโดยด้านที่ประชาชนมีส่วนร่วมมากที่สุด คือ ด้านการเมือง รองลงมาคือ ด้านสังคม และด้านการบริหารตามลำดับ และเป็นไปในแนวทางเดียวกับงานวิจัยของ นิภา สิงห์รัตน์ (2552, น.73) ที่ศึกษาการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของครูในสถานศึกษาอำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรี พบว่า ครูในสถานศึกษามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง โดยครูในสถานศึกษามีส่วนร่วมในด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารอยู่ในระดับปานกลางเรียงลำดับจากคะแนนเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 อันดับ ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของชุมชน รองลงมาคือ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และด้านการมีส่วนร่วมคิดและวางแผน

มุมมองคุณภาพชีวิต

การปฏิบัติงานของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา มีส่วนช่วยส่งเสริมคุณภาพชีวิตของคนในจังหวัดสงขลาให้ดีขึ้น ใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพ ด้านจิตใจ และอารมณ์ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม กล่าวคือ **ด้านสุขภาพ** อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลามีการปฏิบัติงานในการประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาช่วยเหลือตามบทบาทภารกิจของหน่วยงานนั้น ๆ เช่น การประสานเรื่องการดูแลสุขภาพ และการทำกายภาพบำบัดให้แก่คนพิการและผู้สูงอายุกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

การขอสนับสนุนรถเข็นสำหรับผู้สูงอายุและคนพิการจากสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น ซึ่งเป็นไปตามบทบาทภารกิจของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลาในการชี้เป้า ฝ้าระวัง สอดคล้องกับงานวิจัยของธานีรัตน์ ผ่องแผ้ว (2558, น.74-100) ที่ศึกษา คุณภาพชีวิตคนพิการขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า คุณภาพชีวิตของคนพิการในด้านร่างกายอยู่ในระดับปานกลาง โดยเฉพาะการเจ็บป่วยตามร่างกาย เช่น ปวดหัว ปวดท้อง ปวดตามตัว เป็นต้น ทำให้ไม่สามารถทำในสิ่งที่ต้องการ และมีความจำเป็นต้องไปรับการรักษาพยาบาล เพื่อที่จะทำงานหรือมีชีวิตอยู่ไปได้ในแต่ละวัน ส่วนการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการด้านสุขภาพขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอท่าศาลาจะต้องมีการประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การช่วยเหลือดูแลรักษาตามสภาพความพิการ ในด้านการรักษา การจัดหาอุปกรณ์ที่อำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ เช่น รถโยก รถเข็น ไม้เท้า เป็นต้น ให้ทางสถานีนามัยร่วมกับชมรม อสม. ในชุมชนจัดทำกิจกรรมการเยี่ยมบ้านและทำกายภาพแก่คนพิการที่ถูกวิธี ตลอดจนการสร้างอาชีพที่เหมาะสมและยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุทธิพงศ์ บุญผดุง (2554, น.80) ที่ศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในท้องถิ่นโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า คุณภาพชีวิตด้านสภาพร่างกายที่ดีมีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ปัจจัยด้านการใส่ใจเรื่องสุขภาพและปัจจัยด้านการบริโภคที่ดี และสอดคล้องกับความต้องการและความสามารถของคนพิการรวมทั้งมีการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 และพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.2550 ในการจัดบริการทางการแพทย์และการสาธารณสุข

ด้านจิตใจและอารมณ์

อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดสงขลา มีการปฏิบัติงานในการเข้าไปเยี่ยมเยียนผู้ประสบปัญหาทางสังคมโดยการเข้าไปเยี่ยมเยียน พูดคุย สอบถามความเป็นอยู่ของกลุ่มเป้าหมาย เช่น ผู้สูงอายุ คนพิการ ผู้ประสบปัญหาทางสังคม เป็นต้น เพื่อเป็นการให้กำลังใจซึ่งช่วยลดความหวาดหรืออ้างว้างลงได้ และการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดี รวมทั้งให้คำปรึกษาแนะนำและการหาแนวทางในการช่วยเหลือ สอดคล้องกับงานวิจัยของสุทธิพงศ์ บุญผดุง (2554, น.80) ที่ศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในท้องถิ่นโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า คุณภาพชีวิตด้านสภาพอารมณ์ที่ดีมีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ปัจจัยด้านความหวาดอ้างว้าง ปัจจัยด้านความสุขกายสบายใจ คุณภาพชีวิต ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล มีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ปัจจัยด้านปฏิสัมพันธ์ในครอบครัวมิตรสหายและเพื่อนบ้าน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของธานีรัตน์ ผ่องแผ้ว (2558, น.98-99) ที่ศึกษาคุณภาพชีวิตคนพิการขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า คนพิการรู้สึกว่าคุณภาพชีวิตมีความหมายและคนพิการมีความรู้สึกไม่ดี เช่น

รู้สึกเหงา เศร้า หดหู่ สิ้นหวัง วิตกกังวล และการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการด้านจิตใจ จะต้องมีการให้กำลังใจ และจัดให้มีการพบปะพูดคุยกันระหว่างคนพิการ

ด้านสังคม

อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา มีการปฏิบัติงานในการเข้าไปเยี่ยมเยียนผู้ประสบปัญหาทางสังคมที่เดือดร้อนและต้องการประกอบอาชีพ โดยการเข้าไปช่วยสนับสนุนเงินทุนประกอบอาชีพและอุปกรณ์ที่ใช้ในการประกอบอาชีพทำให้ผู้ประสบปัญหาทางสังคมสามารถมีอาชีพเลี้ยงตนเองได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของธานีรัตน์ ผ่องแผ้ว (2558, น.98-99) ที่ศึกษาคุณภาพชีวิตคนพิการขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า คนพิการพอใจกับการผูกมิตรหรือเข้ากับคนอื่นอย่างที่ผ่านมา และการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านความสัมพันธ์ทางสังคม โดยการจัดให้มีกิจกรรมร่วมกันระหว่างคนพิการกับชุมชน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของโปรดปราน เพชรสด (2558, น.84-85) ที่ศึกษาแนวโน้มการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ เพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ ชุมชนบ้านจำรุง จังหวัดระยองพบว่า การช่วยเหลือให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยการให้ผู้สูงอายุสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสม ช่วยเหลือตนเองได้ตามอัตภาพ ไม่เป็นภาระ ให้แก่ผู้อื่น

ด้านสิ่งแวดล้อม

อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา มีการปฏิบัติงานในการประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อขอรับการสนับสนุนเงินทุนประกอบอาชีพสำหรับคนพิการ และเงินทุนสำหรับการซ่อมแซมปรับปรุงที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุและคนพิการ รวมทั้งการเข้าไปมีส่วนร่วมในการปรับปรุงและซ่อมแซมที่พักอาศัยของผู้สูงอายุและคนพิการ สอดคล้องกับงานวิจัยของสุทธิพงศ์ บุญผดุง (2554, น.80) ที่ศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในท้องถิ่นโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า คุณภาพชีวิตด้านสภาพความเป็นอยู่ที่ดีมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องได้แก่ปัจจัยด้านการดำรงชีพและปัจจัยด้านรายรับและรายจ่าย และสอดคล้องกับงานวิจัยของธานีรัตน์ ผ่องแผ้ว (2558, น.99) ที่ศึกษาคุณภาพชีวิตคนพิการขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอท่าศาลาจะต้องดำเนินการวางแผนในการปรับปรุง ซ่อมแซมที่อยู่อาศัยเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพความพิการและการใช้ชีวิตประจำวันของคนพิการและจัดให้มีการฝึกอบรมอาชีพที่เหมาะสมกับความต้องการ และความสามารถของคนพิการ

มุมมองการพัฒนาการปฏิบัติงาน

จากผลการวิเคราะห์ SWOT พบว่า อพม. มีจุดอ่อน ได้แก่ อพม.ยังต้องการพัฒนา ด้านทักษะในการปฏิบัติงานและมีหลายบทบาทหน้าที่ รวมทั้งต้องการการยอมรับและความร่วมมือ ในการปฏิบัติงานจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน เนื่องจากคนในจังหวัดสงขลาจะรู้จัก อพม.สงขลา ค่อนข้างน้อย เพราะงานของ อพม. ยังไม่เป็นรูปธรรมชัดเจนและขาดความต่อเนื่อง ขณะที่องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่ก็ยังไม่รู้จักบทบาทของ อพม. จึงไม่ได้ให้ความสำคัญและสนับสนุน กิจกรรมของ อพม. มากนัก ส่วนอุปสรรค ได้แก่ ขาดงบประมาณและเครื่องมือสนับสนุน ในการปฏิบัติงานในระดับพื้นที่สอดคล้องกับงานวิจัยของอภิชัย จตุพรวาท (2557, น.2) ที่ศึกษาปัจจัย ที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครคุมประพฤติจังหวัดนครสวรรค์ พบว่า อาสาสมัครคุมประพฤติบางรายยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการส่งเคราะห์ ทำให้ผู้ถูกคุมความ ประพฤติหรือผู้เข้ารับการฟื้นฟูไม่ได้รับความช่วยเหลือจากสำนักงานคุมประพฤติ เช่นนี้ จึงนำไปสู่ แนวทางการพัฒนา อพม.สงขลา อันได้แก่ **ประการแรก** กระบวนการพัฒนาสังคมและความมั่นคง ของมนุษย์ควรมีการกำหนดบทบาทหน้าที่และแนวทางการทำงานของ อพม. ที่ชัดเจน **ประการที่สอง** การอบรมเพื่อเพิ่มทักษะให้กับ อพม. โดยสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด สงขลาควรจัดอบรมทักษะที่จำเป็นสำหรับ อพม. ในการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับสถานการณ์ ที่เปลี่ยนแปลงไป สอดคล้องกับงานวิจัยของมินตรา สารระักษ์ (2553, น.39) ซึ่งศึกษาการเสริมสร้าง ศักยภาพอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) พบว่า อสม.เป็นบุคลากรที่มีบทบาทสำคัญ ในชุมชน และเป็นบุคคลที่ใกล้ชิดประชาชนในชุมชนมากที่สุด จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะได้รับ การเสริมสร้างศักยภาพในด้านการดูแลและเสริมสร้างสุขภาพในเบื้องต้นให้ทันสมัยและเหมาะสม กับสถานการณ์ปัจจุบัน **ประการที่สาม** การสนับสนุนเครื่องมือและงบประมาณในการปฏิบัติงาน โดยสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลาควรมีการสนับสนุนเครื่องมือ และงบประมาณในการปฏิบัติงานให้แก่ อพม.สงขลา สอดคล้องกับงานวิจัยของเสกสรร มานวิโรจน์ (2556, น.8) ที่ศึกษาการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับอาสาสมัครประเภทผู้ปฏิบัติภารกิจเดิน เบื้องต้นในระบบการแพทย์ฉุกเฉินของประเทศไทย พบว่า ปัจจัยนำเข้าในการพัฒนางาน ประกอบด้วย ทรัพยากรมนุษย์ ได้แก่ วิทยากรผู้เข้ารับการอบรม ทรัพยากรทางกายภาพ ได้แก่ อาคารและวัสดุสำหรับการจัดการศึกษา ทรัพยากรการเงิน และระบบสารสนเทศ สิ่งเหล่านี้ล้วนส่งผล ให้การปฏิบัติงานนั้น ๆ ประสบความสำเร็จด้วยดี และ**ประการที่สี่** การสร้างการยอมรับและความ ร่วมมือในการปฏิบัติงานให้กับ อพม.โดยอาศัยภาคีเครือข่ายเข้ามามีส่วนร่วม โดยเฉพาะสำนักงาน พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา ซึ่งมีส่วนขับเคลื่อนการทำงานของ อพม.สงขลา เช่นเดียวกับงานวิจัยของศศิรินทร์ วาสิน และคณะ (2556, น.84) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิต

คนพิการในจังหวัดนนทบุรี พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตคนพิการในจังหวัดนนทบุรี คือ ภาครีเอช่ายคนพิการซึ่งมีอิทธิพลทางบวกกับคุณภาพชีวิตคนพิการมากที่สุด

กล่าวโดยสรุปได้ว่า อพม.เป็นคนที่พื้นที่ที่มีจิตอาสาช่วยเหลือผู้อื่น มีบทบาทในการชี้เป้า เฝ้าระวัง โดยการสำรวจ รวบรวมข้อมูล และนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มเป้าหมายที่ประสบปัญหาข้อมูลด้านสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน เพื่อนำไปสู่การดำเนินงานเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาของชุมชนการเชื่อมกลุ่มเดิม เสริมสร้างกลุ่มใหม่ โดยการประสานการดำเนินงานกับเครือข่ายในระดับชุมชนและนอกชุมชน ทั้งภาครัฐและเอกชน และการจัดทำแผนชุมชน โดยการเป็นผู้ผลักดันหรือกระตุ้นให้ชุมชนร่วมมือร่วมใจกันและระดมความคิดเพื่อจัดทำแผนชุมชน ซึ่งจะทำให้ชุมชนทราบถึงสภาพปัญหาและความต้องการในพื้นที่ สามารถพึ่งตนเองได้ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่ โดยกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ควรมีการกำหนดบทบาทหน้าที่และแนวทางการทำงานของ อพม. ที่ชัดเจน และสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลาควรจัดอบรมทักษะที่จำเป็นสำหรับ อพม. สนับสนุนเครื่องมือและงบประมาณในการปฏิบัติงาน รวมทั้งสร้างการยอมรับและความร่วมมือในการปฏิบัติงานต่อไป

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ข้อเสนอแนะระดับปฏิบัติ

ผลการศึกษา พบว่า อพม.ยังต้องการพัฒนาด้านความรู้และทักษะในการปฏิบัติงานด้านสังคม ดังนั้น สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลาควรมีการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มความรู้ความสามารถ และพัฒนาทักษะที่เหมาะสมในการปฏิบัติงาน รวมทั้งมีคู่มือ การปฏิบัติงานตามบทบาทภารกิจให้สอดคล้องกับนโยบายและแนวทางการปฏิบัติงานของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ รวมทั้งสนับสนุนเครื่องมือและงบประมาณในการปฏิบัติงาน โดยการสนับสนุนงบประมาณในการปฏิบัติงาน เช่น ค่าน้ำมันรถยนต์หรือรถจักรยานยนต์ เป็นต้น เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน ตลอดจนให้สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นหน่วยงานช่วยเผยแพร่การทำงานของ อพม. เพื่อสร้างการยอมรับให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะระดับนโยบาย

จากการศึกษา พบว่า อพม.ปฏิบัติงานหลายบทบาทหน้าที่ จึงทำให้การปฏิบัติงานไม่เต็มที่ และต้องการการยอมรับและความร่วมมือในการปฏิบัติงานจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ดังนั้น กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ควรมีการสร้างเสถียรภาพในการปฏิบัติงานของ อพม. โดยมีหลักเกณฑ์และระเบียบการเบิกจ่ายในการปฏิบัติงานของ อพม. และมีการกำหนดบทบาท

หน้าที่และแนวทางการทำงานของ อพม. ที่ชัดเจนยิ่งขึ้นในการสร้าง การยอมรับและความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติงานตามหน้าที่ของ อพม.สงขลา ยังไม่มีการประเมินผลเชิงนโยบายที่ชัดเจนว่าบทบาทหน้าที่ของ อพม.สงขลา เป็นไปตามนโยบายที่กำหนดไว้หรือไม่ อย่างไร ดังนั้น ควรจะมีการวิจัยและประเมินผลเชิงนโยบายเพื่อให้เกิดความชัดเจนสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

บรรณานุกรม

- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2557). เอกสารประกอบการฝึกอบรมแกนนำ
อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ระดับจังหวัด ปี 2558. กรุงเทพฯ:
สำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2558). คู่มือการฝึกอบรมอาสาสมัครพัฒนา
สังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.). กรุงเทพฯ: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความ
มั่นคงของมนุษย์.
- โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์. (2550). อสม.: ศักยภาพและยุทธศาสตร์ในสถานการณ์การเปลี่ยนแปลง.
หมออนามัย. 17 (3), 11-13.
- จรรยา พุคยาภรณ์, สรพล บุรณกุล, และสุพัฒน์กุล ภัคโชค. (2557). การพัฒนาและแก้ไขความ
เหลื่อมล้ำทางสังคมในกรุงเทพมหานคร: กรณีศึกษาชุมชนโรงซ้อน 45 แขวงลาดยาว
เขตจตุจักร กรุงเทพฯ. วารสารสมาคมนักวิจัย. 19 (1), 135-145.
- จุไรรัตน์ พลเลิศ. (2550). แนวทางการสร้างเครือข่ายอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคง
ของมนุษย์เพื่อปฏิบัติงานด้านสวัสดิการสังคม. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตร์
มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- ชนะโชค คำวัน. (2553). แนวทางการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบล
ปลาปาก จังหวัดนครพนม. รายงานการศึกษาอิสระรัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต.
มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.
- ชุตินา พิษิตรณชัยกุล. (2557). การเข้าสู่งานอาสาสมัครและบทบาทอาสาสมัครในสถานสงเคราะห์
เด็กอ่อนพิการทางสมองและปัญญาจังหวัดนนทบุรี. วารสารราชวิทยาลัยราชสุดา. 10 (13),
11-12.
- ญาณินี รัตติโชติ. (2553). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุข
ประจำหมู่บ้าน กรณีศึกษาเทศบาลเมืองคองหงส์ อำเภอนาทม จังหวัดสงขลา.
วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, สงขลา.
- ณัฐนิชากร ศรีบริบูรณ์. (2550). การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุของจิตอาสาของนักเรียนมัธยมศึกษาตอน
ปลายในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์
มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ณัฐารีย์ จินดาวงศ์ ปภาวดี มนตรีวัต และไตรรัตน์ โภคพลากรณ์. (2556). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการ
ปฏิบัติงานของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนครศรีธรรมราชใน
การเฝ้าระวังและเตือนภัยทางสังคม. วารสารการจัดการสมัยใหม่. 11 (2), 138-150.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- ทิพย์วัลย์ เรืองขจร. (2554). *วิทยาศาสตร์เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต*. สงขลา: คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.
- ธานีษฐ์ กองแก้ว. (2550). จิตอาสา ช่วยพัฒนาสังคม. *สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ*. 8 (87), 23-25.
- ธานีรัตน์ ผ่องแผ้ว. (2558). *คุณภาพชีวิตคนพิการขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช : ปัจจัยที่มีผลและแนวทางการพัฒนา*. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, สงขลา.
- ธิดาชนก วงศ์พิทักษ์. (2556). *ปัจจัยจิตสังคมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมจิตอาสาของนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- ธีราพร ทองปัญญา วีระฉัตร สุปัญญา ประสงค์ ต้นพิชัย และสันติ ศรีสวนแดง. (2558). จิตสำนึกต่อการพัฒนาชุมชนของเยาวชน: กรณีศึกษากลุ่มเยาวชนอาสาสมัครพัฒนาชุมชนช่วยเหลือหมอนทอง. *วารสารเกษตรศาสตร์ (สังคม)*. 36 (3), 483-497.
- นพพร ทิพวงศ์. (2552). *การพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เพื่อการปฏิบัติงานด้านสวัสดิการสังคม*. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- นวลน้อย ตริรัตน์ และคณะ. (2559). *“คุณธรรมในอาเซียน :จิตอาสาในอาเซียนภาคพื้นทวีป” กรณีศึกษา : ประเทศไทย ลาว พม่า เวียดนาม และกัมพูชา*. กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิภา สิงหารัตน์. (2552). *การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของครูในสถานศึกษาอำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรี*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี, จันทบุรี.
- บุญใจ ศรีสถิตยัณราภรณ์. (2553). *ระเบียบวิธีการวิจัยทางพยาบาลศาสตร์*. กรุงเทพฯ: ยูแอนด์ไอ อินเตอร์ มีเดีย.
- ประวีตร พิสุทธิโสภณ. (2552). *จิตอาสา คือ อะไร?*. ค้นเมื่อ 20 ธันวาคม 2559, จาก: <http://mangkaproon.multiply.com>.
- ปิยะนาถ สรวิสูตร. (2552). *แรงจูงใจของผู้นำเยาวชนที่มีจิตอาสาในการทำกิจกรรมเพื่อสังคม กรณีศึกษาสภาเยาวชนกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- ปิยากร หวังมหาพร. (2556). พัฒนาการเชิงนโยบายอาสาสมัครไทย: จากความมั่นคงสู่การพัฒนาสังคม. *วารสารวิชาการศรีปทุม ชลบุรี*. 10 (2), 15-26.
- โปรดปราน เพชรสด. (2558). แนวโน้มการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ เพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ ชุมชนบ้านจำรุง จังหวัดระยอง. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร, กรุงเทพฯ.
- มนัส โนนุช. (2557). การพัฒนาบทบาทอาสาสมัครในการปฏิบัติงานช่วยเหลือผู้ประสบภัย : กรณีศึกษามูลนิธิมิราเคิลออฟไลฟ์. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- มินตรา สารระรักษ์. (2553). การเสริมสร้างศักยภาพอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.). *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี*. 12 (2), 39-47.
- ยุทธศักดิ์ บัวแก้ว. (2553). การพัฒนาการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนในเขตอำเภอ กุดจับ จังหวัดอุดรธานี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, อุดรธานี.
- วรรณิ์ แกมเกตุ. (2551). *วิธีวิทยาการวิจัยทางสังคมศาสตร์*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วัลย์รัตน์ ยิ่งดำนุ่น. (2554). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ของโครงการจิตอาสา : กรณีศึกษานักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนบางมดวิทยา สี่ลูกหวาดจวนอุบลรัตน์. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- วัชรีย์ พุ่มทอง และตฤตถ์นัย นพคุณ. (2550). ดัชนีชี้วัดความสุขของภาครัฐและภาคีพัฒนา. *วารสารเศรษฐกิจและสังคม*. 1 (3), 60-68.
- ศศินันท์ วาสิน, ธาเดช เกิดวิชัย, และวรางคณา จันทร์คง. (2556). ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตคนพิการในจังหวัดนนทบุรี. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*. 7 (2), 83-96.
- ศรีสุดา มีชำนานญ. (2553). คุณภาพชีวิตของประชาชนในอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย*. 1 (2), 277-278.
- ศิวพร ละม้ายนิล. (2557). *ประสบการณ์ชีวิตการเป็นอาสาสมัครดวงตามืด: การศึกษาเชิงปรากฏการณ์วิทยา*. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- ศุภณีย์คุณธรรม. (2550). คุณธรรม. *วารสารคุณธรรม*. 2 (8), 3-5.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- เสกสรร มานวิโรจน์. (2556). การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับอาสาสมัครประเภทผู้ปฏิบัติภารกิจเงินเบื้องต้นในระบบการแพทย์ฉุกเฉินของประเทศไทย. *วารสารสุทธิปริทัศน์*. 27 (82), 7-22.
- เสมา ชังทอง. (2551). การศึกษาการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนในชุมชนเขตเทศบาลนครนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, นครราชสีมา.
- สิงหา จันทริย์วงศ์. (2551). การพัฒนารูปแบบที่เหมาะสมสำหรับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชนบทโดยใช้ครอบครัวเป็นศูนย์กลาง. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- สุขศรี สงวนสัตย์. (2552). คุณภาพชีวิตของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี. กรุงเทพฯ: กองพัฒนานักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- สุคนธ์ธา เล็งเจริญ. (2556). การวิเคราะห์โครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อจิตสำนึกสาธารณะในนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- สุพร คุณา. (2552). แนวทางการปรับปรุงคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลหนองขาว อำเภอกำแพง จังหวัดกาญจนบุรี. การศึกษาอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจและชุมชน วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.
- สุพรรณิ คลังทอง. (2557). แนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ในจังหวัดอำนาจเจริญ. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, อุบลราชธานี.
- สุพัฒนา บุญแก้ว. (2556). ปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมอาสาสมัครของอาสาสมัครในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- สุภาคี จันทวานิช. (2557). วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุทธิพงศ์ บุญผดุง. (2554). รายงานการวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในท้องถิ่นโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง (ระยะที่ 1). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา. (2559). *ข้อมูลอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา*. สงขลา: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดนครราชสีมา. (2559). *คุณภาพชีวิตประชาชนจังหวัดนครราชสีมาจากข้อมูลพื้นฐานการพัฒนาชนบท ประจำปี 2559*. นครราชสีมา: สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดนครราชสีมา.
- สำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2556). *ความมั่นคงของมนุษย์ประเทศไทย ปี 2554*. เอกสารวิชาการ สมพ.1 ลำดับที่ 89 กรุงเทพฯ: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- อภิชัย จตุพรวาท. (2557). *ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครคุมประพฤติจังหวัดนครสวรรค์*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, กรุงเทพฯ

บุคลากรกรม

นายเล็ก กุลนิล, สัมภาษณ์วันที่ 15 พฤศจิกายน 2559. ที่องค์การบริหารส่วนตำบลบางกล้า
ตำบลบางกล้า อำเภอบางกล้า จังหวัดสงขลา

นางน้อย อินทอง, สัมภาษณ์วันที่ 15 พฤศจิกายน 2559. ที่สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคง
ของมนุษย์จังหวัดสงขลา ศาลากลางจังหวัดสงขลา ตำบลบ่อยาง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

นางพั้ว กุมบุรี, สัมภาษณ์วันที่ 15 พฤศจิกายน 2559. ที่บ้านเลขที่ 33 หมู่ 1 ตำบลคลองอู่ตะเภา
อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

นางอ้อม พรหมแก้ว, สัมภาษณ์วันที่ 15 พฤศจิกายน 2559. ที่บ้านเลขที่ 35/1 ตำบลนาหม่อม
อำเภอนาหม่อม จังหวัดสงขลา

นางสัญลักษณ์ ไชยศร, สัมภาษณ์วันที่ 18 พฤศจิกายน 2559. ที่บ้านเลขที่ 9808 หมู่ 5 ตำบลทุ่งลาน
อำเภอคลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา

นางพรทิพย์ จุลพันธ์, สัมภาษณ์วันที่ 14 พฤศจิกายน 2559. ที่บ้านเลขที่ 33 ตำบล แม่ทอม อำเภอ
บางกล้า จังหวัดสงขลา

นางสาวปานิศา พัฒนกุล, สัมภาษณ์วันที่ 15 พฤศจิกายน 2559. ที่บ้านเลขที่ 55/3 หมู่ 6
ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

นางนพวรรณ แก้วดำ, สัมภาษณ์วันที่ 18 พฤศจิกายน 2559. ที่บ้านเลขที่ 42/6 หมู่ 1 ตำบลกระแสดิ้นธุ์
อำเภอกระแสดิ้นธุ์ จังหวัดสงขลา

นางอารีย์ เรืองสุข, สัมภาษณ์วันที่ 15 พฤศจิกายน 2559. ที่บ้านเลขที่ 115/7 หมู่ 5 ตำบลทับช้าง
อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา

นางลักขณา หมัดอาดัม, สัมภาษณ์วันที่ 14 พฤศจิกายน 2559. ที่บ้านเลขที่ 111/3 หมู่ 6 ตำบลพังลา
อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา

นายถิรคุณ จันทรวงศ์, สัมภาษณ์วันที่ 18 พฤศจิกายน 2559. ที่บ้านเลขที่ 168 ตำบลระโนด
อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา

นางฉายะ บิลหีม, สัมภาษณ์วันที่ 20 พฤศจิกายน 2559. ที่บ้านเลขที่ 13/1 หมู่ 1 ตำบลคลองอู่ตะเภา
อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

นางสาวปิเสาะ หมัดโต๊ะเหล็ก, สัมภาษณ์วันที่ 20 พฤศจิกายน 2559. ที่บ้านเลขที่ 590 หมู่ 10
ตำบลกำแพงเพชร อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา

นางสาวชะอ้อน สิ้นธุ์สาย, สัมภาษณ์วันที่ 20 พฤศจิกายน 2559. ที่บ้านเลขที่ 69 ตำบล ป่าขาด
อำเภอ ระโนด จังหวัดสงขลา

- นางหนูผิว จันทรัตน์, สัมภาษณ์วันที่ 21 พฤศจิกายน 2559. ที่บ้านเลขที่ 70/2 หมู่ 1
ตำบล บ้านขาว อำเภอ ระโนด จังหวัดสงขลา
- นายคล่อง ศรีสุทธิ, สัมภาษณ์วันที่ 21 พฤศจิกายน 2559. ที่บ้านเลขที่ 15/1 หมู่ 3 ตำบลคลองอู่ตะเภา
อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
- นางเดือนจิต ศรีสวัสดิ์, สัมภาษณ์วันที่ 20 พฤศจิกายน 2559. ที่บ้านเลขที่ 15/1 หมู่ 3
ตำบลแม่ทอม อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา
- นางสาวพัชรินทร์ ทุมพันธ์, สัมภาษณ์วันที่ 22 พฤศจิกายน 2559. ที่สำนักงานพัฒนาสังคมและความ
มั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
- นายจรัส ชุมปาน, สัมภาษณ์วันที่ 22 พฤศจิกายน 2559. ที่สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคง
ของมนุษย์จังหวัดสงขลา อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
- นายประเสริฐ ป้องกัน, สัมภาษณ์วันที่ 26 พฤศจิกายน 2559. ที่บ้านเลขที่ 74/2 หมู่ที่ 2
ตำบลบ้านขาว อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา
- นางกันยา ชนะสงคราม, สัมภาษณ์วันที่ 28 พฤศจิกายน 2559. ที่บ้านเลขที่ 13/2 หมู่ที่ 3
ตำบลเปียน อำเภอสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา
- นางเทียบ แซ่ล่อ, สัมภาษณ์วันที่ 29 พฤศจิกายน 2559. ที่บ้านเลขที่ 95 หมู่ที่ 13 ตำบลบางเหรียง
อำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา
- นายอักษร พุทธพงศ์, สัมภาษณ์วันที่ 30 พฤศจิกายน 2559. ที่บ้านเลขที่ 23/2 หมู่ที่ 3
ถนนอินทริวิเชียร ตำบลจะทิ้งพระ อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา
- นางสาวอารยา ทองแสง, สัมภาษณ์วันที่ 21 พฤศจิกายน 2559. ที่บ้านเลขที่ 22/3 หมู่ที่ 2
ตำบลสะพานไม้แก่น อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา
- นางสาวมีย่า มะหอมวัน, สัมภาษณ์วันที่ 19 พฤศจิกายน 2559. ที่บ้านเลขที่ 12 หมู่ที่ 8 ตำบลทุ่งพอ
อำเภอสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา
- นางอรุณ สุ่มแก้ว, สัมภาษณ์วันที่ 19 พฤศจิกายน 2559 .ที่บ้านเลขที่ 28 หมู่ที่ 6 ตำบลเกาะสะบ้า
อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบสัมภาษณ์การวิจัย

**แบบสัมภาษณ์อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลาที่มีผลการ
ปฏิบัติงานดี**
**เรื่องอาสาสมัครกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต กรณีศึกษาอาสาสมัครพัฒนาสังคมและ
ความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา**

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ชื่อ-นามสกุล.....
อายุ.....ปี
สถานภาพสมรส.....
ระดับการศึกษา.....
ระยะเวลาที่ปฏิบัติงานเป็น อพม.ปี

**ส่วนที่ 2 ลักษณะการปฏิบัติงานอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา
ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต**

1. ลักษณะการปฏิบัติงานของท่านในบทบาทอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลาในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนสงขลาใน 3 ด้าน ได้แก่
 - ด้านชี้เป้าเฝ้าระวัง
 - ด้านเชื่อมกลุ่มเดิมเสริมสร้างกลุ่มใหม่
 - ด้านร่วมใจทำแผนชุมชน เป็นอย่างไร โปรดอธิบายในแต่ละด้าน
2. ท่านคิดว่าการปฏิบัติงานของท่านสามารถช่วยเหลือ/พัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่ได้หรือไม่ โปรดอธิบาย
3. ขอให้ท่านยกตัวอย่าง case ที่ท่านภูมิใจ/ประทับใจที่ได้เข้าไปช่วยเหลือหรือพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น จำนวน 1 case
4. ขอให้ท่านยกตัวอย่าง case ที่ท่านไม่สามารถเข้าไปช่วยเหลือหรือพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นได้ จำนวน 1 case และท่านมีแนวทางในการแก้ไขปัญหาอย่างไร โปรดอธิบาย
5. ท่านมีปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานเพื่อช่วยเหลือ/พัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่หรือไม่ ถ้ามีปัญหาโปรดอธิบายว่าเป็นอย่างไร
6. ในตำบลของท่าน ท่านคิดว่ามีอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์คนใดที่มีผลการปฏิบัติงานไม่ค่อยดีหรือไม่ค่อยมาปฏิบัติงาน โปรดบอกชื่อ-นามสกุล (การสัมภาษณ์ครั้งนี้จะเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการศึกษาเท่านั้น และจะเก็บข้อมูลเป็นความลับ)

แบบสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
เรื่อง อาสาสมัครกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต กรณีศึกษาอาสาสมัครพัฒนาสังคมและ
ความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ชื่อ-นามสกุล.....

อายุ.....ปี

สถานภาพสมรส.....

ระดับการศึกษา.....

อาชีพ.....

ลักษณะกลุ่มเป้าหมาย

- เด็กเยาวชน สตรี คนพิการ ผู้สูงอายุ คนไร้ที่พึ่ง
 คนขอทาน ครอบครัว อื่น ๆ.....

ส่วนที่ 2 ลักษณะปัญหาที่ประสบอยู่

- ท่านมีความเดือดร้อนหรือมีปัญหาที่ประสบอยู่ที่ไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยตนเองมีอะไรบ้าง และต้องการให้ช่วยเหลืออย่างไร

- อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลาได้เข้ามาช่วยเหลือ/พัฒนาคุณภาพชีวิตของท่านใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพ ด้านจิตใจและอารมณ์ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อมอย่างไรบ้าง โปรดอธิบาย

- การช่วยเหลือ/พัฒนาคุณภาพชีวิตของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลาตรงกับความต้องการของท่านหรือไม่ อย่างไร โปรดอธิบาย

- ท่านมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลาหรือไม่ ถ้ามีโปรดอธิบาย

ภาคผนวก ข
บทความนำเสนอ

อาสาสมัครกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนในจังหวัดสงขลา กรณีศึกษาอาสาสมัครพัฒนาสังคม
และความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา

VOLUNTEERS AND DEVELOPMENT OF QUALITY OF LIFE AMONG PEOPLE IN
SONGKHLA PROVINCE: A CASE STUDY OF SONGKHLA PROVINCIAL SOCIAL
DEVELOPMENT AND HUMAN SECURITY VOLUNTEERS

นงนุช จิตตะเสโณ*, อุทัย ปริญาสุทินันท์

Nongnuch Jittasano*, Utai Parinyasutinun

นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
M.A. Student, Human and Social Development, Faculty of Liberal Arts, Prince of Songkla
University

ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

Department of Educational Foundation, Faculty of Liberal Arts, Prince of Songkla University

*Corresponding Author, E-mail: nuch455@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการปฏิบัติงานของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลาเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาจากเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกคณะทำงานอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา จำนวน 36 คน โดยการสุ่มแบบเจาะจงจากอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลาที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นคณะทำงาน หัวหน้าส่วนราชการ และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องจากสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา จำนวน 2 คน และชาวบ้านผู้มีส่วนได้เสีย จำนวน 16 คน โดยสุ่มแบบเจาะจงจากผู้ที่ขึ้นทะเบียนการได้รับความช่วยเหลือจากอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา รวมทั้งสิ้น จำนวน 54 คน

ผลการวิจัย พบว่า อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลาเป็นกลไกการขับเคลื่อนงานด้านสังคมของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลาในพื้นที่ชุมชนทั้งในระดับจังหวัด อำเภอ และตำบล เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มเป้าหมายให้ดีขึ้น โดยการค้นหากลุ่มเป้าหมายที่ยังเข้าไม่ถึงบริการและเฝ้าระวังสถานการณ์ทางสังคมในพื้นที่ การประสานงานกับเครือข่ายในระดับชุมชนและนอกชุมชน การส่งต่อผู้รับบริการ และการเป็นผู้เชื่อมโยงการทำงานระหว่างภาครัฐกับท้องถิ่นการเป็นผู้ผลักดันและกระตุ้นให้ชุมชนร่วมมือ ร่วมใจกัน และระดมความคิดเพื่อจัดทำแผนของชุมชน เพื่อบรรเทาปัญหาความเดือดร้อนให้กับประชาชนทุกกลุ่มเป้าหมาย ทั้งเด็ก เยาวชน ครอบครัว สตรี ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ ให้สามารถเข้าถึงสิทธิบริการของภาครัฐตามพระราชบัญญัติต่าง ๆ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องที่พึงได้รับในเบื้องต้น รวมทั้ง

การประสานส่งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อันจักนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในจังหวัดสงขลาต่อไป

คำสำคัญ : อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ การพัฒนาคุณภาพชีวิต

Abstract

The purpose of this qualitative study was to investigate Songkhla Provincial social development and human security volunteers and development of quality of life. Data were collected from related documents, and through in-depth interviews with 36 volunteers of Songkhla Provincial social development and human security who were selected using purposive sampling to work in a working group, head of government offices and 2 related officials from Office of Songkhla Provincial Social Development and Human Security, and 16 stakeholders selected through purposive sampling from 54 people who were registered as recipients of services given by Songkhla Provincial social development and human security volunteers.

The study found that Songkhla provincial social development and human security volunteers were a mechanism driving social work of Songkhla Provincial Office of Social Development and Human Security in communities at the provincial, district, and sub-district levels to improve quality of life of the target groups by identifying the target groups that have not accessed the services, conducting social watches in the areas, coordinating with networks inside and outside the communities, referral service recipients, motivating and encouraging community cooperation and participation in brainstorming to make plans to mitigate problems and troubles for all target groups, children, youth, families, women, underprivileged, disabled and elderly people so that they have access to the basic rights to state services specified in related acts and law. They also coordinate and refer to related organizations which would lead to development of quality of life among people living in Songkhla.

Keywords: Social Development and Human Security Volunteer, Development of Quality of Life

บทนำ

การเป็นอาสาสมัครนั้น ส่วนใหญ่เกิดจากการเป็นคนมีจิตสาธารณะหรือจิตอาสา โดยจิตอาสาในประเทศไทยมักเป็นการให้ทานที่ทำให้เกิดความสุขทั้งแก่ผู้ให้และผู้รับ จิตที่เต็มไปด้วยความเมตตา กรุณา พรารถนาดีต่อผู้อื่น อยากให้เขาพ้นทุกข์ โดยไม่หวังประโยชน์สุขหรือผลตอบแทนให้แก่ตัวเอง เป็นจิตที่ทำด้วยความบริสุทธิ์ใจ อย่างไรก็ตาม คำว่า “จิตอาสา” ก็มีมิติในทางธรรมด้วยคือ การให้เกิดจากความเมตตา กรุณา และการคิดถึงประโยชน์สุขของผู้อื่น ขณะเดียวกันก็เป็นการลดละตัวตน โดยนัยนี้ จิตอาสาจึงเป็นการปฏิบัติธรรมอย่างหนึ่งในมิติศาสนา (นวลน้อย ตรีรัตน์ และคณะ, 2559) และอาสาสมัครยังก่อให้เกิดการกระจายเศรษฐกิจไปสู่สังคมเนื่องจากกิจกรรมที่อาสาสมัครดำเนินการมักได้รับการสนับสนุนจากรัฐหรือหน่วยงานเอกชน ฉะนั้น อาสาสมัครจึงเป็นการลดภาระค่าใช้จ่ายภาครัฐ และช่วยสร้างความเหนียวแน่นและความเข้มแข็งของชุมชน รวมทั้งเป็นการส่งเสริมความไว้วางใจระหว่างประชาชน ตลอดจนช่วยพัฒนาค่านิยมของความมีน้ำหนึ่งน้ำใจเดียวกัน (ปิยากร หวังมหาพร, 2556) รวมทั้งอาสาสมัครจะเข้าไปมีส่วนช่วยในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในด้านต่างๆ เช่น 1) ด้านร่างกาย ได้แก่ การเสริมสร้างสุขภาพของร่างกายให้มีสถานะสุขภาพในระดับดี 2) การพัฒนาด้านจิตใจและอารมณ์ ได้แก่ การสร้างเสริมสุขภาพจิต การกำจัดความเครียด การพักผ่อนและนันทนาการ 3) การพัฒนาด้านสังคม ได้แก่ การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม การยึดหลักกฎหมายคุณธรรมและจริยธรรมในการดำเนินชีวิต เป็นต้น (ทิพย์วัลย์ เรืองขจร, 2554)

ในช่วงสามทศวรรษที่ผ่านมา ประเทศไทยมีการพัฒนาแบบทันสมัย มุ่งเน้นการพัฒนาวัตถุ มุ่งความร่ำรวยแต่ละเลยเรื่อง “การพัฒนามนุษย์” ทำให้เกิดผลกระทบทางด้านความสมดุลระหว่าง มนุษย์ สังคม และสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ ระบบเศรษฐกิจของสังคมสมัยใหม่ยังก่อให้เกิดปัญหา ตามมาหลายประการ เช่น การแตกสลายของครอบครัวในชนบท ปัญหาโสเภณีเด็ก โรคเอดส์ ปัญหา อาชญากรรม ปัญหาสิ่งแวดล้อม ฯลฯ ซึ่งการแก้ไขปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องละเอียดอ่อน ซึ่งต้อง ใกล้เคียงกับปัญหาและมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น การมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนก็ตีกรอบกับ ปัญหากำลังคนภาครัฐที่ลดลงในปัจจุบันก็ดี จึงจำเป็นต้องมีอาสาสมัครเข้ามาช่วยเป็นกลไกสำคัญใน การขับเคลื่อนงานด้านการช่วยเหลือและพัฒนาสังคม ทั้งเฝ้าระวัง ร่วมป้องกัน และแก้ไขปัญหาใน สังคม โดยอาสาสมัครจะเป็นพลังที่หนุนเสริมการดำเนินกิจกรรมที่เป็นภารกิจสำคัญของการพัฒนา สังคมและความมั่นคงของมนุษย์ซึ่งภารกิจด้านการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์นั้น มีขอบเขตกว้างขวางอันเกี่ยวข้องกับประชากรทุกกลุ่ม ซึ่งจำเป็นที่จะต้องส่งเสริมให้อาสาสมัครได้ เข้าใจ ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้เรียนรู้ถึงบทบาท หน้าที่ที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานเพื่อการพัฒนาสังคมในท้องถิ่นของตนเองด้วยความสมัคร ใจ และเป็นอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.) ในหมู่บ้านและชุมชนของตน

อันจะทำให้เกิดเครือข่ายการทำงานในระดับพื้นที่ที่จะเป็นพื้นฐานพลังสำคัญในสู่สังคมแห่งสันติสุข เอื้ออาทร นำอยู่และยั่งยืน (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2557)

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นกระทรวงภาคสังคมในการทำหน้าที่เกี่ยวกับการพัฒนาสังคม การสร้างความเป็นธรรมและความเสมอภาคในสังคม การส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพและความมั่นคงในชีวิต สถาบันครอบครัวและชุมชน เป็นกระทรวงที่เป็นกลไกหลักในการดำเนินนโยบายด้านสังคมของรัฐบาลให้ประชาชนทุกกลุ่มเป้าหมายโดยเฉพาะเด็ก เยาวชน สตรี ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ มีความมั่นคงในการดำรงชีวิต ส่งเสริม พัทธกิจ และคุ้มครองสิทธิของกลุ่มคนดังกล่าวให้มีชีวิตอยู่อย่างมีศักดิ์ศรีและมีความเสมอภาค มีความมั่นคงในการดำรงชีวิต โดยกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีการทำงานแบบบูรณาการ แนวคิด ทิศทาง และการบริหารงานอย่างเป็นระบบจากทุกภาคีทุกภาคส่วนและทุกระดับ โดยมีสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด เป็นหน่วยงานสังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ในระดับจังหวัด มีหน้าที่ในการส่งเสริมสนับสนุนอาสาสมัครอื่น ๆ ที่มีอยู่ในชุมชน และมีความต้องการที่จะเข้ามาทำงานด้านการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เพื่อมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหา รวมถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ด้วยเหตุนี้จึงได้มีการคัดเลือกผู้ที่จะเข้ามาทำหน้าที่เป็นจิตอาสาด้านการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และจัดให้มีการอบรมตามหลักสูตร รวมทั้งขึ้นทะเบียนเป็นอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด ตามระเบียบกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ว่าด้วยอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พ.ศ.2557 เพื่อเป็นกลไกสำคัญเชื่อมโยงบริการระหว่างภาครัฐสู่ระดับพื้นที่ขับเคลื่อนงานตามบทบาทภารกิจสามประการ อันได้แก่ **ประการแรก** “ชี้เป้า เฝ้าระวัง” เป็นการเสนอข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มเป้าหมายที่ประสบปัญหา และข้อมูลด้านสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนเพื่อนำไปสู่การดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาในพื้นที่โดยการสำรวจและรวบรวมข้อมูลกลุ่มเป้าหมายและผู้รับบริการ การเฝ้าระวัง การส่งเสริมและแก้ไขปัญหาด้านสังคมเบื้องต้น และการรายงานสถานการณ์ทางสังคมของชุมชน **ประการที่สอง** “เชื่อมกลุ่มเดิม เสริมสร้างกลุ่มใหม่” โดยจะเป็นผู้ทำหน้าที่ประสานการดำเนินงานกับเครือข่ายในระดับชุมชนและนอกชุมชน ทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อร่วมกันในการดำเนินงาน และเป็นกลไกเชื่อมโยงการทำงานระหว่างภาครัฐกับท้องถิ่น โดยการประสานงาน การส่งต่อผู้รับบริการ และการให้ความร่วมมือสนับสนุนการปฏิบัติงานตามภารกิจ และ**ประการที่สาม** “ร่วมใจทำแผนชุมชน” เป็นผู้ผลักดันหรือกระตุ้นให้ชุมชนร่วมมือ ร่วมใจกัน และระดมความคิด เพื่อจัดทำแผนของชุมชน

ดังนั้น กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จึงได้ออกระเบียบกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ว่าด้วยอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พ.ศ. 2557 กำหนดให้สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดแต่งตั้งคณะกรรมการ

ส่งเสริมงานอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ระดับจังหวัด (กอพม.จังหวัด) คณะอนุกรรมการส่งเสริมงานอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ระดับอำเภอ (กอพม.อำเภอ) และคณะอนุกรรมการส่งเสริมงานอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ระดับตำบล (กอพม.ตำบล) เพื่อกำหนดกลไกโครงสร้างการดำเนินงานด้านอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ในการขับเคลื่อนงานด้านการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ทุกกลุ่มเป้าหมายตามบทบาทภารกิจของกระทรวง ซึ่งจังหวัดสงขลามีอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลาที่มีผลงานเป็นที่ประจักษ์ ส่งผลให้ประธานอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา ซึ่งเป็นหนึ่งในสามของจังหวัดภาคใต้ คือ สงขลา กระบี่ และตรัง ที่ได้รับรางวัลอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ดีเด่นพิเศษ ประจำปี พ.ศ.2559 ซึ่งสามารถเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ให้กับจังหวัดอื่นๆ ที่มีบริบทพื้นที่และสภาพปัญหาของชุมชนที่ใกล้เคียงกันได้เป็นอย่างดี

ด้วยเหตุที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่อง อาสาสมัครกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนในจังหวัดสงขลา กรณีศึกษาอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา เนื่องจากจังหวัดสงขลาเป็นจังหวัดขนาดใหญ่เป็นอันดับสามของภาคใต้ มีการบริหารจัดการหน้าที่ความรับผิดชอบแบบกระจายอำนาจส่งผลให้ประธานอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลาได้รับรางวัล ซึ่งสามารถใช้เป็นแบบอย่างในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ให้กับจังหวัดอื่นๆ ที่มีบริบทพื้นที่และสภาพปัญหาของชุมชนที่ใกล้เคียงกันได้เป็นอย่างดี กระนั้นก็ตาม ผู้วิจัยเห็นว่ายังมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาการปฏิบัติงานของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา ในภาพรวมทุกระดับตามโครงสร้างการเชื่อมโยงในการปฏิบัติภารกิจตามบทบาทหน้าที่ อันส่งผลให้คุณภาพชีวิตของกลุ่มเป้าหมายมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นรวมถึงการศึกษาปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น เพื่อหาแนวทางแก้ไขและนำไปสู่นโยบายการปฏิบัติอันจะเป็นประโยชน์ต่อผู้วิจัยเองซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบงานด้านอาสาสมัคร รวมถึงมีประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ทุกระดับในจังหวัดสงขลา ซึ่งจะส่งผลให้ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียได้รับความช่วยเหลืออย่างทันทั่วถึงและครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนสงขลาให้ดีขึ้น ก่อให้เกิดสังคมแห่งสันติสุข เอื้ออาทร และน่าอยู่ต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาการปฏิบัติงานของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลาเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต

นิยามศัพท์

อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา (อพม.สงขลา) หมายถึงคนหรือประชาชนในพื้นที่ที่ปฏิบัติงานด้านต่างๆ ในชุมชนอยู่แล้ว และสนใจเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ในจังหวัดสงขลา มีภารกิจสามประการ อันได้แก่ ชี้เป้า เฝ้าระวัง เชื่อมกลุ่มเดิม เสริมสร้างกลุ่มใหม่ และร่วมใจทำแผนชุมชน

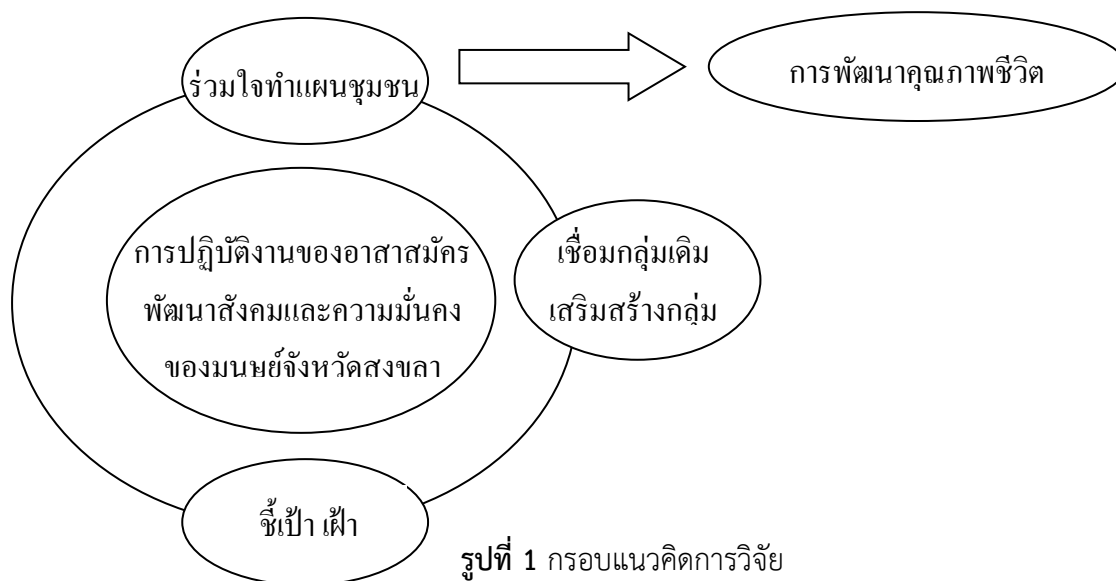
การปฏิบัติงานของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ หมายถึง การดำเนินงานตามบทบาทภารกิจสามประการ อันได้แก่ ชี้เป้า เฝ้าระวัง เชื่อมกลุ่มเดิม เสริมสร้างกลุ่มใหม่ และร่วมใจทำแผนชุมชน

การพัฒนาคุณภาพชีวิต หมายถึง การปฏิบัติงานของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา ตามบทบาทภารกิจที่ได้รับมอบหมายจากกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ในการสำรวจ ค้นหา และช่วยเหลือผู้ประสบปัญหาทางสังคม ได้แก่ เด็กและเยาวชน ครอบครัว สตรี ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุให้สามารถเข้าถึงบริการของภาครัฐ ตามสิทธิพระราชบัญญัติต่างๆ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องที่พึงได้รับ รวมถึงการประสานส่งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ผู้ประสบปัญหาทางสังคมได้รับบริการเบื้องต้นและบรรเทาปัญหาความเดือดร้อนให้เบาบางลง

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

มีแนวทางการพัฒนาอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา

กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

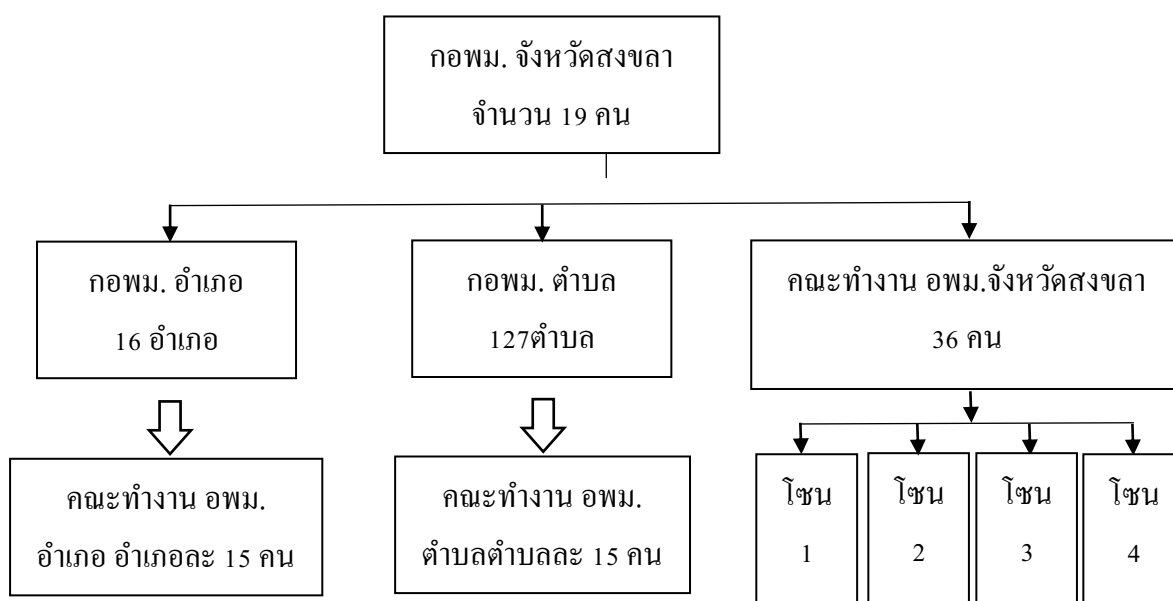
การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือรวบรวมข้อมูลภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูล จำนวน 54 คน ได้แก่ คณะทำงานอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา จำนวน 36 คน โดยการสุ่มแบบเจาะจง จากอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลาที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นคณะทำงาน หัวหน้าส่วนราชการและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องจากสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา จำนวน 2 คน และชาวบ้านผู้มีส่วนได้เสียจำนวน 16 คน โดยการสุ่มแบบเจาะจงจากผู้ที่ยื่นทะเบียนการได้รับความช่วยเหลือจากอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา ร่วมกับการศึกษาเอกสาร แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แนวคิดจิตอาสา จิตสาธารณะ แนวคิดอาสาสมัคร แนวคิดคุณภาพชีวิต และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และเขียนรายงานผลการวิจัยด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง อาสาสมัครกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนในจังหวัดสงขลา กรณีศึกษาอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา ผู้วิจัยจะแสดงให้เห็นถึงความเป็นมาและโครงสร้างการทำงาน บทบาทหน้าที่ของ อพม. ในการปฏิบัติงาน และการวิเคราะห์ SWOT เพื่อให้ได้แนวทางการพัฒนาอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา ที่จะส่งผลต่อการปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพ รายละเอียดมีดังนี้

ความเป็นมาและโครงสร้าง อพม. จังหวัดสงขลา

จังหวัดสงขลา แบ่งการปกครองออกเป็น 16 อำเภอ 127 ตำบล 987 หมู่บ้าน ซึ่งประชากรในแต่ละตำบลมีสภาพปัญหาที่แตกต่างกัน สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา มีอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา จำนวน 1,905 คน จัดตั้งเป็นชมรมอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จำนวน 144 องค์กร เป็นกลไกในการดำเนินงานตามบทบาทภารกิจของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีการแต่งตั้งคณะกรรมการส่งเสริมงานอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ระดับจังหวัด (กอพม.จังหวัด) คณะอนุกรรมการส่งเสริมงานอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ระดับอำเภอ (กอพม.อำเภอ) และคณะอนุกรรมการส่งเสริมงานอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ระดับตำบล (กอพม.ตำบล) เพื่อกำหนดกลไกโครงสร้างการดำเนินงานด้านอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ประกอบด้วยคณะกรรมการต่าง ๆ ดังนี้

รูปที่ 2 โครงสร้างอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา

ที่มา: สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา (2558)

จะเห็นได้ว่า โครงสร้างอพม. มีตั้งแต่ระดับตำบลๆ ละ 15 คน คัดเลือกกันเองมาสู่ระดับอำเภอ และระดับจังหวัด โดยมีประธานคณะกรรมการระดับจังหวัด ซึ่งจะแบ่งพื้นที่รับผิดชอบออกเป็น 4 โซน โดยมอบหมายหน้าที่ให้ประธานโซนเป็นผู้รับผิดชอบการดำเนินงานโซนละ 4 อำเภอ เพื่อเป็นการกระจายอำนาจการบริหารจัดการของประธานคณะกรรมการระดับจังหวัดไปสู่ประธานโซน ซึ่งในแต่ละปีนอกเหนือจากงบประมาณสำหรับจัดกิจกรรมหรือโครงการด้านสวัสดิการสังคมที่กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จัดสรรมาให้แล้ว สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา จะจัดสรรบุดหนุนช่วยเหลือผู้ประสบปัญหาทางสังคมให้อาสาสมัครแต่ละตำบลเป็นผู้สอบข้อมูลและลงเยี่ยมบ้าน เพื่อให้การสงเคราะห์ช่วยเหลือเบื้องต้น ตำบลละ 2 รายๆ ละ 1,000 บาท รวมทั้งการประสาน ส่งต่อกลุ่มเป้าหมายหรือผู้รับบริการให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการประชาสัมพันธ์แจ้งข้อมูลข่าวสารสิทธิที่ประชาชนควรได้รับในพื้นที่ของตนเองผ่านประธานอำเภอนำสู่ประธานโซน และเสนอคณะกรรมการระดับจังหวัดต่อไป

สรุปได้ว่า อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลายังเป็นกลไกสำคัญระดับพื้นที่ ตั้งแต่ระดับตำบล ระดับอำเภอ และระดับจังหวัด รวมทั้งเป็นตัวแทนของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ในการช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายที่ยังไม่สามารถเข้าถึงบริการ โดยการประสานส่งต่อและการให้ข้อมูลสิทธิที่ควรได้รับ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในจังหวัดสงขลาต่อไป

การปฏิบัติงานของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา กับ การพัฒนาคุณภาพชีวิต

อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา เป็นกลไกสำคัญของ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา ในการเข้าไปสำรวจ ค้นหา และช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายต่างๆ ของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เช่น เด็กและเยาวชน สตรี คนพิการ ผู้สูงอายุ และผู้ด้อยโอกาส โดยการชี้เป้า ประสานและส่งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มเป้าหมายต่างๆ ตามบทบาทของ อพม. คือ “ชี้เป้า ใฝ่ระวัง เชื่อมกลุ่มเดิม เสริมสร้างกลุ่มใหม่ และร่วมใจทำแผนชุมชน” ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต ดังนี้

ประการแรก “ชี้เป้า ใฝ่ระวัง” อพม.สงขลาปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวมาแล้วที่ว่า

“...เวลาใครมีปัญหาบ้านเรือนชำรุดก็จะคอยไปทำเรื่องเสนองบขอช่วยซ่อมแซมบ้าน คอยเป็นตัวกลางคอยช่วยเหลือ ดูแลใส่ใจคนในชุมชนเพื่อความสุขและเห็นประชาชนมีความสุข เป็นอยู่ที่ดีขึ้น...”

(สัมภาษณ์, 2559)

“...เข้าไปสำรวจกลุ่มเป้าหมายร่วมกับ อสม. โดยสำรวจว่าบ้านไหน ใครมีปัญหาในด้านใดบ้างจะได้ช่วยเหลือได้อย่างตรงจุด การทำงานจะเน้นการทำงานแบบเป็นเครือข่าย เพราะสามารถเข้าถึงได้มากกว่า...”

(สัมภาษณ์, 2559)

“...เคยพบผู้ที่มีปัญหาเดือดร้อนเป็นแม่ยากจน คลอดลูก แต่ลูกกินนมไม่ได้ เพราะแม่เป็นโรค และไม่มีเงินซื้อนม จึงได้ติดต่อไปยังผู้ใหญ่บ้านประสานกับเทศบาลส่งต่อไปยัง อบจ. และ อบจ. ก็ช่วยเหลือโดยส่งนมมาให้เรียบร้อยแล้ว...”

(สัมภาษณ์, 2559)

“...ปีที่แล้ว เคยได้รับการช่วยเหลือเป็นเงินสงเคราะห์ครอบครัวให้กับยาย โดยมี อพม. (พี่เยาว์) เป็นผู้นำเงินมาให้ และได้รับการแนะนำจาก อพม. (พี่เยาว์) ว่าหากต้องการที่จะมีอาชีพก็จะมีหน่วยงานที่รับผิดชอบในเรื่องของการฝึกอาชีพให้โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใดๆ ...”

(สัมภาษณ์, 2559)

“...สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลามีนโยบายให้สำรวจผู้ด้อยโอกาสที่ประสบปัญหาและขาดโอกาสเข้าถึงบริการของรัฐมากที่สุด เช่น ผู้พิการ ผู้ป่วยติดเตียง หรือผู้ที่อยู่ในภาวะอยากลำบาก เพื่อประสานให้การช่วยเหลือเป็นประจำทุกปี...”

(สัมภาษณ์, 2559)

กล่าวได้ว่า อพม.สงขลา ปฏิบัติหน้าที่ในการสำรวจข้อมูล สังเกตการณ์ ร่วมวงสนทนา และร่วมประชุมกับหน่วยงานระดับท้องถิ่น เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่แท้จริงของผู้ด้อยโอกาสในชุมชนและรวบรวมข้อมูล เพื่อให้สามารถนำข้อมูลนั้นไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการให้ความช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสได้อย่างรวดเร็ว อันจักเป็นเป็นข้อมูลให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการป้องกัน แก้ไข และพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในจังหวัดสงขลา

ประการที่สอง “เชื่อมกลุ่มเดิม เสริมสร้างกลุ่มใหม่” อพม.สงขลาปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวที่ว่า

“...การทำงานของ อพม. เป็นที่รู้จักของประชาชนในชุมชนมากยิ่งขึ้น เพราะมีการบูรณาการการทำงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามกลไกการขับเคลื่อนและสนับสนุนการดำเนินงานของ อพม. ในระดับตำบล...”

(สัมภาษณ์, 2559)

“...มีการปรับเปลี่ยนการขับเคลื่อนงาน อพม. โดยมอบภารกิจที่เกี่ยวข้องกับการประสานพื้นที่ ก็จะทำให้ อพม.เป็นผู้ดำเนินการ และสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลาในฐานะหน่วยงานสนับสนุน ได้ให้การสนับสนุนการทำงานของ อพม. ในทุกๆ ด้าน ทั้งด้านองค์ความรู้ วัสดุอุปกรณ์...”

(สัมภาษณ์, 2559)

กล่าวได้ว่า อพม. เป็นแกนนำหลักในการขับเคลื่อนงานสวัสดิการสังคมในชุมชนรวบรวมข้อมูลและจัดทำทะเบียนเครือข่ายภายในและภายนอกชุมชนประสานการปฏิบัติกับเครือข่ายภายในเพื่อขอรับการสนับสนุนการปฏิบัติภารกิจของ อพม.หรือเข้าไปมีส่วนร่วมในภารกิจหรือกิจกรรมของเครือข่าย และประสานการปฏิบัติกับเครือข่ายภายนอก เพื่อขอรับการสนับสนุนการปฏิบัติภารกิจ เช่น ข้อมูลงบประมาณวัสดุและอุปกรณ์ บุคลากร การบริการช่วยเหลือและบริการที่ดีแก่ผู้ประสบปัญหา โดยทำหน้าที่เป็นตัวกลางเชื่อมประสานระหว่างผู้ขอรับบริการกับเครือข่ายที่มีบริการช่วยเหลือ

ประการที่สาม “ร่วมใจทำแผนชุมชน” อพม.สงขลาปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวแล้วว่า

“...อพม. มักเริ่มจากการที่ช่วยเหลือคนในท้องถิ่นที่อยู่แล้ว อพม. ถือเป็นงานด้านหนึ่งที่เป็นทางเลือกพร้อมที่จะช่วยเหลือผู้ที่มีปัญหาด้านต่างๆ มากมาย...”

(สัมภาษณ์, 2559)

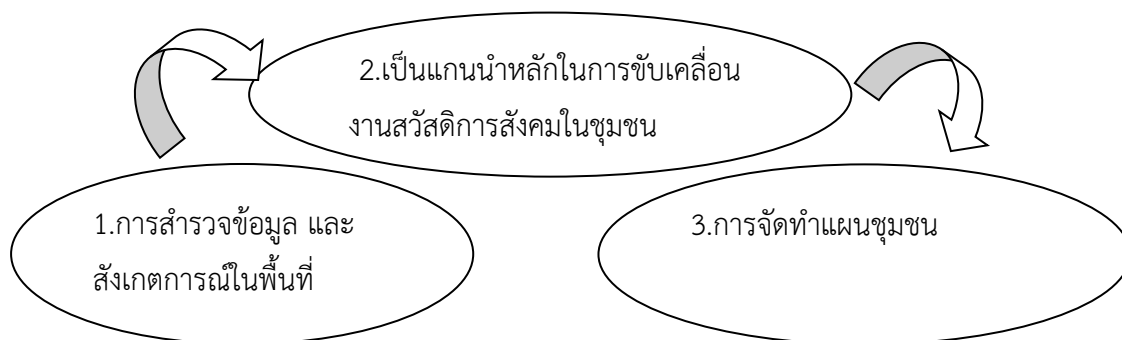
“...การยอมรับของคนในชุมชนส่วนใหญ่ก็ได้อยู่ในระดับหนึ่งเพราะมีการช่วยเหลือผู้ประสบปัญหาเพิ่มมากขึ้น มีการให้การสนับสนุนจากหลายฝ่ายทั้งชาวบ้าน หน่วยงานราชการ อพม. งานจึงมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น...”

(สัมภาษณ์, 2559)

“...ปัญหาสังคมส่วนใหญ่ คือ ปัญหาเด็ก เยาวชนติดยาเสพติด ประชาชนเป็นหนี้กู้รายวัน และปัญหาด้านสังคมอื่นๆ การทำงานที่ผ่านมาก็ได้ประสานงานช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายและร่วมกันวางแผนแก้ไขปัญหาต่างๆ จนทำให้ชุมชนมีปัญหาด้านต่างๆ ลดลง...”

(สัมภาษณ์, 2559)

กล่าวได้ว่า อพม. รวบรวมข้อมูลและจัดระบบข้อมูลที่เกี่ยวข้องที่ได้จากภารกิจชี้เป้า ใฝ่ระวังที่สามารถบ่งชี้ระดับปัญหาเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการทำแผนชุมชนประสานหาแนวร่วมเพื่อรวบรวมและจัดระบบข้อมูลที่เกี่ยวข้อง และจัดทำรายงานข้อมูลเครือข่ายที่จะเป็นประโยชน์ต่อการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนการผลักดันและส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการทำแผนชุมชนพูดคุยชักชวน ให้ประชาชนเห็นความสำคัญและประโยชน์รวมทั้งเข้ามามีส่วนร่วมทำแผนชุมชนประสานผลักดัน กลุ่ม แกนนำต่าง ๆ ให้ทำความเข้าใจกับประชาชนและเชิญชวนมามีส่วนร่วมทำแผนชุมชนและส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนตระหนักถึงปัญหาของชุมชนเพื่อกระตุ้นให้ประชาชนสนใจและเข้ามามีส่วนร่วม เช่น เตรียมข้อมูล ประสานเชิญผู้เข้าร่วมภาคี ที่ปรึกษาการจัดเวที เตรียมอุปกรณ์ เครื่องมือสถานที่ กำหนดวันเวลาและดำเนินการจัดเวทีชาวบ้านเพื่อผลักดันแผนชุมชนไปสู่การปฏิบัติร่วมจัดทำรายละเอียดของแผน และเขียนโครงการประสานผลักดันให้ทุกภาคีร่วมดำเนินการตามแผนชุมชนติดตามผลและเผยแพร่ผลสำเร็จให้ประชาชนรับทราบ

รูปที่ 3 แผนภาพการปฏิบัติงานของ อพม.

สรุปได้ว่า การปฏิบัติงานของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด สงขลาเป็นกลไกสำคัญของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา ในการช่วยเหลือดูแลกลุ่มเป้าหมายของกระทรวง ทั้งเด็กและเยาวชน สตรี คนพิการ ผู้สูงอายุ และ ครอบครัว รวมถึงการจัดทำแผนชุมชนที่จะทำให้ทราบถึงความต้องการภายในชุมชนที่จะต้องได้รับการตอบสนองโดยอาศัย อพม. เป็นผู้ประสานงานกับภาคีเครือข่ายและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่างๆ เป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนงานพัฒนาคนและสังคมให้อยู่ดีมีสุขอย่างยั่งยืน

การวิเคราะห์ SWOT การปฏิบัติงานของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดสงขลา

อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลาได้มีการปฏิบัติงานในหลาย บทบาทหน้าที่ อันได้แก่ ชี้นำ ใฝ่ระวัง เชื่อมกลุ่มเดิม เสริมสร้างกลุ่มใหม่ และร่วมใจทำแผนชุมชน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในจังหวัดสงขลาให้ดีขึ้น เมื่อวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และ อุปสรรคในการปฏิบัติงานของ อพม. ผลการวิเคราะห์ SWOT พบว่า **จุดแข็ง** ได้แก่ อพม. เป็นคนที่มี จิตสำนึกและมีความเสียสละ เป็นคนในพื้นที่ที่เข้าใจความต้องการของพื้นที่ได้ดี รวมทั้งมีบทบาท หน้าที่ในการทำงานช่วยเหลือสังคมหลายบทบาท เช่น อพม. มีตำแหน่งทางการเมืองในท้องถิ่นเป็น อาสาสมัครอื่นๆ เช่น อสม. อช. และ อปกร. รวมทั้งมีระเบียบกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคง ของมนุษย์ว่าด้วยอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พ.ศ. 2557 เพื่อเป็นกลไกในการ ขับเคลื่อนงานตามบทบาทหน้าที่ และ**จุดอ่อน** ได้แก่ ขาดทักษะในการปฏิบัติงานและมีหลายบทบาท หน้าที่จึงอาจทำให้ปฏิบัติหน้าที่ของตนเองได้ไม่เต็มที่ รวมทั้งขาดการยอมรับและความร่วมมือในการ ปฏิบัติงานจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ส่วน**โอกาส** ได้แก่ มีสำนักงานพัฒนาสังคมและความ มั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา (พมจ.สงขลา) เป็นหน่วยงานสนับสนุนการปฏิบัติงาน การจัดฝึกอบรม

เพื่อพัฒนาศักยภาพในด้านต่างๆและมีการจัดประชุมประจำเดือนให้กับ อพม.เพื่อพบปะแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานในพื้นที่ รวมทั้งการเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการต่างๆ ในระดับจังหวัด ขณะที่ **อุปสรรค** ได้แก่ ขาดงบประมาณและเครื่องมือสนับสนุนในการปฏิบัติงานในระดับพื้นที่ และ อพม. มีอาชีพที่ต้องรับผิดชอบครอบครัวทำให้มีเวลาในการปฏิบัติงานน้อย

สรุปได้ว่า อพม. ยังขาดทักษะในการปฏิบัติงานและขาดการยอมรับจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน รวมทั้งยังขาดงบประมาณและเครื่องมือในการสนับสนุนการปฏิบัติงาน แต่ อพม. ก็ยังมีจิตบริการในการดูแลช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมาย โดยมีสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเป็นพี่เลี้ยง ดังนั้น สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา จึงจำเป็นต้องมีการประชุมประจำเดือน เพื่อกำหนดแผนและแนวทางการทำงานของ อพม. การสนับสนุนงบประมาณและเครื่องมือ และการฝึกอบรมเพิ่มทักษะให้กับ อพม. เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งต้องสร้างการยอมรับและความน่าเชื่อถือของ อพม. ให้กับหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนด้วย

แนวทางการพัฒนาอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา

จากผลการวิเคราะห์ SWOT ทำให้ทราบถึงอุปสรรคในการปฏิบัติงานของ อพม.สงขลาอันได้แก่ ปัญหา อพม.ขาดทักษะขาดงบประมาณและขาดเครื่องมือสนับสนุนในการปฏิบัติงาน รวมทั้งอพม. มีหลายบทบาทหน้าที่จึงอาจทำให้ปฏิบัติหน้าที่ของตนเองได้ไม่เต็มที่ และมีเวลาการปฏิบัติงานน้อย นอกจากนี้ อพม. ยังขาดการยอมรับและความร่วมมือในการปฏิบัติงานจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนดังนั้น สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ในฐานะที่เป็นหน่วยงานสนับสนุนการดำเนินงานของ อพม. จึงควรมีการพัฒนา อพม.สงขลา โดยดำเนินการฝึกอบรม อพม. ให้มีทักษะความสามารถที่เหมาะสมกับลักษณะงานในการปฏิบัติหน้าที่ความรับผิดชอบที่ได้รับมอบหมาย การกำหนดทิศทางและแนวทางการทำงานที่ชัดเจนและการสนับสนุนงบประมาณและเครื่องมือในการปฏิบัติงาน รวมทั้งการสร้างการยอมรับและความร่วมมือในการปฏิบัติงานให้กับ อพม. ซึ่งจะเป็นการส่งเสริมการปฏิบัติงานให้กับ อพม. ได้อย่างมีประสิทธิภาพอันจักนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของคนในจังหวัดสงขลา

สรุปได้ว่า แนวทางการพัฒนา อพม.สงขลา ได้แก่ **ประการแรก** การกำหนดแนวทางการทำงานของ อพม. ที่ชัดเจน โดยการมีคู่มือการปฏิบัติงานตามบทบาทและภารกิจ **ประการที่สอง** การอบรมเพื่อเพิ่มทักษะให้กับ อพม. โดยการจัดอบรมให้ความรู้อย่างน้อยปีละครั้ง **ประการที่สาม** การสนับสนุนเครื่องมือและงบประมาณในการปฏิบัติงาน โดยการสนับสนุนงบประมาณในการปฏิบัติงาน เช่น ค่าน้ำมันรถยนต์หรือรถจักรยานยนต์ เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน และ **ประการที่สี่** การสร้างการยอมรับและความร่วมมือในการปฏิบัติงานให้กับ อพม. โดยให้สำนักงานพัฒนาสังคมและ

ความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา เป็นหน่วยงานช่วยเผยแพร่การทำงานของอพม. เพื่อสร้างการยอมรับให้เกิดขึ้น

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่อง อาสาสมัครกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนในจังหวัดสงขลา กรณีศึกษา อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา ผู้วิจัยพบประเด็นสำคัญที่ควรนำมาอภิปรายผลและนำไปสู่ข้อเสนอแนะดังนี้

ความเป็นมาและโครงสร้าง อพม. จังหวัดสงขลา

อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา มีจำนวน 1,905 คน กระจายอยู่ในระดับตำบล ระดับอำเภอและระดับจังหวัด โดย อพม.ส่วนใหญ่เป็นคนในพื้นที่ที่มีจิตอาสาช่วยเหลือผู้อื่นและมีจิตสำนึกในการพัฒนาชุมชนของตนเอง เช่นเดียวกับการศึกษาของธีรพร ทองปัญญา และคณะ (2558:484) ที่พบว่า เยาวชนมีจิตสำนึกต่อการพัฒนาชุมชนและสอดคล้องกับการศึกษาของ ศิวพร ละม้ายนิล (2557: 204-205) ซึ่งพบว่า อาสาสมัครดวงตามีความต้องการให้สังคมยอมรับเกิดความยอมรับในความสามารถของผู้มีดวงตามืด ทั้งในเรื่องของการใช้ชีวิตและการเป็นผู้ทำประโยชน์แก่สังคมส่วนรวม

การปฏิบัติงานของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลากับการพัฒนาคุณภาพชีวิต อพม. มีบทบาท “ชี้เป้า ฝ้าระวัง เชื่อมกลุ่มเดิม เสริมสร้างกลุ่มใหม่และร่วมใจทำแผนชุมชน” โดยอพม. จะทำหน้าที่สำรวจ รวบรวมข้อมูล และนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มเป้าหมายที่ประสบปัญหา ข้อมูลด้านสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน เพื่อนำไปสู่การดำเนินงานเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาของชุมชน จึงส่งผลให้กลุ่มเป้าหมายของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์สามารถเข้าถึงบริการและสวัสดิการสังคมของภาครัฐ รวมทั้งพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในจังหวัดสงขลาให้ดีขึ้นในระดับหนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ โภมาทร จึงเสถียรทรัพย์ (2550: 11-13) ที่พบว่า อสม. ส่วนใหญ่ได้รับการคัดเลือกจากความไว้วางใจและเชื่อถือของชุมชน อุทิศตนให้กับการทำงานเพื่อชุมชน และมีความสามารถในการทำงานให้เสร็จสิ้น ในระยะเวลาสั้นๆ โดยเฉพาะการสำรวจและรวบรวมข้อมูล ทั้งนี้ อพม. ยังทำหน้าที่ประสานการดำเนินงานกับเครือข่ายในระดับชุมชนและนอกชุมชน ทั้งภาครัฐและเอกชน โดยการประสานงานและการส่งต่อผู้รับบริการเพื่อร่วมกันในการดำเนินงานเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน รวมทั้งยังเป็นผู้ผลักดันหรือกระตุ้นให้ชุมชนร่วมมือร่วมใจกัน ระดมความคิดเพื่อจัดทำแผนชุมชน ซึ่งจะช่วยให้ชุมชนทราบถึงสภาพปัญหาและความต้องการในพื้นที่ สามารถพึ่งตนเองได้ และสอดคล้องกับการศึกษาของ จรรยา พุคยาภรณ์ และคณะ (2557: 135) ซึ่งพบว่า การพัฒนาด้านกายภาพของชุมชนถือเป็นความต้องการจำเป็นของชุมชน

แนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดสงขลา จากผลการวิเคราะห์ SWOT พบว่า อพม. มีจุดอ่อน ได้แก่ ขาดทักษะในการปฏิบัติงาน และมีหลายบทบาทหน้าที่ รวมทั้งขาดการยอมรับและความร่วมมือในการปฏิบัติงานจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนเนื่องจากคนในจังหวัดสงขลาจะรู้จัก อพม.สงขลาค่อนข้างน้อย เพราะงานของ อพม. ยังไม่เป็นรูปธรรมชัดเจนและขาดความต่อเนื่อง ขณะที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่ก็ยังไม่รู้จักบทบาทของ อพม. จึงไม่ได้ให้ความสำคัญและสนับสนุนกิจกรรมของ อพม. มากนัก ส่วนอุปสรรค ได้แก่ ขาดงบประมาณและเครื่องมือสนับสนุนในการปฏิบัติงานในระดับพื้นที่ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของอภิชัย จตุพรวาท (2557: (2)) ที่พบว่า อาสาสมัครคุมประพฤติบางรายยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสงเคราะห์ ทำให้ผู้ถูกคุมความประพฤติหรือผู้เข้ารับการฟื้นฟูไม่ได้รับความช่วยเหลือจากสำนักงานคุมประพฤติ ดังนั้น จึงนำไปสู่แนวทางการพัฒนา อพม.สงขลา อันได้แก่ **ประการแรก** กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ควรมีการกำหนดบทบาทหน้าที่และแนวทางการทำงานของ อพม. ที่ชัดเจน **ประการที่สอง** การอบรมเพื่อเพิ่มทักษะให้กับ อพม. โดยสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลาควรจัดอบรมทักษะที่จำเป็นสำหรับ อพม. ในการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป สอดคล้องกับการศึกษาของมินตรา สารรักษ์ (2553: 39) ซึ่งพบว่า อสม. เป็นบุคลากรที่มีบทบาทสำคัญในชุมชน และเป็นบุคคลที่ใกล้ชิดประชาชนในชุมชนมากที่สุด จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะได้รับการเสริมสร้างศักยภาพในด้านการดูแลและเสริมสร้างสุขภาพในเบื้องต้นให้ทันสมัยและเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน **ประการที่สาม** การสนับสนุนเครื่องมือและงบประมาณในการปฏิบัติงาน โดยสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลาควรมีการสนับสนุนเครื่องมือและงบประมาณในการปฏิบัติงานให้แก่ อพม.สงขลา สอดคล้องกับการศึกษาของเสกสรร มานวิโรจน์ (2556: 8) ที่พบว่า ปัจจัยนำเข้าในการพัฒนางาน ประกอบด้วย ทรัพยากรมนุษย์ได้แก่วิทยากรผู้เข้ารับการอบรม ทรัพยากรทางกายภาพ ได้แก่ อาคารและวัสดุสำหรับการจัดการศึกษา ทรัพยากรการเงิน และระบบสารสนเทศ สิ่งเหล่านี้ล้วนส่งผลให้การปฏิบัติงานนั้น ๆ ประสบความสำเร็จด้วยดี และ**ประการที่สี่** การสร้างการยอมรับและความร่วมมือในการปฏิบัติงานให้กับ อพม.โดยอาศัยภาคีเครือข่ายเข้ามามีส่วนร่วม โดยเฉพาะสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา ซึ่งมีส่วนขับเคลื่อนการทำงานของ อพม.สงขลา เช่นเดียวกับการศึกษาของศศินันท์ วาสิน และคณะ (2556: 84) ที่พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตคนพิการในจังหวัดนนทบุรี คือ ภาคีเครือข่ายคนพิการ ซึ่งมีอิทธิพลทางบวกกับคุณภาพชีวิตคนพิการมากที่สุด

กล่าวโดยสรุปได้ว่า อพม.เป็นคนที่พื้นที่ที่มีจิตอาสาช่วยเหลือผู้อื่น มีบทบาทในการชี้เป้า เฝ้าระวัง โดยการสำรวจ รวบรวมข้อมูล และนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มเป้าหมายที่ประสบปัญหา ข้อมูลด้านสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน เพื่อนำไปสู่การดำเนินงานเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา ของชุมชนการเชื่อมกลุ่มเดิม เสริมสร้างกลุ่มใหม่ โดยการประสานการดำเนินงานกับเครือข่ายในระดับ ชุมชนและนอกชุมชน ทั้งภาครัฐและเอกชน และการจัดทำแผนชุมชนโดยการเป็นผู้ผลักดันหรือ กระตุ้นให้ชุมชนร่วมมือร่วมใจกันและระดมความคิดเพื่อจัดทำแผนชุมชน ซึ่งจะช่วยให้ชุมชนทราบถึง สภาพปัญหาและความต้องการในพื้นที่ สามารถพึ่งตนเองได้ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของคนในพื้นที่ โดยกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ควรมีการกำหนดบทบาท หน้าที่และแนวทางการทำงานของ อพม. ที่ชัดเจน และสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคง ของมนุษย์จังหวัดสงขลาควรจัดอบรมทักษะที่จำเป็นสำหรับ อพม. สนับสนุนเครื่องมือและงบประมาณ ในการปฏิบัติงาน รวมทั้งสร้างการยอมรับและความร่วมมือในการปฏิบัติงานต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะระดับปฏิบัติ

ผลการศึกษา พบว่า อพม.ขาดความรู้และทักษะในการปฏิบัติงานด้านสังคม ดังนั้น สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลาควรมีการฝึกอบรม เพื่อเพิ่มความรู้ ความสามารถ และพัฒนาทักษะที่เหมาะสมในการปฏิบัติงาน รวมทั้งมีคู่มือการปฏิบัติงานตาม บทบาทภารกิจให้สอดคล้องกับนโยบายและแนวทางการปฏิบัติงานของกระทรวงการพัฒนาสังคมและ ความมั่นคงของมนุษย์ รวมทั้งสนับสนุนเครื่องมือและงบประมาณในการปฏิบัติงาน โดยการสนับสนุน งบประมาณในการปฏิบัติงาน เช่น ค่าน้ำมันรถยนต์หรือรถจักรยานยนต์ เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจ ในการปฏิบัติงาน ตลอดจนให้สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นหน่วยงาน ช่วยเผยแพร่การทำงานของ อพม. เพื่อสร้างการยอมรับให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะระดับนโยบาย

จากการศึกษา พบว่า อพม.ปฏิบัติงานหลายบทบาทหน้าที่ จึงทำให้การปฏิบัติงานไม่เต็มที่ ขาดการยอมรับและความร่วมมือในการปฏิบัติงานจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ดังนั้น กระทรวง การพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ควรมีการกำหนดบทบาทหน้าที่และแนวทางการทำงาน ของ อพม. ที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งนี้พบว่า ยังไม่มีการประเมินผลการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของ อพม. จึงควรมีการประเมินผลการปฏิบัติงานของ อพม.สงขลา ในการวิจัยครั้งต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2557). *เอกสารประกอบการฝึกอบรมแกนนำอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ระดับจังหวัด ปี 2558*. กรุงเทพฯ: สำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์. (2550). อสม. : ศักยภาพและยุทธศาสตร์ในสถานการณ์การเปลี่ยนแปลง. *หมออนามัย*. 17(3), 11-13.
- จรรยา พุคยาภรณ์, สรพล บุรณกุล, และสุพัฒน์กุล ภัคโชค. (2557). การพัฒนาและแก้ไขความเหลื่อมล้ำทางสังคมในกรุงเทพมหานคร: กรณีศึกษาชุมชนโรงซ้อน 45 แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ. *วารสารสมาคมนักวิจัย*. 19(1), 135-145.
- ทิพย์วัลย์ เรืองขจร. (2554). *วิทยาศาสตร์เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต*. สงขลา: คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.
- ธีราพร ทองปัญญา, วีรฉัตรสุปัญญา, ประสงค์ ต้นพิชัย, และสันติ ศรีสวนแดง. (2558). จิตสำนึกต่อการพัฒนาชุมชนของเยาวชน: กรณีศึกษากลุ่มเยาวชนอาสาสมัครพัฒนาชุมชนวัยหมอนทอง. *วารสารเกษตรศาสตร์ (สังคม)*. 36(3), 483-497.
- นวนน้อย ตรีรัตน์, เปรมใจ วังศิริไพศาล, กนกพรรณ อยู่ชา, อติศร เสมอแยม, ดาเรศ ชูศรี, สุภลักษณ์ กาญจนขุนดี, และปกรณ์ เลิศเสถียรชัย. (2559). *รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ “คุณธรรมในอาเซียน: จิตอาสาในอาเซียนภาคพื้นทวีป” กรณีศึกษา : ประเทศไทย ลาว พม่า เวียดนาม และกัมพูชา*. กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปิยากร หวังมหาพร. (2556). พัฒนาการเชิงนโยบายอาสาสมัครไทย: จากความมั่นคงสู่การพัฒนาสังคม. *วารสารวิชาการศรีปทุม ชลบุรี*. 10(2), 15-26.
- มินตรา สารระักษ์. (2553). การเสริมสร้างศักยภาพอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.). *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี*. 12(2), 39-47.
- ศศินันท์ วาสิน, ฤาเดช เกิดวิชัย, และวรางคณา จันทร์คง. (2556). ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตคนพิการในจังหวัดนนทบุรี. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*. 7(2), 83-96.
- ศิวพร ละม้ายนิล. (2557). *ประสบการณ์ชีวิตการเป็นอาสาสมัครดวงตามืด : การศึกษาเชิงปรากฏการณ์วิทยา*. (ปริญญาานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต), บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เสกสรร มานวิโรจน์. (2556). การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับอาสาสมัครประเภท ผู้ปฏิบัติการฉุกเฉินเบื้องต้นในระบบการแพทย์ฉุกเฉินของประเทศไทย. *วารสารสุทธิปริทัศน์*. 27(82), 7-22.

อภิชัย จตุพรวาท. (2557). ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครคุมประพฤติ จังหวัดนครสวรรค์. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต), บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ภาคผนวก ค
บทความตีพิมพ์

อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลากับการพัฒนาชุมชน
Songkhla Provincial Social Development and Human Security Volunteers and
Community Development

นนุช จิตตะเสโณ^{1*}, อุทัย ปริญาสุทินันท์²
Nongnuch Jittasano¹, Utai Parinyasutinun²

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการปฏิบัติงานของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา ในการพัฒนาชุมชนใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม เป็นเครื่องมือรวบรวมข้อมูลภาคสนาม โดยมีผู้ให้ข้อมูล จำนวน 70 คน ได้แก่ คณะทำงานอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา จำนวน 36 คน หัวหน้าส่วนราชการและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องจากสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา จำนวน 2 คน ชาวบ้านผู้มีส่วนได้เสีย จำนวน 30 คน และนักวิชาการ จำนวน 2 คน ร่วมกับการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและเขียนรายงานผลด้วยการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษา พบว่า อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน เริ่มตั้งแต่การค้นหากลุ่มเป้าหมายที่ยังเข้าไม่ถึงการบริการ การเฝ้าระวังสถานการณ์ทางสังคมในพื้นที่ของตน และการเป็นผู้ผลักดันและกระตุ้นให้ชุมชนร่วมมือร่วมใจกันระดมความคิด เพื่อจัดทำแผนของชุมชนที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน รวมทั้งยังเป็นผู้ประสานงานกับเครือข่ายในระดับชุมชนและนอกชุมชน อันจักส่งผลให้ชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้นในครรลองของการพัฒนาที่ยั่งยืนที่สุด

คำสำคัญ : อาสาสมัคร การพัฒนาชุมชน การพัฒนาที่ยั่งยืน

¹นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาพัฒนาศาสตร์และสังคม คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

²อาจารย์ ดร. ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

* Corresponding author: e-mail: nuch455@gmail.com Tel.086-4617003

Abstract

The purpose of this qualitative study was to investigate Songkhla Provincial social development and human security volunteers and community development. In-depth interviews, focus group discussions and participant and non-participant observations were used as instruments to collect field data from 70 informants consisting of 36 volunteers of Songkhla Provincial social development and human security working group, heads of government offices and 2 related officials from Office of Songkhla Provincial Social Development and Human Security, 30 stakeholders and 2 academics. Data were also collected from related documents and research reports. The data were analyzed using content analysis and a report was written by using analytical description.

The study found that Songkhla Provincial social development and human security volunteers had participated in community development from identifying the target groups that had not accessed the services, conducting social watches in their own areas, motivating and encouraging community cooperation and participation in brainstorming and making plans to meet the needs of the community, and coordinating networks inside and outside the community. This would result in changes for improvement along a course of sustainable development.

Keywords:volunteers, community development, sustainable development

บทนำ

การเป็นอาสาสมัครนั้น ส่วนใหญ่เกิดจากการเป็นคนมีจิตสาธารณะหรือจิตอาสา โดยจิตอาสาในประเทศไทยมักเป็นการให้ทานที่ทำให้เกิดความสุขทั้งแก่ผู้ให้และผู้รับ จิตที่เต็มไปด้วยความเมตตา กรุณาปรารถนาดีต่อผู้อื่น อยากให้เขาพ้นทุกข์ โดยไม่หวังประโยชน์สุขหรือผลตอบแทนให้แก่ตัวเอง เป็นจิตที่ทำได้ด้วยความบริสุทธิ์ใจ อย่างไรก็ตาม คำว่า “จิตอาสา” ก็มีมิติในทางธรรมด้วยคือ การให้เกิดจากความเมตตา กรุณา การคิดถึงประโยชน์สุขของผู้อื่น ขณะเดียวกันก็เป็นการลดละตัวตน โดยนัยนี้ จิตอาสาจึงเป็นการปฏิบัติธรรมอย่างหนึ่งในมิตินี้ (นวนล้อย ตรีรัตน์ และคณะ, 2559: ก) โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงต่อจิตสาธารณะมากที่สุด ได้แก่ การรับรู้ความสามารถของตน รองลงมาคือ เจตคติต่อจิตสำนึกสาธารณะ และการสนับสนุนทางสังคมจากมหาวิทยาลัย (สุคนธ์ธา เส็งเจริญ, 2556: 101) นอกจากนี้เจตคติที่ดีต่อพฤติกรรมอาสาสมัครจะมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมอาสาสมัครมากที่สุด (สุพัฒนา บุญแก้ว, 2556: 143) และอาสาสมัครมักก่อให้เกิดการกระจายเศรษฐกิจไปสู่สังคมเนื่องจากกิจกรรมที่อาสาสมัครดำเนินการได้รับการสนับสนุนจากรัฐหรือหน่วยงานเอกชน อาสาสมัครจึงเป็นการลดภาระค่าใช้จ่ายภาครัฐ และช่วยสร้างความเหนียวแน่นและความเข้มแข็งของชุมชน รวมทั้งเป็นการส่งเสริมความไว้วางใจระหว่างประชาชน ตลอดจนช่วยพัฒนาค่านิยมของความมีน้ำหนึ่งน้ำใจเดียวกัน (ปิยากร หวังมหาพร, 2556: 15)

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.) ซึ่งเป็นอาสาสมัครที่ปฏิบัติงานด้านต่างๆ ในชุมชนอยู่แล้ว เช่น อาสาสมัครสาธารณสุข อาสาสมัครต่อต้านยาเสพติด และอาสาสมัครคุมประพฤติ เป็นต้น โดยงานด้านการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีขอบเขตกว้างขวางเกี่ยวข้องกับประชาชนทุกกลุ่ม (สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2556: 18) ทั้งนี้ อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีภารกิจสำคัญสามประการ อันได้แก่ **ประการแรก** ชี้นำเฝ้าระวัง เป็นการเสนอข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มเป้าหมายที่ประสบปัญหาและสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในชุมชนเพื่อนำไปสู่การดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาในพื้นที่โดยการสำรวจและรวบรวมข้อมูลกลุ่มเป้าหมายและผู้รับบริการ การเฝ้าระวัง การส่งเสริมและแก้ไขปัญหาด้านสังคมเบื้องต้น และการรายงานสถานการณ์ทางสังคมของชุมชน **ประการที่สอง** เชื่อมกลุ่มเดิมเสริมสร้างกลุ่มใหม่ โดยจะเป็นผู้ทำหน้าที่ประสานการดำเนินงานกับเครือข่ายในระดับชุมชนและนอกชุมชน ทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อร่วมกันในการดำเนินงาน และเป็นกลไกเชื่อมโยงการทำงานระหว่างภาครัฐกับท้องถิ่น โดยการประสานงาน การส่งต่อผู้รับบริการ และการให้ความร่วมมือสนับสนุนการปฏิบัติงานตามภารกิจ และ**ประการที่สาม** ร่วมใจทำแผนชุมชนโดยจะเป็นผู้ผลักดันหรือกระตุ้นให้ชุมชนร่วมมือ ร่วมใจกัน และระดมความคิด เพื่อจัดทำแผนของชุมชน

ด้วยเหตุที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลากับการพัฒนาชุมชน เนื่องจากจังหวัดสงขลาเป็นจังหวัดขนาดใหญ่ของภาคใต้ และมีผลงานที่เด่นชัดเป็นที่ประจักษ์ จนทำให้ประธานอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลาได้รับรางวัลอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ดีเด่นพิเศษ ประจำปี 2559 อันสามารถเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ให้กับจังหวัด ซึ่งถือว่าเป็นกลไกในการทำงานที่เชื่อมร้อยบริการของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์สู่ระดับพื้นที่รวมทั้งยังเป็นพลังสำคัญในการพัฒนาชุมชนอีกด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาการปฏิบัติงานของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลาในการพัฒนาชุมชน

วิธีการศึกษา

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม เป็นเครื่องมือรวบรวมข้อมูลภาคสนาม โดยมีเกณฑ์ที่ใช้ในการคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักด้วยวิธี Snowball Technique และมีผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 70 คน ได้แก่ คณะทำงานอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา จำนวน 36 คน และหัวหน้าส่วนราชการและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องจากสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา จำนวน 2 คน จะใช้วิธีการสนทนากลุ่มส่วนชาวบ้านผู้มีส่วนได้เสีย จำนวน 30 คน และนักวิชาการ จำนวน 2 คน ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกร่วมกับการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและเขียนรายงานผลด้วยการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษา

การศึกษาอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลากับการพัฒนาชุมชน ผู้วิจัยจะนำเสนอความเป็นมาและโครงสร้างการทำงาน บทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลาในการปฏิบัติงาน และการวิเคราะห์ SWOT เพื่อให้ได้แนวทางการพัฒนาอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา อันจักส่งผลต่อการปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิผลยิ่งขึ้น รายละเอียดมีดังนี้

รู้จักอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา

จังหวัดสงขลา แบ่งการปกครองออกเป็น 16 อำเภอ 127 ตำบล 987 หมู่บ้านซึ่งประชากรในแต่ละตำบลมีสภาพปัญหาที่แตกต่างกัน สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา มีอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา จำนวน 1,905 คน จัดตั้งเป็นชมรมอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จำนวน 144 องค์กร และขึ้นทะเบียนเป็นองค์กรสาธารณประโยชน์ ซึ่งเป็นกลไกในการดำเนินงานตามบทบาทภารกิจของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการส่งเสริมงานอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ระดับจังหวัด (กอพม.จังหวัด) คณะอนุกรรมการส่งเสริมงานอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ระดับอำเภอ (กอพม.อำเภอ) และคณะอนุกรรมการส่งเสริมงานอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ระดับตำบล (กอพม.ตำบล) เพื่อกำหนดกลไกโครงสร้างการดำเนินงานด้านอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ทั้งนี้ โครงสร้างกอพม. มีตั้งแต่ระดับตำบลๆ ละ 15 คน คัดเลือกกันเองมาสู่ระดับอำเภอ และระดับจังหวัด โดยมีประธานคณะทำงานระดับจังหวัด ซึ่งจะแบ่งพื้นที่รับผิดชอบออกเป็น 4 โซน โดยมอบหมายหน้าที่ให้ประธานโซนเป็นผู้รับผิดชอบการดำเนินงานโซนละ 4 อำเภอ เพื่อเป็นการกระจายอำนาจการบริหารจัดการของประธานคณะทำงานระดับจังหวัดไปสู่ประธานโซน ซึ่งในแต่ละปีนอกเหนือจากงบประมาณสำหรับจัดกิจกรรมหรือโครงการด้านสวัสดิการสังคมที่กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จัดสรรมาให้แล้ว สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา จะจัดสรรงบอุดหนุนช่วยเหลือผู้ประสบปัญหาทางสังคมให้อาสาสมัครแต่ละตำบลเป็นผู้สอบข้อมูลและลงเยี่ยมบ้าน เพื่อให้การสงเคราะห์ช่วยเหลือเบื้องต้น ตำบลละ 2 รายๆ ละ 1,000 บาท รวมทั้งการประสานส่งต่อกลุ่มเป้าหมายหรือผู้รับบริการให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการประชาสัมพันธ์แจ้งข้อมูล ข่าวสารสิทธิที่ประชาชนควรได้รับในพื้นที่ของตนเองผ่านประธานอำเภอ นำสู่ประธานโซน และเสนอคณะกรรมการระดับจังหวัดต่อไป

สรุปได้ว่า อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลาเป็นกลไกสำคัญระดับพื้นที่ ตั้งแต่ระดับตำบล ระดับอำเภอ และระดับจังหวัด รวมทั้งเป็นตัวแทนของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ในการลงพื้นที่เพื่อช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายที่ยังไม่สามารถเข้าถึงบริการ โดยการประสานส่งต่อและการให้ข้อมูลสิทธิที่ควรได้รับ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนสงขลาต่อไป

อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลากับการพัฒนาชุมชน

อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลาเป็นกลไกสำคัญของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลาในการเข้าไปสำรวจค้นหาและช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เช่น เด็กและเยาวชน สตรี

คนพิการ ผู้สูงอายุ และผู้ด้อยโอกาส เป็นต้น โดยการชี้เป้า ประสานและส่งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มเป้าหมาย ตามบทบาทของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ นั่นคือ ชี้เป้าเฝ้าระวัง เชื่อมกลุ่มเดิม เสริมสร้างกลุ่มใหม่ และร่วมใจทำแผนชุมชน ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาชุมชน ดังนี้

ประการแรก ชี้เป้าเฝ้าระวังอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา ปฏิบัติหน้าที่ในการสำรวจข้อมูล สังเกตการณ์ ร่วมวงสนทนา และร่วมประชุมกับหน่วยงานระดับท้องถิ่น เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่แท้จริงของผู้ด้อยโอกาสในชุมชนและรวบรวมข้อมูล โดยจัดทำเป็นแฟ้มข้อมูลและแยกประเภทตามกลุ่มเป้าหมาย เช่น เด็ก เยาวชน คนพิการ และผู้สูงอายุ เป็นต้น โดยจะทำเป็นสมุดบันทึกหรือจัดเก็บข้อมูลในระบบคอมพิวเตอร์ เพื่อให้สามารถนำข้อมูลนั้นไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการให้ความช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสได้อย่างรวดเร็ว

ประการที่สอง เชื่อมกลุ่มเดิมเสริมสร้างกลุ่มใหม่โดยเป็นแกนนำหลักในการขับเคลื่อนงานสวัสดิการสังคมในชุมชนรวบรวมข้อมูลและจัดทำทะเบียนเครือข่ายภายในและภายนอกชุมชนประสานการปฏิบัติกับเครือข่ายภายในเพื่อขอรับการสนับสนุนการปฏิบัติการกิจของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลาหรือเข้าไปมีส่วนร่วมในการกิจหรือกิจกรรมของเครือข่าย รวมทั้งประสานการปฏิบัติกับเครือข่ายภายนอก เพื่อขอรับการสนับสนุนการปฏิบัติการกิจ ทั้งงบประมาณวัสดุและอุปกรณ์ บุคลากร และการบริการช่วยเหลือผู้ประสบปัญหา โดยทำหน้าที่เป็นตัวกลางเชื่อมประสานระหว่างผู้ขอรับบริการกับเครือข่ายที่มีบริการช่วยเหลือ

ประการที่สาม ร่วมใจทำแผนชุมชนโดยรวบรวมข้อมูลและจัดระบบข้อมูลที่เกี่ยวข้องที่ได้จากภารกิจชี้เป้า เฝ้าระวัง ซึ่งสามารถบ่งชี้ระดับปัญหาเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการจัดทำแผนชุมชนประสานหาแนวร่วมเพื่อรวบรวมและจัดระบบข้อมูลที่เกี่ยวข้อง และจัดทำรายงานข้อมูลเครือข่ายที่จะเป็นประโยชน์ต่อการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนตลอดจนผลักดันและส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการทำแผนชุมชน

สรุปได้ว่า อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลาเป็นกลไกสำคัญของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลาในการช่วยเหลือดูแลกลุ่มเป้าหมายของกระทรวง ทั้งเด็กและเยาวชน สตรี คนพิการ ผู้สูงอายุ และครอบครัว รวมทั้งการจัดทำแผนชุมชน อันจักทำให้ทราบถึงความต้องการภายในชุมชนที่จะต้องได้รับการตอบสนองได้เป็นอย่างดี

การวิเคราะห์ SWOTการปฏิบัติงานของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดสงขลา

อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลาซึ่งมีภารกิจอันได้แก่
ชี้เป้าเฝ้าระวัง เชื่อมกลุ่มเดิม เสริมสร้างกลุ่มใหม่ และร่วมใจทำแผนชุมชน เพื่อพัฒนาชุมชนให้ม
ความเข้มแข็งทั้งนี้ การวิเคราะห์SWOT ปรากฏผลดังนี้

จุดแข็ง ได้แก่ 1) อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา
เป็นคนในพื้นที่ เป็นที่รู้จักของคนในชุมชน และเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างรวดเร็ว โดยการเข้าไปพูดคุย
เยี่ยมเยียน ให้คำปรึกษาแนะนำแก่กลุ่มเป้าหมาย ทำให้เข้าใจปัญหาและความต้องการของคนในชุมชน
2) อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา ปฏิบัติงานด้วยจิตอาสา ไม่หวังสิ่ง
ตอบแทน และ 3) อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา มีการวางแผน
การปฏิบัติงานและมีการประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเข้ามาช่วยเหลือ เช่น การประสานกับ
ทางจังหวัดช่วยเหลืออุปกรณ์การเกษตร เช่น เครื่องตัดหญ้า จอบ เสียม เพื่อรับจ้างตัดหญ้า
เป็นอาชีพเสริม การประสานกับทางจังหวัดช่วยเหลือมอบอุปกรณ์การค้าขาย ทำให้มีรายได้
พอเลี้ยงครอบครัว และการช่วยเหลือประสานให้เรียนหนังสือที่ กศน. เป็นต้น

จุดอ่อน ได้แก่ 1) อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลาขาดทักษะ
ในการปฏิบัติงาน จึงทำให้ขาดการยอมรับจากคนในชุมชน 2) ขาดงบประมาณและเครื่องมือสนับสนุน
ในการปฏิบัติงานในระดับพื้นที่ 3) ไม่มีสวัสดิการต่างๆ เช่น ค่าตอบแทน วัสดุอุปกรณ์ในการดำเนินงาน
เป็นต้น สำหรับอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลาและ 4) อาสาสมัคร
พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลาที่มีหลายบทบาทหน้าที่จึงอาจทำให้ปฏิบัติหน้าที่
ของตนเองได้ไม่เต็มที่

โอกาส ได้แก่ 1) เป็นนโยบายรัฐ ตามระเบียบกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของ
มนุษย์ว่าด้วยอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พ.ศ.2557 2) มีสำนักงานพัฒนาสังคม
และความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา (พมจ.สงขลา) เป็นหน่วยงานสนับสนุนการปฏิบัติงาน
การจัดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพในด้านต่างๆและ 3) มีการจัดประชุมประจำเดือนให้กับอาสาสมัคร
พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลาเพื่อพบปะแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงาน
ในพื้นที่ รวมทั้งการเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการต่างๆ ในระดับจังหวัด

อุปสรรค ได้แก่ 1) ไม่ได้ได้รับความร่วมมือและการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเท่าที่ควร
และ 2)อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลาไม่มีอาชีพและครอบครัวที่ต้อง
รับผิดชอบทำให้มีเวลาในการปฏิบัติงานน้อย

สรุปได้ว่า อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลายังคงขาดทักษะในการปฏิบัติงาน จึงทำให้ขาดการยอมรับจากคนในชุมชน รวมทั้งไม่ได้รับความร่วมมือและการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเท่าที่ควร กระนั้นก็ตามด้วยความที่อาสาสมัครดังกล่าวเป็นผู้มีจิตอาสา อีกทั้งยังมีสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลาเป็นพี่เลี้ยงฉะนั้น หากสามารถขจัดจุดอ่อนและลดอุปสรรคที่มีอยู่ รวมทั้งใช้ประโยชน์จากจุดแข็งและโอกาสที่คอยหนุนเสริมได้มากกว่าที่ผ่านมาแล้ว ย่อมช่วยให้สามารถขับเคลื่อนภารกิจได้อย่างมั่นคง อันจักนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนในที่สุด

แนวทางการพัฒนาอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา

จากการวิเคราะห์ SWOT ช่วยทำให้ทราบถึงจุดอ่อนและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลาได้อย่างชัดเจน เช่นนี้ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา ในฐานะที่เป็นหน่วยงานสนับสนุน จึงควรพัฒนาอาสาสมัครดังกล่าวด้วยการฝึกอบรมเพิ่มพูนทักษะที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน และกำหนดทิศทางการดำเนินงานที่ชัดเจน รวมทั้งสนับสนุนงบประมาณอย่างเพียงพอตลอดจนสร้างการยอมรับและความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อันจักช่วยให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลยิ่งขึ้น

สรุปได้ว่า แนวทางการพัฒนาอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา ได้แก่ **ประการแรก** การกำหนดทิศทางการดำเนินงานที่ชัดเจน **ประการที่สอง** การฝึกอบรมเพิ่มพูนทักษะที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน **ประการที่สาม** การสนับสนุนงบประมาณอย่างเพียงพอ และ **ประการที่สี่** การสร้างการยอมรับและความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สิ่งเหล่านี้ย่อมนำไปสู่การพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งยิ่งขึ้น

อภิปรายผล

การศึกษาอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลากับการพัฒนาชุมชน ผู้วิจัยพบประเด็นสำคัญที่ควรนำมาอภิปรายผลและนำไปสู่ข้อเสนอแนะดังนี้

ประการแรก อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา มีจำนวน 1,905 คน กระจายอยู่ในระดับตำบล ระดับอำเภอและระดับจังหวัด ซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนในพื้นที่ที่มีจิตอาสาช่วยเหลือผู้อื่นและมีจิตสำนึกในการพัฒนาชุมชนของตน ดังที่ ธีราพร ทองปัญญา และคณะ (2558: 484) ซึ่งระบุว่า เยาวชนมักมีจิตสำนึกต่อการพัฒนาชุมชนของตน สอดคล้องกับการศึกษาของ ศิวพร ละม้ายนิล (2557: 204-205) ซึ่งพบว่า อาสาสมัครดวงตามีความต้องการให้สังคมยอมรับในความสามารถของผู้มีดวงตามีตทั้งในเรื่องของการใช้ชีวิตและการเป็นผู้ทำประโยชน์แก่สังคมส่วนรวม

ประการที่สอง อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา ซึ่งมีภารกิจชี้เป้า เฝ้าระวัง เชื่อมกลุ่มเดิม เสริมสร้างกลุ่มใหม่ ร่วมใจทำแผนชุมชน ซึ่งคนในชุมชนยังเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนชุมชน และการร่วมคิดร่วมทำและร่วมรับผลประโยชน์ไม่มากนักสอดคล้องกับการศึกษาของยุทธศักดิ์ บัวแก้ว (2553: 112-113) ที่พบว่า ปัญหาการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนนั้น ส่วนใหญ่เป็นปัญหาในด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผลเช่นเดียวกับการศึกษาของ เสมา ช่างทอง (2551: 227) ซึ่งพบว่า การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนในชุมชนเขตเทศบาลนครราชสีมาโดยภาพรวมแล้ว ประชาชนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน โดยด้านที่ประชาชนมีส่วนร่วมมากที่สุดคือ ด้านการเมือง รองลงมาคือ ด้านสังคม และด้านการบริหาร ตามลำดับ ซึ่งเป็นไปในแนวทางเดียวกับกับการศึกษาของ นิภา สิงหารัตน์ (2552: 73) ที่พบว่า ครูในสถานศึกษามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนอยู่ในระดับปานกลางโดยครูในสถานศึกษามีส่วนร่วมในด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารอยู่ในระดับปานกลางเรียงลำดับจากคะแนนเฉลี่ยจากมากไปน้อยสามอันดับได้แก่ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของชุมชนรองลงมาคือด้านการมีส่วนร่วมในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและด้านการมีส่วนร่วมคิดและวางแผน

ประการที่สาม อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลายังคงขาดทักษะในการปฏิบัติงาน จึงทำให้ขาดการยอมรับจากคนในชุมชน รวมทั้งไม่ได้รับความร่วมมือและการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเท่าที่ควร กระนั้นก็ตาม ด้วยความที่อาสาสมัครดังกล่าวเป็นผู้มีจิตอาสา อีกทั้งยังมีสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลาเป็นที่เลี้ยง ฉะนั้น หากสามารถจัดจุดอ่อนและลดอุปสรรคที่มีอยู่ รวมทั้งใช้ประโยชน์จากจุดแข็งและโอกาสที่คอยหนุนเสริมได้มากกว่าที่ผ่านมาแล้ว ย่อมช่วยให้สามารถขับเคลื่อนภารกิจได้อย่างมั่นคง

จากผลการวิเคราะห์ SWOT การปฏิบัติงานของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลาพบว่า มีจุดอ่อน ได้แก่ ขาดทักษะในการปฏิบัติงานและมีหลายบทบาทหน้าที่ รวมทั้งขาดการยอมรับและความร่วมมือในการปฏิบัติงานจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน หากเป็นระดับองค์การบริหารส่วนตำบลแล้ว อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลาจะมีบทบาทในการพัฒนาชุมชนน้อย ในทางตรงกันข้าม หากเป็นระดับเทศบาล ความสำคัญของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลาที่จะเพิ่มมากขึ้นเนื่องจากรูปแบบของเทศบาลซึ่งจำนวนสมาชิกสภาเทศบาลจะไม่ผูกโยงกับจำนวนหมู่บ้านดังนั้นบางหมู่บ้านอาจไม่มีสมาชิกสภาเทศบาลเป็นตัวแทน ทำให้ข้อมูลส่วนหนึ่งจึงต้องอาศัยอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา แต่ทั้งนี้ก็ต้องขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านศักยภาพ ความน่าเชื่อถือ เป็นองค์ประกอบด้วยเช่นกัน

สอดคล้องกับการศึกษาของ อารณ ปะลาวัน (2553: 88) ที่พบว่า สตรีได้รับข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนากิจกรรมกลุ่มหรือการพัฒนาอาชีพในระดับปานกลาง โดยได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารจากเพื่อนบ้านแบบปากต่อปาก จากผู้นำชุมชนหรือผู้ใหญ่บ้าน หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ

สรุปได้ว่าอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลาเป็นคนในพื้นที่ที่มีจิตอาสาช่วยเหลือผู้อื่น มีบทบาทในการชี้เป้า เฝ้าระวัง การเชื่อมกลุ่มเดิม เสริมสร้างกลุ่มใหม่ และการร่วมใจทำแผนชุมชน ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนโดยจะทำการสำรวจข้อมูลชุมชน ช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายให้เข้าถึงบริการของภาครัฐ และส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนชุมชนที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง

สรุป

อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลาได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน เริ่มตั้งแต่การสำรวจข้อมูล การช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมาย การประสานงานเครือข่าย และการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนชุมชน ซึ่งจะช่วยให้ชุมชนรับรู้รับทราบถึงสภาพปัญหาและความต้องการในพื้นที่อย่างแท้จริงอันจักส่งผลให้ชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้นในครรลองของการพัฒนาที่ยั่งยืนที่สุด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้

อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลาเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน โดยเฉพาะการส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมคิดร่วมทำ และร่วมรับผลประโยชน์ยังไม่มากนักดังนั้น จึงควรชี้แจงให้คนในชุมชนได้ตระหนักถึงประโยชน์ที่จะได้รับจากการจัดทำแผนชุมชน ซึ่งจะช่วยให้ชุมชนมีการพัฒนาอย่างมีทิศทางยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาวิจัยประเมินผลการปฏิบัติงานของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา เพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนาทักษะการปฏิบัติงานด้านพัฒนาสังคมให้มีประสิทธิภาพตามบทบาทหน้าที่ อันจักทำให้เป็นที่ยอมรับของสังคมและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ธีราพร ทองปัญญา, วีรฉัตรสุปัญญา, ประสงค์ ตันพิชัย,และสันติ ศรีสวนแดง. (2558). จิตสำนึกต่อการพัฒนาชุมชนของเยาวชน: กรณีศึกษากลุ่มเยาวชนอาสาสมัครพัฒนาชุมชนห้วยหมอนทอง. *วารสารเกษตรศาสตร์ (สังคม)*,36(3), 483-497.
- นวนน้อย ตรีรัตน์, เปรมใจ วังศิริไพศาล, กนกพรรณ อยู่ชา, อติศร เสมอแยม, ดาเรศ ชูศรี, สุกลักษณ์ กาญจนขุนดี, และปกรณ์ เลิศเสถียรชัย. (2559). รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ “คุณธรรมในอาเซียน :จิตอาสาในอาเซียนภาคพื้นทวีป” กรณีศึกษา : ประเทศไทย ลาว พม่า เวียดนาม และกัมพูชา. กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิภา สิงหารัตน์. (2552). การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของครูในสถานศึกษาอำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรี(วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต).มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี, จันทบุรี.
- ปิยากร หวังมหาพร. (2556). พัฒนาการเชิงนโยบายอาสาสมัครไทย: จากความมั่นคงสู่การพัฒนาสังคม. *วารสารวิชาการศรีปทุม ชลบุรี*, 10(2), 15-26.
- ยุทธศักดิ์ บัวแก้ว. (2553). การพัฒนาการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนในเขตอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดอุดรธานี(วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต).มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, อุดรธานี.
- ศิวพร ละม้ายนิล. (2557). ประสบการณ์ชีวิตการเป็นอาสาสมัครดวงตามืด : การศึกษาเชิงปรากฏการณ์วิทยา(ปริญญาโทวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต).มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. (2556). รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการศึกษาผลกระทบของการมีส่วนร่วมของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.) และจิตอาสาต่อการพัฒนาสังคม. กรุงเทพฯ: ศูนย์บริการวิชาการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สุคนธ์ธำ เล็งเจริญ. (2556). การวิเคราะห์โครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อจิตสำนึกสาธารณะในนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ(ปริญญาโทวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- สุพัฒนา บุญแก้ว. (2556). ปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมอาสาสมัครของอาสาสมัครในเขตกรุงเทพมหานคร(ปริญญาโทวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- เสมา ชั่งทอง. (2551). การศึกษาการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนในชุมชน เขตเทศบาลนครนครราชสีมา(วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต).มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, นครราชสีมา.

อาภรณ์ ปะลาวัน. (2553). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาชุมชนของสตรี
ในเขตพื้นที่ตำบลเกตุรี อำเภอเมือง จังหวัดสตูล(วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต).
มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพฯ.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ สกุล นางนงนุช จิตตะเสโน

รหัสประจำตัวนักศึกษา 5811121010

วุฒิการศึกษา

ชื่อปริญญา	ชื่อสถาบัน	ปีที่สำเร็จการศึกษา
ศิลปศาสตรบัณฑิต	สถาบันราชภัฏสงขลา	2540

ผลงานนำเสนอและตีพิมพ์บทความ

นงนุช จิตตะเสโน และอุทัย ปริญาสุทธินันท์. (2560). *อาสาสมัครกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนในจังหวัดสงขลา กรณีศึกษาอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา*. ในการประชุมวิชาการและการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ “มสธ. วิจัย ประจำปี 2560” ระหว่างวันที่ 24 มีนาคม 2560 (หน้า 144-159). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช.

นงนุช จิตตะเสโน และอุทัย ปริญาสุทธินันท์. (2560). *อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลากับการพัฒนาชุมชน*. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม* ISSN 0859 5992 ปีที่ 36 ฉบับที่ 6 เดือนพฤศจิกายน - ธันวาคม 2560, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.